

Technická univerzita v Liberci

**FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A
PEDAGOGICKÁ**

Katedra: Pedagogiky a psychologie

Studijní program: Učitelství pro základní školy

Studijní obor: český jazyk - občanská nauka (CJ-OV)

**SPOLUPRÁCE UČITELE A
PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÉ PORADNY
COOPERATION BETWEEN TEACHER
AND PSYCHOLOGICAL CLINIC**

Diplomová práce: 09-FP-KPP- 60

Autor:

Helena KRÍŽOVÁ

Podpis:

Vedoucí práce: PhDr. Vladimír Píša

Konzultant: PhDr. Vladimír Píša

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
116	4	0	6	44	10

V Liberci dne: 27. 4. 2011

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra pedagogiky a psychologie

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(pro magisterský studijní program)

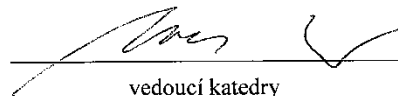
pro (diplomant): Helena Křížová
adresa: Dobiášova 856/6, Liberec 6, 46006
studijní obor (kombinace): Učitelství pro II. stupeň ZŠ; Čj - Ov
Název DP: Spolupráce učitele a pedagogicko-psychologické poradny
Název DP v angličtině: Cooperation between teacher and psychological clinic
Vedoucí práce: PhDr. Vladimír Piša
Konzultant:
Termín odevzdání: květen 2011

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 18.11. 2009

děkan

vedoucí katedry

Převzal (diplomant): HELENA KRÍŽOVÁ

Datum: 30. 3. 2010

Podpis: Křížová Helena

Název DP:	SPOLUPRÁCE UČITELE A PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÉ PORADNY
Vedoucí práce:	PhDr. Vladimír Píša
Cíl:	Analyzovat aktuální význam a problémy spolupráce učitelů s PPP, poukázat na důležitost systému výchovného poradenství, jehož jsou PPP součástí. Provést analýzu nejčastějších problémů, které učitelé, resp. výchovní poradci ve spolupráci s PPP řeší. Všímat si také psychologických souvislostí, jako je důvěra žáků a rodičů k výchovnému poradci a PPP. Navrhnout možné systémové změny a i konkrétní opatření z pohledu škol i PPP.
Požadavky:	Předpokládáme terénní výzkum na vybraných školách a PPP, který by měl vést k přehledné a výstižné analýze problémů spolupráce škol, resp. výchovného poradenství s poradenským systémem. Důležité bude prostudovat jak prameny týkající se vývoje úlohy poradenského systému, tak i dokumenty týkající se současné kurikulární reformy. Předpokládáme také komunikaci s některými učiteli, výchovnými poradci a zaměstnanci a řediteli PPP, pokud jde o jejich názory, zkušenosti a přání.
Metody:	teoretická analýza základních právních předpisů, dokumentů z vývoje výchovného poradenství v ČR i jinde, terénní pedagogický výzkum na vybraných školách a PPP, založený zejména na dotaznicích vlastní konstrukce, expertní rozhovory.
Literatura:	ČÁP, J., MAREŠ, J.: Psychologie pro učitele. 2. vydání. Praha: Portál, 2007. 655 s. ISBN: 978-80-7367-273-7. FONTANA, D.: Psychologie ve školní praxi. 2.vyd. Praha: Portál, 2003. 384 s. ISBN 80-7178-626-8. NOVOSAD, L.: Základy speciálního poradenství. 1.vyd. Praha: Portál, 2000. 160 s. ISBN 80-7367-174-3. PEŠOVÁ, I, ŠAMALÍK, M.: Poradenská psychologie pro děti a mládež. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Grada, 2006. 152 s. ISBN 80-247-1216-4. VÁGNEROVÁ, M.: Psychologie problémového dítěte školního věku. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2001. 172 s. ISBN 80-7184-488-8. VÁGNEROVÁ, M.: Psychopatologie pro pomáhající profese: Variabilita a patologie lidské psychiky. 3. vydání. Praha: Portál, 2002. 444 s. ISBN 80-7178-678-0. VALÍŠOVÁ, A, KASÍKOVÁ, H.: Pedagogika pro učitele. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 402 s. ISBN 978-80-247-1734-0. VOJTOVÁ, V.: Úvod do etopedie. Brno: Paido, 2008. 127 s. ISBN 978-80-7315-166-9.

Čestné prohlášení

Název práce: Spolupráce učitele a pedagogicko-psychologické
poradny
Jméno a příjmení autora: Helena Křížová
Osobní číslo: P06100747

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má diplomová práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložila elektronickou verzi mé diplomové práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedla jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 20. 04. 2011

Helena Křížová

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat PhDr. Vladimíru Píšovi, vedoucímu diplomové práce, který se na jejím vzniku podílel svou trpělivostí, cennými radami a kritickými, ale konstruktivními připomínkami.

Děkuji rovněž výchovné poradkyni Mgr. Veronice Lacmanové, která se podělila o své dlouholeté zkušenosti z oblasti pedagogické praxe, a Mgr. Martině Navrátilové za jazykovou korekturu textu.

Anotace

Diplomová práce se zabývá problematikou spolupráce základních škol a pedagogicko-psychologických poraden. Popisuje poradenské služby poskytované žákům základních škol a analyzuje úroveň a efektivitu spolupráce základních škol a pedagogicko-psychologických poraden. Práci je tvořena dvěma stěžejními částmi. Jedná se o část teoretickou, která převážně pomocí v současnosti platící legislativy představuje u nás fungující poradenský systém, jeho historii a nejčastěji řešené problémy na druhém stupni základní školy. Praktická část obsahuje výsledky zjištěné pomocí dotazníků distribuovaných mezi výchovné poradce libereckých základních škol a předmětem zájmu se tu stávají i slabé a silné stránky spolupráce mezi těmito poradci a libereckou pedagogicko-psychologickou poradnou. Výsledky, dále podpořené analýzou výročních zpráv základních škol v Liberci, ukazují, že nejsilnější stránkou poradny je vstřícnost tamějších odborníků, nejslabší pak dlouhé objednací lhůty. Zjištění vyústila v konkrétní navrhovaná opatření v oblasti přípravy učitelů na povolání a jejich celoživotního vzdělávání.

Klíčová slova

učitel, pedagogicko-psychologická poradna, spolupráce učitelů a pedagogicko-psychologické poradny, výchovné poradenství, výchovný poradce, činnost pedagogicko-psychologické poradny, kompetence pedagogicko-psychologické poradny, zákony upravující činnost pedagogicko-psychologické poradny

Annotation

This paper describes the cooperation of elementary (basic) schools with Centres for Pedagogical and Psychology Consultancy. The level of consultancy services that the above mentioned centres are providing to students of elementary (basic) schools are described and analyzed with regards to assessing their efficiency. The paper consists of two crucial parts: A theoretical part, where, by means of referring to current legislation, the author introduces the system, history and the most common issues that elementary school students reach out with to consultancy centres for help. As well as a practical part, which publishes the findings of a survey research, the target group of which, were the city of Liberec educational advisors. The survey research aimed at unveiling the strong as well as weak aspects of collaboration between the advisors and the city of Liberec Centre for Pedagogical and Psychology Consultancy. The research is further supported by an analysis of the elementary schools' annual reports, and is showing that the strongest aspect of the Consultancy Centre lies in the helpfulness of their staff, and the weakest point being the prolonged terms for making an appointment. The findings presented in this paper are summarized in the form of specific suggestions that apply to pre-graduate as well as long-term education plans of elementary school teachers.

Keywords

teacher, centre for pedagogical and psychology consultancy, collaboration of teachers and centres for pedagogical and psychology consultancy, educational advisory, educational advisor, activities of the centre for pedagogical and psychology consultancy, competencies of the centre for pedagogical and psychology consultancy, legislation defining the functions of the centre for pedagogical and psychology consultancy

Annotation

Le mémoire de maîtrise traite de la problématique de la coopération entre les collèges et les centres de consultation psycho-pédagogique. Il décrit des services de consultation offerts aux élèves des collèges et il analyse le niveau et l'efficacité de la coopération entre ces institutions et les centres de consultation psycho-pédagogique. Ce mémoire comporte deux parties principales. Dans la partie théorique, qui présente, plus particulièrement à l'aide de la législation actuelle, un système de consultation fonctionnant en République tchèque, l'histoire de ce système et les problèmes résolus le plus souvent dans le système éducatif au niveau du premier cycle du second degré. La partie pratique comprend des résultats relevés sur la base des questionnaires distribués parmi les conseillers d'éducation des collèges de Liberec. Les faiblesses et les forces de la coopération entre les conseillers et le centre de consultation psycho-pédagogique de Liberec sont analysés dans ce mémoire. Les résultats, soutenus par l'analyse des rapports annuels des collèges de Liberec, démontre que le point le plus fort du centre de Liberec est la convivialité de ses travailleurs ; au contraire, le délai de prise de rendez-vous trop long représente son point le plus faible. Les constatations ont impliqué des propositions concrètes dans le domaine de la préparation des étudiants à la profession d'enseignant et leur formation continue.

Mots-clés

enseignant, centre de consultation psycho-pédagogique, coopération entre les enseignants et les centre de consultation psycho-pédagogique, conseiller d'éducation, activités du centre de consultation psycho-pédagogique, compétences du centre de consultation psycho-pédagogique, lois liées aux activités du centre de consultation psycho-pédagogique

OBSAH

Úvod.....	11
1. Historie pedagogicko-psychologického poradenství	13
1.1 Zahraniční zrod poradenství	13
1.2 Především profesní orientace.....	14
1.3 Počátky poradenství v Čechách	14
1.4 Poválečný vývoj.....	17
1.5 Od 80. let po současnost	19
2. Poradenské služby poskytované žákům základních škol	22
2.1 Škola	23
2.1.1 Třídní učitel.....	27
2.1.2 Výchovný poradce.....	28
2.1.2.1 Oblast působnosti výchovného poradce	31
2.1.3 Školní psycholog	38
2.1.4 Školní metodik prevence sociálně patologických jevů.....	40
2.1.5 Speciální pedagog.....	40
2.1.6 Asistent pedagoga.....	41
2.2 Pedagogicko-psychologická poradna.....	42
2.2.1 Činnost Pedagogicko-psychologické poradny Liberec	46
2.3 Speciálně pedagogické centrum.....	48
2.4 Středisko výchovné péče	50
3. Obvyklé problémy dětí na druhém stupni základní školy neboli na co by se měl učitel připravit.....	52
3.1 Problémy v oblasti školního prospěchu	54
3.2 Problémy v oblasti chování.....	57
3.2.1 Záškoláctví	60
3.2.2 Závislosti	61
3.3 Problémy v oblasti citového prožívání	62
3.4 Učitel a talentovaný žák.....	63
4. Poradenské služby v zahraničí.....	65
5. Poradenský proces	68
5.1 Poradenský proces krok po kroku.....	68
5.1.1 Učitel si všímá nesrovnalostí ve výchovně-vzdělávacím vývoji žáka a konzultuje je s rodiči žáka.....	69
5.1.2 Učitel konzultuje nesrovnalost s výchovným poradcem školy a odesílá dítě do poradny	69
5.1.3 V poradně	70

5.1.3.1 Zpráva PPP.....	71
5.1.4 Škola dostává zprávu PPP	73
6. Praktická část	75
6.1 Cíl praktické části	75
6.1.1 Předpoklady průzkumu.....	76
6.2 Použité průzkumné metody	76
7. Analýza výročních zpráv libereckých základních škol.....	78
7.1 Popis zkoumaného souboru	80
7.2 Výsledky analýzy výročních zpráv základních škol za školní rok 2009–2010	81
7.3 Závěrečné zhodnocení	85
8. Expertní rozhovory	87
8.1 Popis zkoumaného souboru	88
8.1.1 ZŠ Švermova	88
8.1.2 ZŠ Vrchlického.....	88
8.1.3 ZŠ Ještědská	89
8.1.4 PPP Liberec	89
8.2 Expertní rozhovory	89
8.3 Výsledky analýzy expertních rozhovorů	90
8.3.1 Nejčastěji vyskytované problémy na základních školách a způsoby jejich řešení	90
8.3.2 Co nejvíce výchovní poradci oceňují na práci PPP	91
8.3.3 S čím jsou výchovné poradkyně nejvíce nespokojené na práci PPP ..	91
8.3.4 Hodnocení zpráv PPP výchovnými poradkyněmi	92
8.4 Závěrečné zhodnocení	93
9. Dotazníkové šetření	95
9.1 Popis zkoumaného souboru	95
9.2 Výsledky průzkumu	97
9.3 Závěrečné zhodnocení	102
10. Shrnutí předpokladů průzkumů.....	105
Závěr	106
Seznam použité literatury	108
Seznam citací	114
Seznam příloh	116

Úvod

Tématem předložené diplomové práce je Spolupráce učitele a pedagogicko-psychologické poradny. Cílem této práce je poukázat na důležitost systému výchovného poradenství, jehož jsou pedagogicko-psychologické poradny součástí.

Během praxí na základních školách v průběhu svého studia jsem si všímala, jak narůstají nároky, které jsou dnes na učitele kladeny. V dnešní době již rozhodně nestačí pouze odborná způsobilost v předmětech, které učitel vyučuje, ale je nutné osvojit si rovněž základní psychologické a intervenční dovednosti, a to právě proto, že učitel je často první, kdo si všímá nesrovnalostí ve vývoji dítěte. Opekarová (2007, s. 5) v řadě výzkumů zjistila, že učitel je první osobou, která se setkává s problémy u žáků při učení, které je nejrůznějším způsobem limitují v dosahování maximální možné úrovně vzdělání. To, jak rychle si jich dokáže všimnout a adekvátně zareagovat, může mít rozhodující vliv na další vzdělávání daného jedince.

Pokud se zamyslíme nad tím, co většinou společnost od učitelů očekává, přijdeme na to, že je to především vyučování, ale také výchova. Učitel musí své žáky nejen odborně vzdělat, ale také na ně preventivně působit a chránit je tak před možným nebezpečím. Někteří rodiče přesouvají na učitele i podstatnou část zodpovědnosti za zdárný vývoj svých dětí, což rozhodně není v pořádku. Učitel se během své dlouhé kariéry nesčetněkrát ocitne v situaci, kdy musí plnit roli spíše rádce a pomocníka než vyučujícího. *První pomoc dětem v jejich osobních záležitostech se postupně stává součástí učitelské profese. Řešení nestandardních, případně i krizových situací ve škole vyžaduje profesionální, ale v řadě případů intuitivní a rychlou reakci učitele. Není-li po ruce psycholog nebo jiný odborník, musí si učitel poradit sám a především „nic nepokazit“.* (cit. 1)

Je samozřejmé, že učitel nemůže řešit všechny problémy svých svěřenců. Jednak k tomu není odborně způsobilý, jednak k tomu nemá ani možnosti. Proto je tolik důležitá existence školských poradenských zařízení, která může učiteli poskytnout radu nebo přímo konkrétní případ převzít do své kompetence.

Ve své diplomové práci jsem se zaměřila na fungování spolupráce mezi školou, potažmo učitelem, a mimoškolními institucemi, a to převážně na spolupráci výchovného poradce a pedagogicko-psychologické poradny (dále PPP). Cílem práce je analýza aktuálního významu a problémů spolupráce učitele ZŠ s PPP. Teoretická část zahrnuje historii pedagogicko-psychologického poradenství, a to od jeho samého vzniku. Poukazuji na to, že tento vývoj nebyl vždy jednoduchý a že často podléhal spíše aktuální společenské situaci než potřebám samotných dětí.

Dále podává základní informace potřebné k orientaci v dané problematice, a to na základě v současné době platící legislativy. Podstatnou součástí práce je pasáž věnující se problémům, které učitelé, respektive výchovní poradci ve spolupráci s PPP nejčastěji řeší, a otázce, jak by taková spolupráce měla v ideálním případě vypadat. Mým cílem bylo i poukázat na někdy problematický vztah výchovného poradce a ostatních pracovníků školy. Všímám si také nezbytných psychologických souvislostí, jako je důvěra žáka k výchovnému poradci, potažmo k PPP.

Součástí této práce je také analýza výročních zpráv libereckých základních škol, v níž jsem se zaměřila na spolupráci konkrétní školy s PPP, která poukazuje na to, že spolupráce není vždy taková, jaká by měla v ideálním případě být. Tuto analýzu pak dokreslují rozhovory s výchovnými poradci základních škol.

V praktické části práce se zabývám nejčastějšími problémy, které učitelé, resp. výchovní poradci ve spolupráci s PPP řeší, a to prostřednictvím expertních rozhovorů s třemi výchovnými poradkyněmi a dotazníkovým šetřením. Celkový průzkum jsem si dovolila začít analýzou výročních zpráv libereckých základních škol, protože jsme se domnívala, že tyto zprávy budou ve větší míře poukazovat právě na spolupráci škol a poradny. Tento počáteční předpoklad ale nebyl potvrzen.

Smyslem a účelem předložené diplomové práce je přehledně a výstižně analyzovat spolupráce škol, resp. výchovného poradenství s poradenským systémem a navrhnout možná opatření, která by vedla k zefektivnění této spolupráce.

1. Historie pedagogicko-psychologického poradenství

1.1 Zahraniční zrod poradenství

Praktická pedagogicko-psychologická poradenská péče má své počátky v Anglii, kde již v roce 1884 otevřel **Francis Galton**¹ „antropometrickou laboratoř“. Jako svůj cíl si stanovil poskytování rad při výchově v rodině a ve škole. Až do této doby byla psychologie považována za ryze teoretickou vědu. Z jeho laboratoře se vyvinula na univerzitě v Londýně první psychologická výchovná poradna, která se roku 1928 stala dětskou poradenskou klinikou – „Child guidance clinic“.²

Koncem 19. století rozvinul Galtonův plán jeho žák **James McKeen Cattell**, který podnítil **Lightnera Witmera**³, aby otevřel první poradenskou kliniku v USA. Stalo se tak v roce 1896 při Pensylvánské univerzitě. Podobné tendence se odehrávaly i ve Francii, kde byla roku 1905 zřízena pedagogická laboratoř psychologem **Alfredem Binetem**⁴. Vedle pedagogicko-psychologického poradenství vznikalo i poradenství pro volbu povolání, které bylo zaměřeno spíše psychometricky než kazuisticky. První specializovaná poradna zaměřená na profesní problematiku byla založena v roce 1908 díky **Franku Parsonsovi**. O rok později byla na Harvardské univerzitě zřízena také první vysokoškolská psychotechnická poradna. Roku 1956 na mezinárodním kongresu užité psychologie v Londýně byla psychotechnika⁵ podrobena ostré kritice a od té doby se tohoto označení v psychologii neuzívá.⁶

---

¹ 1822–1911, eugenik, evolucionista a pracovník v teorii, metodách a využívání psychologie jako vědy v praxi, známý hlavně svými výzkumy dědičnosti psychických vlastností

² KOHOUTEK, Rudolf. *Historie pedagogicko-psychologického poradenství*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1999. 24 s. ISBN 80-7204-115-0. s. 3.

³ Zabýval se mj. možnostmi nápravy poruch pravopisu

⁴ 1857–1911, francouzský psycholog a vynálezce prvního použitelného testu inteligence, základu dnešního IQ testu

⁵ Disciplína zabývající se zjišťováním specifických schopností pracovníků a jejich výběrem pro různá povolání

⁶ KOHOUTEK, Rudolf. *Historie pedagogicko-psychologického poradenství*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1999. 24 s. ISBN 80-7204-115-0. s. 3-4.

1.2 Především profesní orientace

V následujících letech se postupně formuje teorie, podle níž se stanovují vlastnosti potřebné pro určitý druh povolání. Celá řada psychologů provádí se svými klienty zkoušky, jejichž cílem je zjistit, zda se daný jedinec hodí, či nehodí pro vybrané povolání, tedy zdali disponuje vlastnostmi, které jsou k výkonu tohoto povolání důležité. Náplň psychotechniky byla podle Malotínové (1993, s. 111) velmi blízká náplni dnešní psychologie práce. První česká poradna pro volbu povolání vznikla 15. listopadu 1919 při českém odboru zemské rady živnostenské v Brně. Nejvýznamnější osobou tohoto pracoviště byl psycholog, pedagog a pozdější akademik **Otakar Chlup**. Právě profesní problematice se věnoval i sborník „*Správná volba povolání*“, který je odborníky považován za nejvýznamnější publikaci z 20. let v oblasti pedagogiky a psychologie.⁷

V roce 1921 byl v Praze založen **Psychotechnický ústav** Masarykovy akademie práce, který se zaměřil na otázky fyziologie a psychologie práce v průmyslu. Prvním ředitelem se stal **František Šerácký**. Ústav se později osamostatnil a pod názvem **Ústřední psychotechnický ústav** se věnoval otázkám volby povolání dospělých osob. Poradny pro volbu povolání pak vznikaly hlavně jako součást úřadů pro péči o mládež.⁸

1.3 Počátky poradenství v Čechách

Historie poradenských služeb se v našem školském systému začala psát ve 30. letech 20. století, kdy vzniklo a postupně se rozvíjelo profesní poradenství. Původní československé poradny pro volbu povolání byly organizačně nezávislé na školském systému. Měly většinou jen ekonomicko-informativní a poradenský účel. Vysokou odbornou úroveň v této oblasti měl pražský **Ústav lidské práce**, jehož činnost byla zaměřena především psychometricky a s jehož prací souvisel rozvoj psychologických testů schopností a zájmových dotazníků. Ústav navázal velmi

---

⁷ KOHOUTEK, Rudolf. *Historie pedagogicko-psychologického poradenství*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1999. 24 s. ISBN 80-7204-115-0. s. 4.

⁸ Tamtéž.

úzkou spoluprací se školami a umožnil získání důležitých odborných znalostí a zkušeností mnoha poradenským a klinickým psychologům.⁹

Velké zásluhy na rozšíření profesního poradenství měl **Vilém Chmelař**. Vybudoval na 70 poraden, přičemž se ve svém úsilí opíral především o činnost učitelů, jež považoval za středobod veškeré profesní orientace. V poradnách se pracovalo s tzv. „psychogramem“, což byl výsledek – nález o psychice a osobnosti – komplexního vyšetření, který poukazoval na to, jak se kdo na které povolání vzhledem ke své psychické výbavě hodí. Negativem v celém procesu byla závěrečná doporučení, která byla příliš stručná na to, aby mohla někomu pomoci. Zpravidla se skládala jen z jedné věty: *Na povolání učitelky se hodíte.* (cit. 2)

Mnohé školy a učiliště nepřijímaly uchazeče, kteří neprošli podobným vyšetřením. Zatímco byla velká pozornost věnována dosaženému psychickému a fyzickému stavu uchazečů, jejich předcházející duševní a tělesný vývoj a sociální podmínky, za nichž tento vývoj probíhal, se úplně opomíjel. Vyšetření byla většinou jednorázová a orientována spíše na zjištění schopností než čehokoliv jiného.¹⁰

Podle údajů Viléma Chmelaře měly československé poradny až 94 % jistotu v předvídání toho, jak se uchazeč o určité povolání osvědčí v praxi.¹¹ O cílech poraden svědčí například rezoluce, jež byla přijata na zemském pracovním sjezdu psychologů a poradců pro volbu povolání dne 29. září 1937 v Olomouci a v níž se uvádí: *Návštěva poraden pro volbu povolání ať je povinná pro všechny žáky, kteří opouštějí školu. Postavíme-li každého jedince na správné místo, uskutečňujeme tím podstatnou část práce o brannost národa. Ať je uskutečněno plné a včasné hlášení volných učňovských míst. Urychleně a řádně vyřídit finanční stránku poraden a jejich náležitě vybavení potřebným zařízením. Žáci mají být v posledních třídách národní školy a v kvartě střední školy poučování o volbě povolání (exkurze do závodů atd.). Sociálními podporami umožnit rychlé zařazení do povolání u sociálně slabších, a tak řešit nezaměstnanost dorostu. Zřídit útulky pro nezaměstnanou mládež. Vyřešit*

---

⁹ KOHOUTEK, Rudolf. *Historie pedagogicko-psychologického poradenství*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1999. 24 s. ISBN 80-7204-115-0. s. 5.

¹⁰ KOHOUTEK, Rudolf. *Historie pedagogicko-psychologického poradenství*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1999. 24 s. ISBN 80-7204-115-0. s. 5.

¹¹ Tamtéž.

otázku zařazení do pracovního poměru u mládeže tělesně a duševně úchylné. Urychleně vydat a provádět zákon o sociální péči o mládež.(cit. 3)

Ráda bych nyní poukázala na některé aspekty této rezoluce, která byla pro danou dobu zcela charakteristická. V první řadě si všimněme, jak se v té době označovali lidé, kteří byli zdravotně handicapovaní, ať už jakýmkoliv způsobem. Takoví lidé se vyčleňovali ze společnosti a byli uzavíráni do ústavů. Slova jako integrace či specifické potřeby handicapovaných zněly tehdejším odborníkům jako neznámé pojmy. Společnost, která označuje osoby, jimž by měla co nejvíce pomáhat, aby se mohli dle svých možností zařadit do normálního života, jako *tělesně a duševně úchylné*, musela ujít ještě velký kus cesty, než dospěla do dnešního stavu, který se musí ale dále ještě vyvíjet. Jak jsem již poukázala, v poradenství se největší důraz kladl na profesní orientaci. Šlo o to, aby každý znal své místo ve společnosti, aby každý vykonával povolání, pro které se podle tehdejších testů nejvíce hodil. Poradenství to bylo žádoucí, protože bylo vykonáváno ve prospěch národa. Dnes je zpravidla pro vyšetření, dle Vyhlášky 72 ze dne 9. února 2005 § 1 odst. 2, zapotřebí písemný souhlas žáka, případně jeho zákonného zástupce. Tvrzení *At' je skutečně plně a včasné hlášení volných učňovských míst* spíše poukazuje na to, že šlo spíše o zaplňování potřebných pracovních pozic než o skutečný rozvoj osobnosti jedince. Jako klad snad lze vidět jen to, že si autoři rezoluce přece jen uvědomili, že vývoj jedince není vždy ideální a že se ve společnosti zákonitě vyskytují jedinci, kteří mají s přirozeným vývojem značné problémy.

Za určitý nedostatek v práci poraden zaměřených na pracovní problematiku lze považovat tendenci diagnostikovat psychiku a rozhodovat o člověku na základě jednorázového či krátkodobého vyšetření a předpoklad, že psychické vlastnosti člověka jsou velmi málo měnitelné. Poradny byly z větší části obsazovány nepsychoLOGY, především učiteli se zájmy o tuto problematiku. To vše mohlo vést k postupům, které nebyly vědecky podloženy a po odborné stránce byly velmi nedostačující.

1.4 Poválečný vývoj

Brzy po skončení druhé světové války se u nás začalo rozvíjet psychologické poradenství zaměřené na problémy výukové a výchovné, a to především díky zásluze psychologů pracujících ve zdravotnictví a v ústavech sociálního zabezpečení. Jmenujme alespoň dva nejvýznamnější, jimiž jsou **Zdeněk Matějček** a **Jaroslav Jirásek**. Po stránce teoretické a metodologické významně přispěl k rozvoji této oblasti poradenských služeb pražský **Sociodiagnostický ústav**, který se zabýval především výchovnými otázkami a sociální diagnostikou.¹²

V 50. letech se začalo poradenství pro volbu povolání mylně považovat za překážku rozvoje ekonomiky. Velký vliv na to měla tehdejší ideologie, která tvrdila, *že po porážce vykořisťovatelských tříd vznikla beztřídní společnost, v níž nebudou problémy s výchovnými nesnázemi, s kriminalitou dětí a mládeže, s volbou povolání a studia.* (cit. 4) O tom, jak naivní to bylo tvrzení, netřeba se rozepisovat.

Označení „**poradenská psychologie**“ se u nás začíná používat během 50. let. Tyto a další termíny se standardizují na základě rozhodnutí, jež bylo přijato v září roku 1951 na Northwesternské univerzitě v USA a znamenalo zásadní přestavbu poradenských služeb, spočívající především v její profesionalizaci, tedy odstupu nepсихologů, kteří byli záhy nahrazováni odborníky. Poradenští psychologové pracují v České republice od roku 1958, kdy vzniká v Brně **první česká poválečná dětská psychologická poradna**. Její činnost je zaměřená primárně na problémovou mládež, ale opět též na profesní problematiku, která je ale již vystavěna na základě psychologického vyšetření. Věnovala se také pedagogické činnosti a byl zde vypracován etický kodex poradce.¹³

V první polovině šedesátých let se dále vyvíjelo poradenství výukové a výchovné. V roce 1963 byla směrnicí ministerstva školství a kultury (dále MŠK) *O výchově k volbě povolání* na středních všeobecně vzdělávacích školách zřízena

---

¹² SLAVÍKOVÁ, Ivana. Počátky, vývoj, současnost a perspektivy výchovného poradenství. In *Pedagogika: Časopis pro vědy o vzdělávání a výchově*. Praha: Pedagogická fakulta UK, 1996, roč. XLVI. s. 18–23. ISSN 3330-3815.

¹³ KOHOUTEK, Rudolf. *Historie pedagogicko-psychologického poradenství*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1999. 24 s. ISBN 80-7204-115-0. s. 8.

funkce poradce pro výchovu k volbě povolání. Měl to být pracovník působící přímo na škole a specializovaný na výchovné poradenství k volbě povolání. Je to zrod pracovníka s novým typem kvalifikace – výchovného poradce. V roce 1961 se také poprvé ozývají hlasy volající po specializované péči nejen o žáky s handicapem, ale i o ty talentovanější. Samozřejmě se ozývají i protiargumenty varující před elitářstvím. Od tohoto roku se tak pozornost nevěnuje pouze žákům s výchovnými obtížemi, ale i těm nadaným.¹⁴

Roku 1967 vyšla první instrukce MŠ ČSR *O zřizování krajských odborných psychologických výchovných pracovišť*. Tím bylo zahájeno budování pozdějších okresních PPP a došlo ke specifikaci jejich úkolů. Bylo zdůrazněno, že posláním je poskytovat školám a výchovným zařízením, učitelům, rodičům žáků, organizacím a orgánům odborné informace, rady i soustavnou pomoc při řešení závažných výchovně psychologických problémů a informace o volbě vhodného povolání pro žáky.¹⁵

Poprvé se hovoří o pedagogicko-psychologických poradnách místo o psychologických výchovných pracovištích, respektive o pracovištích psychologické výchovné práce péče, v příloze usnesení vlády ČSR č. 27/72 k návrhu na vybudování soustavy poradenské péče o děti, mládež a rodinu. Tato nová terminologie pak byla kodifikována oficiální instrukcí z 2. dubna 1976. Byla vydána 28. května 1976 pod názvem *Instrukce o soustavě výchovného poradenství v oboru působnosti ministerstva školství ČSR*. Hlavním přínosem bylo, že se pedagogové začali více podílet na výchovném poradenství. Za instituce výchovného poradenství byli stanoveni výchovný poradce, okresní pedagogicko-psychologická poradna (v Praze obvodní PPP) a krajská pedagogicko-psychologická poradna.¹⁶

---

¹⁴ SLAVÍKOVÁ, Ivana. Počátky, vývoj, současnost a perspektivy výchovného poradenství. In *Pedagogika: Časopis pro vědy o vzdělávání a výchově*. Praha: Pedagogická fakulta UK, 1996, roč. XLVI. s. 18–23. ISSN 3330-3815.

¹⁵ KOHOUTEK, Rudolf. *Historie pedagogicko-psychologického poradenství*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1999. 24 s. ISBN 80-7204-115-0. s. 10.

¹⁶ Tamtéž, s. 15.

1.5 Od 80. let po současnost

Od roku 1980 byl systém výchovného poradenství zakotven ve vyhlášce 130/1980 Sb. Organizačně vycházel z hierarchického uspořádání jednotlivých zařízení. Hlavní postavení v této soustavě měl *Ústav pro sociální výzkum mládeže a výchovného poradenství při Pedagogické fakultě UK*. Mezi jeho hlavní činnosti patřily vědecko-výzkumné a informační aktivity, zpracovával informace pro výchovné poradce a zabezpečoval metodické vedení ředitelů krajských PPP.¹⁷ Tato vyhláška stanovuje jako základní instituce v oblasti pedagogicko-psychologického poradenství **výchovné poradce, okresní pedagogicko-psychologické poradny a krajské pedagogicko-psychologické poradny**.¹⁸

Krajské PPP byly zařízeními školských odborů krajských národních výborů. Vedle péče o žáky středních škol a učilišť patřilo do okruhu jejich činností i metodické vedení okresních PPP a výchovných poradců středních škol. Okresní PPP (v Praze obvodní) byly zařízeními školských odborů obvodních národních výborů. Staraly se o předškolní děti a žáky základních škol, metodicky vedly výchovné poradce i další učitele těchto škol. Výchovní poradci byli vybíráni školskými odbory krajských národních výborů, respektive obvodních národních výborů. Hlavní pozornost věnovali poradenské a informační činnosti v oblasti profesní orientace. Pomáhali také řešit výukové a výchovné problémy žáků a studentů a zprostředkovávali kontakt školy, žáků a studentů a rodičů s PPP.¹⁹

Výchovný poradce se dle § 2 věnuje hlavně profesní problematice. Jak jsem již mnohokrát zmínila, byl to stěžejní bod celého poradenství. Tato vyhláška stanovuje, že výběr povolání neprobíhá jen na základě osobní charakteristiky žáka, ale především na základě společenských potřeb a směru ekonomického a technického rozvoje. Při své práci má dle vyhlášky výchovný poradce spolupracovat s orgány národních výborů, se závody a podniky, tedy nejen se středními a vysokými

---

¹⁷ SLAVÍKOVÁ, Ivana. Počátky, vývoj, současnost a perspektivy výchovného poradenství. In *Pedagogika: Časopis pro vědy o vzdělávání a výchově*. Praha: Pedagogická fakulta UK, 1996, roč. XLVI. s. 18. ISSN 3330-3815.

¹⁸ Vyhláška 130/1980 ze dne 28. 8. 1980 (ruší Instrukce o soustavě výchovného poradenství v oboru působnosti ministerstva školství ČSR ze dne 2. 4. 1976) Sb. O výchovném poradenství. k Zákonu č. 77/1978 Sb.

¹⁹ Tamtéž.

školy, jak je tomu nyní. Společnosti šlo nejen o to mít správně připravené nové absolventy, ale dokonce si diktovala, jací konkrétně mají být. Mezi institucemi, se kterými se výchovní poradci nutně dostávali do kontaktu, byla i pionýrská organizace Socialistického svazu mládeže, jak stanovuje odst. 6 § 2.

Mezi činnosti okresních PPP patřilo i výchovné působení na zákonné zástupce, kteří nepříznivě ovlivňovali vývoj svých dětí. V této oblasti spolupracovaly s orgány národních výběrů a společenskými organizacemi.²⁰

Tato Vyhláška byla dočasně nahrazena Vyhláškou č. 233/2003 Sb., aby pak byla definitivně zrušena Vyhláškou 72/2005.

Vyhláška ze dne 10. července 2003, kterou se mění vyhláška č. 130/1980 Sb., o **výchovném poradenství**, ruší dosavadní dělení PPP na okresní a krajské a sjednocuje jejich činnost pod jedinou instituci, Pedagogicko-psychologickou poradnu. Tato poradna je zařízením kraje, tedy nikoliv už národního výboru, který přestal existovat. Může být zřízena obcí, krajem nebo ministerstvem.

Tato vyhláška výslovně upravuje také práci s nadanými a talentovanými žáky. Argumenty, které zpočátku zpochybňovaly práci s nadanými dětmi jako druh jakéhosi elitářství, jsou tak definitivně umlčeny. Odlišnost ve vývoji přestává být synonymem nemoci a stává se pouze důvodem k poskytování odborné pomoci, která už s sebou nemusí nést pomoc lékařskou. Poradna začíná spolupracovat s orgánem „sociálně-právní ochrany dětí“, tzv. OSPOD. Počet pracovníků poradny už není vyhláškou přesně stanovován. Zatímco vyhláška 130/1980Sb. hovořila o nejméně 30 pracovnících v krajské a nejméně o šesti v okresních PPP, nová vyhláška nechává počet pracovníků na konkrétních oblastech, ve kterých má zřizovatel na základě rozsahu úkolů poradny rozhodnout sám.²¹ Tato vyhláška platila od 1. září 2003 až do 17. února 2005, kdy začíná platit vyhláška 72/2005 Sb.

---

²⁰ Vyhláška 130/1980Sb., § 3, odst. 3

²¹ Vyhláška ze dne 10. července 2003, kterou se mění vyhláška č. 130/1980 Sb., o výchovném poradenství

Velkým přínosem bylo, že vedle PPP začala vznikat nová poradenská centra se zaměřením na klienty se zdravotním postižením – **speciálně pedagogická centra**, a se zaměřením na klienty s poruchami chování – **střediska výchovné péče**. Zpočátku neprobíhala komunikace mezi jednotlivými centry optimálně. Navzájem se vnímala jako konkurence a docházelo dokonce k situacím, kdy si navzájem přebírala klienty. Systém se tak stával neefektivní. Až postupem se času se ukázalo, že každé pracoviště má svůj význam a svou oblast problémů, které má řešit. Celý systém řídí **Institut pedagogického poradenství**, který mimo jiné také zajišťuje další vzdělávání poradenských pracovníků a zprostředkovává odborné informace.²² Jeho činnosti se budu ještě dále věnovat.

Jako velmi důležitý krok se všeobecně vnímá sjednocení problémů volby povolání a výchovných a výukových problémů. Ať už odborník řeší s dítětem jakýkoliv problém, je důležité ho vnímat v souvislosti nejen s ostatními problémy, ale též s přihlédnutím k celému psychosociálnímu vývoji jedince. Ještě více by se situace zlepšila, kdyby lépe fungovala spolupráce poradenských pracovišť se zdravotnickými složkami.

---

²² VÍTKOVÁ, Marie (ed.). *Otázky speciálně pedagogického poradenství: Základy, teorie, praxe*. 2. vyd. Brno: MSD, 2004. 261 s. ISBN 80-86633-23-3. s. 128.

2. Poradenské služby poskytované žákům základních škol

Nezbytnou součástí činnosti školy a školských poradenských zařízení v působnosti Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) ČR je poskytování včasné a účelné rady v otázkách týkajících se vzdělání. Na této úrovni je poradenství nazýváno **výchovným, pedagogicko-psychologickým, speciálně pedagogickým a preventivním**. Jeho hlavním posláním je podpora řešení běžných i obtížných otázek, se kterými se potýkají žáci, studenti, rodiče a učitelé.²³

Poradenský systém lze definovat z hlediska tří úrovní – úroveň národní (Institut pedagogicko-psychologického poradenství, Oddělení kariérového poradenství Národního ústavu odborného vzdělání, Výzkumný ústav pedagogický, Ústav pro informace ve vzdělávání. Národní institut dětí a mládeže MŠMT, Národní informační středisko pro poradenství Národního vzdělávacího fondu), krajská (PPP, SPC, SVP) a školský pohled (výchovný poradce, školní metodik prevence sociálně patologických jevů, školní psycholog, speciální pedagog).²⁴

MŠMT je ústřední orgán státní správy zodpovídající za vzdělávací systém jako celek. Prostřednictvím krajských úřadů ovlivňuje fungování poradenského systému. Hlavním nástrojem řízení je **Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky**, který stanoví mimo jiné také způsob zajištění a realizace systému poradenských služeb v resortu školství. MŠMT přeneslo odpovědnost za rozvoj poradenského systému na své přímo řízené organizace, jejichž výčet jsem uvedla výše.²⁵

Na **úrovni krajů** je rozvoj školských poradenských služeb v kompetenci krajských úřadů. Koordinace poradenských služeb je prováděna prostřednictvím

---

²³ http://www.nvf.cz/spps/dokumenty/freibergova_poradensky_system_cr.pdf. s. 3.

²⁴ http://www.nvf.cz/spps/dokumenty/freibergova_poradensky_system_cr.pdf. s. 3-7.

²⁵ http://www.nvf.cz/spps/dokumenty/freibergova_poradensky_system_cr.pdf. s. 3.

Dlouhodobých záměrů vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji a Výročních zpráv o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v kraji, jejichž pravidelné zpracovávání ukládá krajům zákon.²⁶ V obou dokumentech jsou kraje povinny zabývat se i poskytovanými poradenskými službami.

Pod krajské úřady spadají také školská poradenská zařízení²⁷ v daném kraji, tj. pedagogicko-psychologické poradny a speciálně pedagogická centra.

2.1 Škola

Školy společně se školskými zařízeními patří dle školského zákona do vzdělávací soustavy České republiky. Jako takové stojí v oblasti poskytování školských poradenských služeb rovnocenně vedle PPP a SPC, a to podle aktuálně platné legislativy upravující činnost školských poradenských služeb, tj. podle Vyhlášky 72/2005 Sb. *o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*. Postavení školy je v tomto systému naprosto klíčové, protože v jejím rámci dochází k odhalování, ale často i vzniku výukových a výchovných problémů, které pak celý systém řeší. To, do jaké míry budou zajištěny potřeby žáků a pedagogů konkrétní školy, záleží na řediteli, který zajišťuje poskytování školních poradenských služeb obvykle **výchovným poradcem** a **školním metodikem prevence**, kteří pak spolupracují s **třídními učiteli**, učiteli výchov a v případě potřeby i s dalšími pedagogickými pracovníky školy. Na některých školách působí i **školní psycholog** (v Liberci např. na ZŠ Švermova) a **školní speciální pedagog** (např. ZŠ Frýdlant). Na úrovni školy je za poskytování poradenských služeb zodpovědný ředitel dané školy. Poradenské služby ve školách jsou poskytovány v rozsahu odpovídajícím počtu a vzdělávacím potřebám žáků školy. Vyhláška, která tuto oblast upravuje²⁸, definuje poradenské pracovníky čtyř

---

²⁶ Zákon o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) č. 561/2004 Sb. a Vyhláška, kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy č. 15/2005 Sb.

²⁷ Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních č. 72/2005 Sb.

²⁸ Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních č. 72/2005 Sb.

kategorií a jimi vykonávané standardní činnosti: **výchovný poradce, školní metodik prevence sociálně patologických jevů, školní psycholog a speciální pedagog**. Jejich potřebné vzdělání pak stanovuje zákon o pedagogických pracovnících²⁹ a další kvalifikační předpoklady pak vyhláška o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků³⁰. To, zda na dané základní škole bude působit psycholog či speciální pedagog, je na rozhodnutí jejího ředitele. Velmi zde záleží na konkrétních podmínkách a to zejména na potřebách žáků dané školy. V případě velkých škol mohou na škole působit i oba. Považuji za nezbytné se zmínit i o roli asistenta pedagoga, i když tato pozice bývá vzhledem k nepříznivým finančním podmínkám obsazována na školách jen velmi zřídka a i když tato pozice nepatří do poradenství, ale do podpůrného systému ve školství.

Základními úkoly poradenských služeb ve škole jsou:

- *prevence školní neúspěšnosti žáků*
- *primární prevence sociálně patologických jevů*
- *kariérové poradenství integrující vzdělávací, informační a poradenská podpora vhodné volby vzdělávací cesty a pozdějšího profesního uplatnění*
- *odborná pomoc při integraci a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, včetně žáků z jiného kulturního prostředí a žáků se sociálním znevýhodněním*
- *péče o vzdělání nadaných a mimořádně nadaných žáků*
- *průběžná a dlouhodobá péče o žáky s neprospěchem a vytváření předpokladů pro jeho zlepšování*
- *metodická podpora učitelům při aplikaci psychologických, pedagogických a speciálně pedagogických poznatků a dovedností do vzdělávací činnosti škol. (cit. 5)*

---

²⁹ Zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů č. 563/2004 Sb.

³⁰ Vyhláška o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků č. 317/2005 Sb.

Nyní bych se ráda zaměřila na bližší specifikování některých výše uvedených pojmů, jako je kariérové poradenství, integrace, žák se speciálně vzdělávacími potřebami, nadaný a mimořádně nadaný žák a žák s neprospěchem. Školní neúspěšnosti a sociálně patologickým jevům se blíže věnuji ve čtvrté kapitole.

- **Kariérové poradenství** poskytuje na základní škole výchovný poradce, proto se o něm zmíním v příslušné kapitole.
- **Integrace** ve školním prostředí znamená zapojení žáků se speciálně vzdělávacími potřebami do hlavních proudů vzdělávání a do běžných škol. Integrace tedy znamená vyučovat všechny žáky v jejich spádových školách, v běžných třídách odpovídajících jejich věku a poskytovat jim a učitelům adekvátní podporu.

Podstatou integrace je společný život a společné výuka handicapovaných a běžné populace. Legislativně je tato problematika upravena Vyhláškou 73/2005 Sb., *o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných*.

Pro potřeby integrovaného žáka se vypracovává individuální vzdělávací plán (dále IVP).

○ **IVP**

Tento plán umožňuje individuálním způsobem vzdělávat žáky individuálně integrované, žáky s hlubokým mentálním postižením, případně také žáky skupinově integrované či žáky speciální školy. Jeho důležitost spočívá v tom, že umožňuje vzdělávat i žáky, kteří by v odpovídajících institucích nemohli

být vzhledem ke svým individuálním podmínkám a možnostem vzdělávání.³¹

IVP vychází ze školního vzdělávacího programu příslušné školy, závěrů psychologického vyšetření a vyjádření zákonného zástupce žáka. Je zpracováván též ve spolupráci s třídním učitelem a dalšími zainteresovanými učiteli. Smyslem tohoto plánu je podstatně a efektivně usnadnit učitelům práci s konkrétním žákem, rovněž pak podpora žáka, který tak neztrácí motivaci k učení a důvěru k pedagogům dané školy, kteří se snaží rozvíjet všechny jeho předpoklady ke vzdělávání.³²

- **Žák se speciálně vzdělávacími potřebami** je osoba se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním, která má právo na vzdělávání, jež odpovídá jeho schopnostem a možnostem.³³
- **Žák nadaný a mimořádně nadaný** je osoba, jejíž rozložení schopností dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností nebo v jednotlivých rozumových, pohybových, uměleckých a sociálních dovednostech.(cit. 6)
- **Žák s neprospěchem** je osoba klasifikovaná stupněm „neprospěl“ (resp. číselným ekvivalentem) na školním vysvědčení nebo při zkoušce. Za neprospívající žáky jsou dále považováni ti, kteří dosahují velmi nízkých či nedostačujících výsledků při měření „vzdělávacích výsledků“. V rámci poradenství se zkoumají různorodé příčiny, proč žák neprospívá, např. znevýhodňující podmínky

---

³¹ OPEKAROVÁ, Olga. Kapitoly z výchovného poradenství: *Školní poradenské služby*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007. 64 s. ISBN 978-80-86723-35-8. s. 52.

³² Tamtéž

³³ § 16 zákona odst. 1, 7 č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

sociálního prostředí, etnické faktory ve vzdělávání aj. K tomu účelu jsou vytvářeny různé formy kompenzačního vzdělávání.³⁴

2.1.1 Třídní učitel

Třídní učitel je učitel, ke kterému má mít žák nejbližší. Je to právě on, který se svou třídou řeší problémy, který s nimi jezdí na školní výlety, ten, který má své žáky znát nejlépe. Na třídního učitele se často obracejí i jiní učitelé, pokud řeší nějaký problém s žákem z jeho třídy. Za svou třídu nese třídní učitel zodpovědnost a v ideálním případě by měl sám usilovat o co nejlepší obraz své třídy.

Aktuálně platící vyhláškou upravující povinnosti třídního učitele je Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základních školách. Dnes je zdůrazňována především integrační a koordinační role. Za stěžejní povinnosti třídního učitele pak Spousta (1994, s. 8 - 10) označuje tyto: **vyučování**, přímé **výchovné působení** (oproti ostatním učitelům se soustředí na svou třídu), **řízení** a **organizace** vzdělávacího a výchovného procesu ve třídách, kde vyučuje, **koordinace** výchovné a vzdělávací práce všech učitelů vyučujících ve třídě, **spolupráce** s institucemi, organizacemi i jednotlivci, kteří přicházejí do kontaktu se žáky jeho třídy.

Ve vlastní výchovné práci by měl třídní učitel dbát především o uspokojivé vztahy mezi žáky třídy, případně s nimi řešit vyskytlé problémy. Otevřená komunikace může často pomoci odhalit problém v jeho zárodku a zamezit jeho dalšímu zhoršování. Třídní učitel by si jako první měl všimnout, že se s některým z jeho žáků něco děje. Měl by svým svěřencům vždy věnovat dostatek času a empatie, aby si k němu dokázali najít cestu a svěřili se mu se svými problémy. Sebekriticky by měl umět zhodnotit, které problémy může sám vyřešit, a s kterými se už musí podělit, ať už s výchovným poradcem, školním psychologem nebo přímo

---

³⁴ Průcha, J.; Walterová, E.; Mareš, J.: *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2008. 322 s. ISBN 978-80-7367-416-8. str. 136 - 137.

s PPP, popř. se SPC. Systém poradenství, o který se dnešní učitel opírá, rozebírám právě v této kapitole.

2.1.2 Výchovní poradce

S touto funkcí se dnes již setkáváme na každé základní i střední škole. To, do jaké míry se ale věnují rozličným problémům žáků, se ale často liší.

Výchovní poradce je běžným učitelem dané školy, který však má snížený počet hodin výuky. Vedle své učitelské činnosti realizuje úkoly pedagogického poradenství v oblasti výchovy, vzdělávání a volby studia či povolání žáků. Je proto nutné, aby vedle odborné pedagogické způsobilosti, byl i absolventem postgraduálního studia výchovního poradenství. Jedná se o tříleté studium, jež navazuje na magisterské vzdělání a během studia se diferencuje na výchovní poradenství pro základní a střední školy. Pokud učitel neabsolvuje toto vzdělání, má možnost si ho doplnit díky speciálně organizovaným kurzům v rámci programu celoživotního vzdělávání na vysoké škole v délce trvání nejméně 250 vyučovacích hodin. Dále je po výchovných poradcích požadováno celoživotní vzdělávání a pravidelná účast na setkání výchovných poradců celého kraje, jež jsou zpravidla realizována příslušnou PPP.³⁵

Výchovní poradci představují základní úroveň poradenského systému, a to, že působí na školách, kde rovněž učí, představuje velkou výhodu, protože jsou ve škole stále přítomni a dobře ji znají, tudíž mohou zachytit řadu problémů již v zárodku. Jako hlavní nevýhodu toho, že je výchovní poradce zároveň učitelem spatřuji v tom, že nemá dostatek času na samotné poradenství (výchovní poradce učí jen o minimum méně než každý jiný učitel), a pak i v tom, že mu jakožto učitelé děti nemusí chtít vše svěřit.

Aktuálně platící vyhláška upravující povinnosti a rozsah činností výchovního poradce na školách je Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb

---

³⁵ Informace získány od Mgr. Veroniky Lacmanové, výchovní poradkyně ZŠ Švermova.

ve školách a školských poradenských zařízeních. Vymezuje je následujícím způsobem:

➤ **Poradenské činnosti**

1. Kariérové poradenství a poradenská pomoc při rozhodování o další vzdělávací a profesní cestě žáků, tj. zejména:

a) koordinace mezi hlavními oblastmi kariérového poradenství – kariérovým vzděláváním a diagnosticko – poradenskými činnostmi zaměřenými k volbě vzdělávací cesty žáka;

b) základní skupinová šetření k volbě povolání, administrace, zpracování a interpretace zájmových dotazníků v rámci vlastní odborné kompetence a analýzy preferencí v oblasti volby povolání žáků;

c) individuální šetření k volbě povolání a individuální poradenství v této oblasti (ve spolupráci s třídním učitelem);

d) poradenství zákonným zástupcům s ohledem na očekávání a předpoklady žáků (ve spolupráci s třídním učitelem);

e) spolupráce se školskými poradenskými zařízeními (PPP, SPC) a středisky výchovné péče při zajišťování poradenských služeb přesahujících kompetence školy;

f) zajišťování skupinových návštěv žáků školy v informačních poradenských střediscích úřadů práce a poskytování informací žákům a zákonným zástupcům o možnosti individuálního využití informačních služeb těchto středisek.

2. Vyhledávání a orientační šetření žáků, jejichž vývoj a vzdělávání vyžadují zvláštní pozornost, a příprava návrhů na další péči o tyto žáky

3. Zajišťování nebo zprostředkování diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb (vstupní a průběžné) a intervenčních činností pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami

4. Příprava podmínek pro integraci žáků se zdravotním postižením ve škole, koordinace poskytování poradenských služeb těmto žákům školou a školskými poradenskými zařízeními a koordinace vzdělávacích opatření u těchto žáků

5. Poskytování služeb kariérového poradenství žákům se zřetelem k jejich speciálním vzdělávacím potřebám

➤ Metodické a informační činnosti

1. Zprostředkování nových metod pedagogické diagnostiky a intervence

2. Metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy v otázkách kariérového rozhodování žáků, integrace, individuálních vzdělávacích plánů, práce s nadanými žáky apod.

3. Předávání odborných informací z oblasti kariérového poradenství a péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami pedagogickým pracovníkům školy

4. Poskytování informací o činnosti školy, školských a dalších poradenských zařízeních v regionu, o jejich zaměření, kompetencích a o možnostech využívání jejich služeb žákům a jejich zákonným zástupcům

5. Shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči dalších poradenských zařízeních a jejich zajištění v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů

6. Vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti výchovného poradce, navržená a realizovaná opatření. (cit. 7)

2.1.2.1 Oblast působnosti výchovného poradce

Nyní analyzuji několik hlavních oblastí, kterým se poradci nejčastěji věnují, a nastíním postupy, jež se k řešení dané problematiky nejčastěji užívají.

a) Specifické poruchy učení

Pokud ve škole nepůsobí školní psycholog, je v kompetenci výchovného poradce evidovat žáky s těmito problémy, zaštiťovat tvorbu individuálních vzdělávacích plánů a komunikovat se školskými poradenskými pracovišti, která tyto žáky mají v péči. (cit. 8)

Se špatným nebo zhoršujícím se prospěchem svých dětí začínají za třídním učitelem přicházet rodiče, kteří se snaží situaci nějak řešit. Je dobré, když takové diskusi může být přítomen výchovný poradce, protože to bude právě on, kdo bude s jejich dítětem pracovat, ať už přímo či nepřímo prostřednictvím různých doporučení příslušnému učiteli, který bude žáka vzdělávat. Pouhé předání informací ze strany učitele výchovnému poradci může vést ke zkreslení potřebných informací či k opomenutí nějakého důležitého poznatku, který by mohl výchovnému poradci práci blíže specifikovat.

V takovém případě se většinou jedná o podezření na některou ze specifických poruch učení. Tito žáci bývají co nejrychleji odesláni na odborné vyšetření do PPP, samozřejmě po souhlasu rodičů. Nejčastěji se tato vyšetření provádějí ještě na prvním stupni základní školy. Na druhém stupni už nebývají projevy specifických poruch učení tolik zřetelné, proto jsou ve většině případů podchyceny právě v mladším školním věku dítěte.

Po odborném vyšetření vypracovává na základě zjištěné diagnózy PPP doporučení. Mezi ně například patří úlevy v učení, integrace žáka, doučování či práce s žákem v domácím prostředí. Někteří z nich jsou se souhlasem rodičů

přeřazení do speciálních tříd nebo do tříd s nižším počtem žáků, kde existuje pravděpodobnost, že se jim učitel bude již během vyučovací hodiny více věnovat.³⁶

U starších žáků se špatným prospěchem lze snadno vypořádat velice úzkou souvislost mezi podprůměrným intelektem, ztrátou motivace, špatně osvojeným stylem učení a nespoluprací rodiny.

V současné době žáků s těmito problémy na základních školách přibývá, jak lze vyčíst z výročních zpráv škol, ale i samotné PPP. Je v zájmu všech zúčastněných pedagogů, aby tyto problémy byly podchyceny co nejdříve, což umožní včasný zásah do vzdělávacího procesu daného dítěte. Proto se na jejich odhalování nejvíce podílejí učitelé na prvním stupni. Ti tráví s dětmi nejvíce času, tudíž si mohou daleko lépe všimnout a posoudit specifické chyby, kterých se dítě v určitém předmětu nebo činnosti dopouští. Jakmile si učitel všimne nesrovnalostí, musí začít co nejdříve jednat. O svém podezření se může poradit s výchovným poradcem a následně kontaktovat rodiče. Je potřeba, aby bylo rodičům vysvětleno, proč má být dítě v PPP vyšetřeno. Někteří rodiče se tomuto vyšetření brání, protože to chápou jako jakousi stigmatizaci vlastního dítěte. Nemusí si hned uvědomovat, že škola chce jejich dítěti pomoc. Na místě je proto empatický a trpělivý přístup k celé problematice. I když rodiče nakonec souhlasí a výchovný poradce, potažmo sami rodiče, si schůzku v poradně domluví, nemusí být ještě vyhráno. Někteří rodiče se na domluvenou schůzku nedostaví, s čímž škola nemůže nic dělat. Pokud už dítě vyšetření v poradně podstoupí, je vypracována odborná zpráva s doporučeními, jak s konkrétním dítětem v jeho vzdělávacím procesu postupovat. Tato zpráva je důvěrná a je poradnou poskytnuta pouze rodičům, na jejichž uvážení je, jestli zprávu poskytnou škole. Někteří z různých důvodů škole zprávu neposkytnou a celý proces tak přichází často vniveč.³⁷

Proběhne-li vše tak, jak v ideálním případě má, škola získá doporučení PPP, na jehož základě zpracovává učitel ve spolupráci s výchovným poradcem přehled žáků se speciálně vzdělávacími potřebami a případně také individuální studijní plán, s jehož sestavením se také může obrátit přímo na PPP. Na druhém stupni se IVP

---

³⁶ Informace získány od Mgr. Veroniky Lacmanové, výchovné poradkyně ZŠ Švermova.

³⁷ Informace získány od Mgr. Veroniky Lacmanové, výchovné poradkyně ZŠ Švermova.

stanovuje ve spolupráci s jednotlivými vyučujícími daných předmětů. S integrovanými žáky se dále pracuje podle směrnic MŠMT ČR. IVP je součástí katalogového listu žáka a kartotéky výchovného poradce.³⁸

Ostatní žáci s diagnostikovanou poruchou pracují podle doporučení PPP. Většina učitelů se snaží s žáky pracovat individuálně, ale bohužel u některých z nich naráží často na nezáměr a téměř nulovou spolupráci s rodinou.³⁹

b) Přijímání nových žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do školy

Konečné rozhodnutí, zda bude žák do příslušné školy přijat, záleží na řediteli školy, který by ho měl ale opírat o společnou diskusi nejen s výchovným poradcem, ale i s třídním učitelem. Má-li žák nějaké speciální potřeby, je nutné si uvědomit, zda je reálné tyto potřeby naplňovat ve třídě, do které by měl žák vstoupit. Je logické, že žáka, který vyžaduje více pozornosti ze strany učitele, nelze zařadit do třídy, kde je více než dvacet dětí, protože by mu tato zvýšená pozornost buď vůbec věnována nebyla, nebo byla, ale na úkor ostatních žáků. Při rozhodování musí být brány jako klíčové informace třídního učitele, protože je to právě on, kdo má svou třídu nejlépe znát a vědět, do jaké míry je atmosféra příznivá pro vstup tohoto žáka.⁴⁰

c) Volba povolání a profesní orientace

Velká pozornost výchovného poradenství je zaměřená právě na tuto oblast, protože výběr povolání ovlivňuje mnohdy celý život žáka. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání stanovuje: Součástí vzdělávacího obsahu vzdělávacího oboru **Člověk a svět práce** je na druhém stupni ZŠ tematický okruh **Svět práce**. Tento tematický okruh je povinný pro všechny žáky v plném rozsahu a vzhledem k jeho zaměření na výběr budoucího povolání je vhodné jej řadit do

---

³⁸ Tamtéž

³⁹ Informace získány od Mgr. Veroniky Lacmanové, výchovné poradkyně ZŠ Švermova.

⁴⁰ Informace získány rozhovory s výchovnými poradci ZŠ v rámci expertních rozhovorů, které jsou součástí této diplomové práce

nejvyšších ročníků 2. stupně. Očekávanými výstupy jsou: orientace v pracovních činnostech vybraných profesí, posouzení svých možností při rozhodování a volbě vhodného povolání a profesní přípravy a využití profesních informací spolu s poradenskými službami pro výběr vhodného vzdělávání.⁴¹

Výchovný poradce by měl žákům ulehčit rozhodování o jejich další vzdělávací dráze a ukázat jim, jaké mají vzhledem ke svým předpokladům možnosti. Mohou pořádat schůzky s rodiči žáků osmých a devátých tříd, kde společně hovoří o možnostech dalšího studia. Někdy také pořádají různé exkurze, které žákům ukazují příslušné školy, potřebné úřady (úřad práce) či přímo prostředí, kde se vykonává profese, jež žáky zajímá.⁴²

Výchovný poradce pravidelně navštěvuje během měsíce září až ledna schůzky výchovných poradců v PPP, jejichž náplní bývá setkávání se se zástupci různých středních škol. Poznává-li poradce příslušnou školu a zná-li dostatečně žáky deváté třídy na své základní škole, dokáže jim pak účelně poradit, kterou školu si vzhledem ke svým studijním předpokladům vybrat. Samotní žáci mají možnost poznat prostředí středních škol během dnů otevřených dveří, které jsou zpravidla pořádány během prvního pololetí. Nerozhodným žákům a jejich rodičům je výchovným poradcem doporučena návštěva PPP.⁴³

Systém poradenství pro volbu povolání má být založen na spolupráci třídního učitele, absolvujících žáků, zainteresovaných pedagogů – tedy těch, kteří dané žáky učí, vedení školy, rodičů a výchovného poradce. Bez této spolupráce by systém nemohl dobře fungovat.

---

⁴¹ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami provedenými k 1. 9. 2007). [online] [cit. 2011-03-21]. Dostupné na internetu: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>

⁴² Informace získány od Mgr. Veroniky Lacmanové, výchovné poradkyně ZŠ Švermova.

⁴³ Tamtéž

d) Problémy chování

U žáků s problémovým chováním to bývá třídní učitel, kdo jako první informuje rodiče o nevhodném chování jejich dětí. Pokud se jedná o děti na prvním stupni základní školy, je možné, že si rodiče drobných odchylek v chování nemuseli ještě všimnout. Dítě se může doma projevovat úplně jinak, než ve školním kolektivu. Pokud se situace nezačne řešit, obvykle zvýšenou péčí rodičů a pochvalou učitele za dobré chování, začnou se problémy zhoršovat. U starších žáků a dospívajících bývají problémy daleko závažnější. Některé se již nedají ovlivnit pouze v rámci školního prostředí, ale škola a rodiče musí začít spolupracovat s dalšími institucemi, jako je například Středisko výchovné péče, které poskytuje preventivně výchovnou a podpůrnou péči dětem a mládeži.

Pokud tito problémoví žáci pocházejí z dobře fungujících rodin, nebývá problém s rodiči navázat kontakt a spolupracovat s nimi na zlepšení situace, což celou situaci velmi usnadní. Pokud ale tito žáci pocházejí z nepříznivého rodinného prostředí, ke spolupráci dojde, dojde-li k ní vůbec, až v daleko závažnějších situacích, jako jsou krádeže, šikana, záškoláctví či drogová problematika.

Někdy se stává, že se u dítěte s poruchou chování po vyšetření v PPP prokáže syndrom ADD⁴⁴ nebo ADHD⁴⁵. V takovém případě následují doporučení PPP a k těmto dětem se přistupuje podobně jako k těm, u nichž byla prokázána specifická porucha učení.

Problémovému chování se učitelé snaží předcházet – a to například dozorem o přestávkách či na akcích školy nebo negativními reakcemi na slovní projevy vulgarity a především na projevy agresivity. Důležitou součástí předcházení rizikovému chování ve školách jsou programy primární prevence a třídnické hodiny, v rámci kterých se tyto problémy řeší.⁴⁶

---

⁴⁴ Attention deficit disorder, porucha pozornosti

⁴⁵ attention deficit/hyperactivity disorder, porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou

⁴⁶ Informace získány rozhovory s výchovnými poradci ZŠ v rámci expertních rozhovorů, které jsou součástí této diplomové práce

e) Školní neúspěšnost

S touto problematikou se výchovní poradci ve své praxi setkávají poměrně často (viz výsledky dotazníkového šetření). Bývá spjata se specifickými poruchami učení, ADHD, ADD a přechodem žáka z prvního na druhý stupeň. Je to jeden z problémů, který může dítě provázet po celou dobu jeho školní docházky. Je proto potřeba jej včas rozpoznat a řešit ve spolupráci s žákem, rodiči, zainteresovanými učiteli a odborníky.

Spolu s příchodem do 1. třídy se u některých dětí začnou objevovat problémy související s jejich včleňováním se do třídního kolektivu, dodržováním režimu, uznáváním autority učitele, komunikací, systematickostí apod. Přestože před nástupem povinné školní docházky jsou děti, u nichž existuje podezření na nedostatečnou školní zralost, vyšetřeny v PPP, obvykle se objeví případy, kdy se dítě vrací ze základní školy zpět do školy mateřské, nebo se postupně, ale s výraznými problémy, začleňuje do kolektivu svých spolužáků a přizpůsobuje se školnímu prostředí a pravidlům, která v něm platí.⁴⁷

Obdobím, kdy se zvýšené míře projevují problémy žáků, je přechod z prvního na druhý stupeň základní školy. Řada žáků je střídáním učitelů zmatená a nedokáže vstřebávat poznatky, které jim zprostředkovávají učitelé různými způsoby. Pro některé může být obtížné i to, že často navštěvují různé učebny. Učitelé zpočátku tyto problémy akceptují a tím umožňují žákům šestých ročníků se postupně adaptovat a změny vstřebat. V této fázi je ze strany učitele směrem k žákům na místě kontrola a důslednost. Často se stává, že ne všichni učitelé jsou stejně vstřícní, což může přinášet další problémy. Obtížná je i situace v rodinném prostředí. Někteří rodiče mají pocit, že jejich dítě je už velké a přestanou mu se školou pomáhat. Pokud tak ale učiní naráz, a to obzvláště u dítěte, které si na jejich pomoc zvyklo, může být dítě zmateno a novou situací vystrašeno. I zde platí pravidlo – nic neuspěchat.

Během doby, kdy žák navštěvuje druhý stupeň základní školy, dochází u něj k velké řadě změn, které jsou spojené s pubertou. Objevují se tendence nerespektovat

---

⁴⁷ ERIKSON, Erik, H. *Dětství a společnost*. 1. vyd. Praha: Argo, 2002. 387 s. ISBN 80-7203-380-8. str. 301.

autoritu, neplnit zadané úkoly a vyrušovat při hodinách. I když toto chování učitele velmi rozčiluje, obzvláště tehdy, ztěžuje-li jim práci, nebývá závažné, protože spolu s ustupující pubertou pomíjí.

f) Práce s nadanými žáky

Nadaní a talentovaní žáci potřebují stejnou pomoc jako žáci s poruchami učení a chování. Bohužel praxe ukazuje, že jim není věnována dostatečná pozornost. Učitelé od nich často očekávají samostatnost, a proto je opomíjejí, místo aby jim účelným vedením pomohli k dalším pokrokům.

Výchovní poradci rodičům těchto žáků nejčastěji radí zvolit pro ně studium na víceletých gymnáziích, zapojování se do kroužků na škole i mimo ni či přechod do jiné základní školy s určitou specializací.

V rámci školy mají nadaní žáci možnost zúčastňovat se olympiád, pomáhat během vyučování slabším spolužákům či se přímo podílet na přípravě vyučovacích hodin, například přípravou referátu, prezentace či křížovky. Mně osobně se nejvíce osvědčilo to, že mám vždy připravenou nějakou další aktivitu pro tyto žáky. Tato aktivita musí být ale odlišná od běžného typu učiva, aby ji žáci nechápali jako trest. Pokud žáka známe, dokážeme pro něj vybrat to, co ho baví, v čem je dobrý nebo naopak to, v čem se může ještě dále zlepšovat. Tyto přípravy může běžnému učiteli pomoci připravit právě výchovný poradce nebo mu s nimi alespoň poradit.

g) Podíl na metodickém vedení a vzdělávání dalších učitelů školy

Pro to, aby mohl výchovný poradce dobře odvádět svou práci, je potřeba, aby ve škole fungovala spolupráce mezi ním a ostatními členy pedagogického sboru. Výchovný poradce má za úkol metodicky pomáhat především začínajícím učitelům, dále pak informuje učitele o problémových žácích a individuálnímu přístupu k nim. Noví třídní učitelé a nově nastupující kolegové jsou upozorněni na žáky se

speciálními vzdělávacími potřebami a obeznámeni se zvláštním přístupem k nim a o možnostech, jak je hodnotit a klasifikovat.⁴⁸

Jelikož je výchovný poradce zároveň učitelem a navíc se se svými kolegy denně setkává, tak mnohem přesněji než vedení školy ví, co učitelé potřebují slyšet, tedy ve které sféře vzdělávání má dojít k prohloubení jejich znalostí. Je důležité, aby učitelé výchovnému poradci důvěřovali a nebrali ho jen jako prodlouženou ruku ředitele, protože by jim to bránilo se mu svěřit s problémy, které s žáky řeší, ale které nechtějí ventilovat před vedením. Pouze tam, kde si všechny tři strany – učitelé, výchovný poradce i ředitel – dokážou vzájemně důvěřovat, respektovat se a navzájem se chápat a vycházet si vstříc, vzniká atmosféra, kde se žáci nejen dobře učí, ale spějí k celkovému vývoji své osobnosti. Je důležité, aby si strany mezi sebou vyjasnily své kompetence v oblasti výchovné práce školy a vzájemně se doplňovaly. Mimoto je nezbytná neustálá komunikace o podniknutých krocích, ať už jakékoliv ze tří stran. Výchovný poradce a vedení školy jsou do jisté míry samostatné jednotky, které mnohé musejí vyřešit samy a na vlastní zodpovědnost. Vznikají momenty, kdy není třeba se tomu druhému zodpovídat za svá rozhodnutí, ale stejně tak v průběhu každého školního roku vznikne mnoho situací, kdy je nutné, aby se všichni vzájemně informovali, podporovali a stáli za svými rozhodnutími.⁴⁹

2.1.3 Školní psycholog

Školní psycholog obvykle provádí specializované úkony, které souvisejí s diagnostikou výukových a výchovných problémů žáků, s jejich odstraňováním či potlačováním a do jisté míry poskytuje také konzultace k volbě povolání. Ve své práci spolupracuje se žáky, jejich rodiči, ale své služby poskytuje také učitelům. Na některých školách již dnes školní psychologové pracují a řada dalších škol o jejich službách projevuje zájem, jak ukázaly výsledky výzkumu, který koordinoval IPPP ČR v roce 2001, podle nichž vedoucí pracovníci základních škol vyjadřují v drtivé

---

⁴⁸ Informace získány od Mgr. Veroniky Lacmanové, výchovné poradkyně ZŠ Švermova.

⁴⁹ Tamtéž

většinu potřebu školního psychologa (85,8 %) a očekávají od něj především práci zaměřenou na žáky v následujících oblastech⁵⁰:

- *práce s problémovými žáky;*
- *péče o žáky s vývojovými poruchami učení, nápravy;*
- *péče o žáky s poruchami chování;*
- *řešení osobních a vztahových problémů dětí. (cit. 9)*

Konkrétní činnosti školního psychologa stanovuje Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, její příloha č. 3.⁵¹ Mezi hlavní činnosti školního psychologa patří především diagnostika a depistáž žáků školy, soustředěná nejen na žáky s výukovými a výchovnými problémy, ale rovněž na nadané žáky. Školní psycholog poskytuje také konzultace žákům v osobních problémech, jejich zákonným zástupcům a učitelům.

V rámci projektu Evropské unie „**Školní poradenské pracoviště**“ pracuje na vybraných libereckých základních školách školní psycholog. Jedná se o ZŠ Ještědskou, ZŠ Švermovu, ZŠ Jabloňovou a ZŠ Sokolovskou. Školní psycholog dochází do těchto škol vždy jednou týdně. Není to samozřejmě dostačující, ale učitelé se shodují, že jsou rádi alespoň za tuto možnost. *Projekt si klade za cíl využít dosavadních poznatků a materiálů z podobných celostátních projektů s tím, že stávající odborníky v poradenství na všech třech školách (výchovné poradce, speciální pedagogy a metodiky prevence) doplní po dobu trvání projektu školním psychologem, který bude pracovat s dětmi a zároveň bude potřebné kompetence předávat pedagogům jednotlivých škol. Po ukončení projektu potom činnosti externího psychologa převzou vybraní kmenoví učitelé školy a spolu se stávajícími odborníky vytvoří funkční Školní poradenská pracoviště.*(cit.10)

---

⁵⁰ Lazarová, B.: Netradiční role učitele: O situacích pomoci, krize a poradenství ve školní praxi. 1. vyd. Brno, Paido, 2005. 70 s. ISBN 80-7315-115-4., str. 31.

⁵¹ Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, je přílohou č. 10 této diplomové práce

2.1.4 Školní metodik prevence sociálně patologických jevů

Metodik prevence spoluvytváří minimální preventivní program a podílí se na jeho realizaci. Komunikuje s učiteli v oblasti primární prevence, a když se ve škole objeví nějaký problém, dává podněty k jeho možné nápravě, což může být například nějaký projekt, který tematicky odpovídá aktuálnímu problému, spolupráce se speciálními pedagogy či účast na tematické akci. V poslední době se pro základní školy hodně osvědčila například návštěva centra pro drogově závislé. Metodik také spolupracuje s dalšími institucemi a organizacemi v oblasti primární prevence (Barevný svět dětí, PPP). Koordinuje předávání informací o problematice sociopatologických jevů ve škole, dokumentuje průběh preventivní práce školy a hodnotí realizaci preventivního programu. Standardní činnost školního preventivy, jak se také školnímu metodikovi prevence říká, pak stanovuje Vyhláška č. 72/2005 Sb., *o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*, její příloha č. 3.⁵²

2.1.5 Speciální pedagog

Úkolem speciálního pedagoga je výchova a vzdělávání dětí s handicapem, ať už tělesným, smyslovým, duševním či zdravotním a dětí s poruchami chování. Může pracovat buď přímo jako učitel těchto dětí nebo se může uplatnit v poradnách pomáhajících rodičům těchto dětí, ve zdravotních zařízeních, v rehabilitačních centrech, jejichž úkolem je navrátit tyto děti do běžného života, nebo i v oblasti vědy, výzkumu či metodiky zabývajícími se výchovou a vzděláváním postižených. Speciální pedagog může být specializován na určitou oblast podle druhu postižení. Těmito oblastmi jsou zejména **psychopedie** (výchova a vzdělávání mentálně postižených), **somatopedie** (výchova a vzdělávání tělesně a zdravotně postižených), **tyflopédie** (výchova a vzdělávání zrakově postižených), **surdopedie** (výchova a vzdělávání sluchově postižených), **logopedie** (výchova a vzdělávání dětí s vadami řeči), **integrace** postižených dětí mezi děti nepostižené. Další činností může být

---

⁵² Vyhláška č. 72/2005 Sb., *o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*, je přílohou č. 10 této diplomové práce

vzdělávání dětí s vývojovými poruchami učení v matematice, resp. v práci s čísly (tzv. **dyskalkulie**), ve čtení (**dyslexie**) a v psaní (**dysgrafie**). Pracuje-li speciální pedagog jako učitel, jsou jeho hlavními činnostmi jednak činnosti obdobné jako u každého učitele, dále pak činnosti vyplývající ze skutečnosti, že výuka je určena dětem určitým způsobem postiženým, tedy především přizpůsobení metod výuky druhu postižení dětí a používání některých speciálních metod pro kompenzaci příslušného postižení.

Standardní činnost speciálního pedagoga stanovuje opět Vyhláška č. 72/2005 Sb., *o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*, její příloha č. 3.⁵³ Speciální pedagog se soustředí především na depistážní činnost, s čímž souvisí i diagnostika *speciálních vzdělávacích potřeb žáka (shromažďování údajů o žákovi, včetně anamnézy osobní a rodinné)*.(cit. 11)

2.1.6 Asistent pedagoga

Úkolem asistenta pedagoga je pomoci žákům při přizpůsobování se školnímu prostředí a učitelům při výchovné a vzdělávací činnosti. Během vyučovací hodiny je spolu s učitelem ve třídě, ale na rozdíl od učitele se věnuje jen omezenému počtu žáků, často jen jedinému. Škole pomáhají s komunikací s žáky a jejich zákonnými zástupci, případně s komunitou, ze které žák pochází. Asistent pedagoga usnadňuje, často dokonce umožňuje integraci žáků se zdravotním postižením do běžné školy. Protože je ale jejich finanční ohodnocení nedostačující, na českých základních školách se s touto pozicí bohužel příliš často nesetkáváme.

Podle MŠMT (msmt.cz, 2010) je jeho hlavní činností:

- pomoc žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami přizpůsobovat se školnímu prostředí,
- pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti,

---

⁵³ Vyhláška č. 72/2005 Sb., *o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*, je přílohou č. 10 této diplomové práce

- pomoc při komunikaci se žáky, při spolupráci se zákonnými zástupci a komunitou, ze které žák pochází.

2.2 Pedagogicko-psychologická poradna

Pedagogicko-psychologická poradna (dále jen PPP, poradna) je od 1. 1. 2005 právně zakotvena v Zákonu č. 561/2004 Sb., *o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání* (tzv. školský zákon). Jedná se zejména o § 8, který s odkazem na Zákon č. 250/2000 Sb., *o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů*, ve znění pozdějších předpisů a Zákon č. 562/2004, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím školského zákona, určuje PPP jako příspěvkovou organizaci zřizovanou krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí, jehož předmětem činnosti jsou úkoly v oblasti školství. Podle § 116 školského zákona je pak PPP školské poradenské zařízení, které pro děti, žáky a studenty a jejich zákonné zástupce, pro školy a školská zařízení zajišťuje informační, diagnostickou, poradenskou a metodickou činnost. Dále pak poskytuje odborné speciálně pedagogické a pedagogicko-psychologické služby, preventivně výchovnou péči a napomáhá při volbě vhodného vzdělávání dětí, žáků nebo studentů a při jejich přípravě na budoucí povolání. Poradna například zjišťuje připravenost žáků na povinnou školní docházku a vydává o ní odborný posudek, doporučuje zařazení žáka do základních škol s konkrétním školním vzdělávacím plánem pro žáky se zdravotním postižením či zjišťuje speciální vzdělávací potřeby žáků. Činí tak pomocí odborných pedagogicko-psychologických vyšetření, poradenské činnosti, intervencí a náprav na základě speciální diagnostiky, metodické činnosti pro pedagogické pracovníky, zejména pro výchovné poradce všech škol, přípravy na rozhodnutí pro správné řízení zvláště v oblasti odkladů školní docházky, zařazení dětí do škol a tříd se speciálním vzdělávacím programem a integrace dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. PPP spolupracuje s orgány sociálně-právní ochrany dětí a orgány péče o mládež a rodinu, zdravotnickými zařízeními, popřípadě s dalšími orgány a institucemi. Konkrétní činnost, která je PPP poskytována zcela bezplatně, je určena

Vyhláškou č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, takto:

1) *Poradna poskytuje služby pedagogicko-psychologického a speciálně pedagogického poradenství a pedagogicko-psychologickou pomoc při výchově a vzdělávání žáků.*

2) *Činnost poradny se uskutečňuje ambulantně na pracovišti poradny a návštěvami zaměstnanců právnické osoby vykonávající činnost poradny ve školách a školských zařízeních.*

3) **Poradna :**

a) *zjišťuje pedagogicko-psychologickou **přípravenost žáků na povinnou školní docházku** a vydává o ní odborný posudek; doporučuje zákonným zástupcům a řediteli školy zařazení žáka do příslušné školy a třídy a vhodnou formu jeho vzdělávání; spolupracuje při přijímání žáků do škol; provádí psychologická a speciálně pedagogická vyšetření pro zařazení žáků do škol, tříd, oddělení a studijních skupin s upravenými vzdělávacími programy pro žáky se zdravotním postižením,*

b) *zjišťuje **speciální vzdělávací potřeby** žáků ve školách, které nejsou samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením, a vypracovává odborné posudky a návrhy opatření pro školy a školská zařízení na základě výsledků psychologické a speciálně pedagogické diagnostiky,*

c) *poskytuje **poradenské služby** žákům se zvýšeným rizikem školní neúspěšnosti nebo vzniku problémů v osobnostním a sociálním vývoji, jejich zákonným zástupcům a pedagogickým pracovníkům vzdělávajícím tyto žáky, poskytuje poradenské služby zaměřené na vyjasňování osobních perspektiv žáků,*

d) *poskytuje **metodickou podporu** škole,*

e) *prostřednictvím metodika prevence zajišťuje **prevenci sociálně patologických jevů**, realizaci preventivních opatření a koordinaci školních metodiků prevence.(cit. 12)*

Podle přílohy č. 1 k Vyhlášce č. 72/2005 Sb., je standardní činnost PPP dále dána:

Komplexní nebo zaměřená psychologická a speciálně pedagogická diagnostika:

- 1) Zjišťování **předpokladů pro školní docházku**, skupinová a individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika školní zralosti.
- 2) Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika dětí předškolního věku z důvodů **nerovnoměrného vývoje**.
- 3) Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika dětí předškolního věku, žáků základních škol a žáků středních škol s problémy v adaptaci a s **výchovnými problémy**, včetně specifických poruch chování.
- 4) Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika žáků základních škol a žáků středních škol s **výukovými problémy**, včetně specifických poruch učení, a žáků neprospívajících.
- 5) Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika jako podklad:
  - a) pro **integraci** žáků se specifickými poruchami učení a chování nebo pro specializovanou péči v rozsahu integrace,
  - b) pro návrhy na zařazování a přeřazování žáků se **specifickými poruchami učení a chování** do škol, tříd, oddělení a studijních skupin s upravenými vzdělávacími programy pro tyto žáky.
- 6) Skupinová a individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika jako podklad pro pomoc žákům základních škol a žákům středních škol v případech komplikací při **volbě další školy či povolání**.
- 7) Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika žáků středních škol jako podklad pro pomoc při **reorientaci** a přestupu na jinou střední školu.
- 8) Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika žáků základních škol a žáků středních škol s **osobnostními nebo sociálně-vztahovými problémy**.
- 9) Diagnostika **sociálního klimatu** třídních kolektivů jako podklad pro tvorbu nápravných programů.
- 10) Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika **mimořádného nadání** žáků.

Psychologická a speciálně pedagogická intervence:

- 1) *Poradenská intervence (včetně telefonické) u dětí předškolního věku, žáků základních škol a žáků středních škol, zákonných zástupců a pedagogických pracovníků v životní krizi či nouzi a individuální pomoc těmto jedincům při zpracování krize v případech problémů, které negativně ovlivňují vzdělávání dítěte nebo žáka.*
- 2) *Individuální práce s dětmi předškolního věku s nerovnoměrným vývojem, s obtížemi v adaptaci apod.*
- 3) *Základní individuální a skupinová reedukace žáků se specifickými poruchami učení, jejichž problémy vyžadují odborně mimořádně náročnou speciálně pedagogickou péči.*
- 4) *Individuální práce se žáky základních škol a žáky středních škol s obtížemi v adaptaci, s osobnostními, sociálně-vztahovými a podobnými problémy, které negativně ovlivňují jejich vzdělávání.*
- 5) ***Kariérové poradenství*** pro žáky základních a středních škol a studenty vyšších odborných škol (individuální a skupinové).
- 6) *Poradenské nebo terapeutické vedení rodin s dítětem nebo žákem (v případech problémů, které negativně ovlivňují vzdělávání dítěte nebo žáka).*
- 7) *Poradenské konzultace a krátkodobé poradenské vedení zákonných zástupců dětí předškolního věku a žáků základních škol (popřípadě i žáků středních škol), kterým je poskytována individuální nebo skupinová diagnostická a intervenční péče poradny.*
- 8) *Poradenské konzultace a doporučení pedagogickým pracovníkům vzdělávajícím děti a žáky, kterým je poskytována individuální nebo skupinová diagnostická a intervenční péče poradny (tzv. intervence ve škole pro žáky).*

Informační a metodická činnost. Příprava podkladů pro vzdělávací opatření, dokumentace apod.:

- 1) *Metodické vedení práce výchovných poradců a školních metodiků prevence v základních a středních školách.*
- 2) *Příprava podkladů*

a) pro **integraci** žáků se specifickými poruchami učení a chování do základních a středních škol,

b) pro **zařazení** žáků se specifickými poruchami učení a chování do škol, tříd, oddělení a studijních skupin s upravenými vzdělávacími programy pro tyto žáky.

3) Při přípravě podkladů může v případech, kdy je dítě v dlouhodobé péči odborného lékaře a klinického psychologa, školské poradenské zařízení vycházet z podkladů a závěrů **klinického psychologa**, který tuto dlouhodobou péči dítěti poskytuje.

4) Poskytování odborných **konzultací pedagogickým pracovníkům** v oblasti péče o děti předškolního věku, žáky základních škol a žáky středních škol, jejichž školní vzdělávání vyžaduje zvláštní pozornost.

5) Poskytování odborných konzultací pedagogickým pracovníkům základních a středních škol v souvislosti s integrací žáků se zdravotním postižením a s vytvářením a naplňováním individuálních vzdělávacích plánů pro tyto žáky.

6) Zpracování **zpráv** o žácích pro zákonné zástupce, školy a další instituce v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů.

7) Vedení **dokumentace**, vedení evidence a administrativa související se standardními činnostmi v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů.

8) Metodická **pomoc** při tvorbě preventivních programů škol.

9) **Spolupráce** se středisky výchovné péče při poskytování standardních služeb pro žáky se specifickými poruchami chování a s rizikem vzniku sociálně patologických jevů, pro jejich zákonné zástupce a pedagogické pracovníky, kteří je vzdělávají. (cit. 13)

2.2.1 Činnost Pedagogicko-psychologické poradny Liberec

Kapacity jednotlivých PPP nebyly až do roku 2006 stanovovány. V Libereckém kraji je od 1.4.2006 rozhodnutím Krajského úřadu stanoven jako **nejvyšší povolený počet klientů** ve školském zařízení 25 800.⁵⁴ Původně byl dán počet klientů poradny pouze počtem potenciálních klientů, což je v našem kraji asi 26 000 žáků všech typů škol od 3 do 19 let a dále asi 400 dětí a dospívajících, kteří

---

⁵⁴ Zpráva o činnosti Pedagogicko-psychologické poradny Liberec. Výroční zpráva o činnosti Za školní rok 2009/2010. s. 2.

nenavštěvují žádné školské zařízení. Z nich poskytuje PPP služby ročně asi pro 4 200 dětí, což je asi **14 %** z celkového počtu potenciálních klientů. Poslední dobou je ale pravidlem, že poptávka mnohonásobně převyšuje nabídku, což má mimo jiné za následek **dlouhé objednací lhůty**, přetíženost zaměstnanců, neposkytování nadstandardních služeb a akcí. Je to způsobeno tím, že neustále roste počet dětí, které mají nejrůznější školské problémy a speciální vzdělávací potřeby, za posledních deset let se zvýšil šestinásobně.⁵⁵

Mezi odborné pracovníky poradny patří: **psycholog, speciální pedagog a sociální pracovníce**. Jejich počet ale neodpovídá počtu potenciálních klientů. Na jednoho odborného pracovníka připadá v současné době asi 2 800 potenciálních klientů, což je **více než dvojnásobek** počtu doporučeného MŠMT. V rámci PPP mají být pro určité školy vyčleňováni školní psychologové, při počtu škol v našem kraji (jen ZŠ a ZŠP, speciálních ZŠ je skoro 60!) je to ale nereálné. Charakteru práce školního psychologa se však alespoň blíží systematická péče o specializované třídy MŠ a o tzv. specializované třídy na některých ZŠ (Broumovská, U Soudu, Purkyňova – Frýdlant aj.) Tyto třídy jsou zřizovány podle § 16 Zákona č. 561/2004, který dává žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami **právo na vzdělávání, jež bude svým obsahem, formou a metodami odpovídat jeho možnostem**. Vyžaduje-li to povaha zdravotního postižení, zřizují se pro tyto žáky v rámci školy studijní skupiny s upravenými vzdělávacími programy.⁵⁶ V praxi to může vypadat tak, že žáci se speciálními vzdělávacími potřebami jsou vyučováni mimo svou třídu například jen v matematice či v českém jazyce, zatímco ostatní předměty absolvují běžným způsobem s ostatními.

Ve školním roce 2009/2010 bylo rozložení psychologické a speciálně pedagogické péče v liberecké PPP následující⁵⁷:

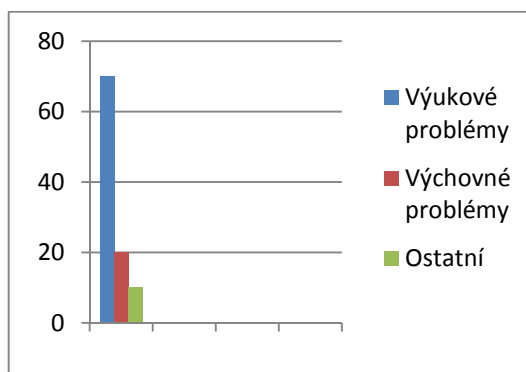
---

⁵⁵ Tamtéž, s. 3.

⁵⁶ § 16 odst. 8 Zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

⁵⁷ Zpráva o činnosti Pedagogicko-psychologické poradny Liberec. Výroční zpráva o činnosti Za školní rok 2009/2010. s. 9.

Graf č. 1: Rozložení psychologické a speciálně pedagogické péče v liberecké PPP ve školním roce 2009/2010

Graf č. 1 Rozložení psychologické a speciálně pedagogické péče v liberecké PPP ve školním roce 2009/2010

70 % výukové problémy

20 % výchovné problémy

10 % ostatní (posouzení vhodnosti integrace nebo zařazení do speciální školy)

Přesnější rozlišení není možné, protože problémy jsou mnohdy vrstevnatější, často se za školními problémy skrývají výchovné a naopak. Problémy se řeší komplexně, protože jedině tak lze dítěti účelně pomoci. Obecným trendem v dnešním směřování poraden je diagnostika tzv. vývojových poruch učení a s tím spojená integrace žáků se specifickými výukovými potřebami.⁵⁸

PPP úzce spolupracuje se speciálně pedagogickými centry (dále jen SPC) a středisky výchovné péče (dále jen SVP). Poradna se orientuje na diagnostiku bez přímé návazné speciálně-pedagogické péče, kterou poskytuje právě SPC.

2.3 Speciálně pedagogické centrum

SPC jsou školská zařízení, která se specializují na určitý typ zdravotního postižení. Příloha č. 2 k Vyhlášce č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb

⁵⁸ Tamtéž

ve školách a školských poradenských zařízeních, rozlišuje činnost SPC na společnou, tedy určenou pro žáky bez rozlišení daného typu postižení, a činnost speciální, která je poskytována žákům:

- s vadami řeči,
- se zrakovým postižením,
- se sluchovým postižením,
- s tělesným postižením,
- s mentálním postižením,
- s poruchami autistického spektra,
- hluchoslepým,
- s více vadami.

SPC jsou zpravidla zřizována při speciálních školách. Poskytují služby nejen žákům, ale také školám, školským zařízením, ústavům, rodinám dětí s postižením, orgánům státní správy i nejrůznějším iniciativám a sdružením podílejícím se na péči o handicapovanou populaci. Mezi pracovníky SPC patří: **psycholog, speciální pedagog a sociální pracovník**. Podle orientace SPC na to které postižení se mezi pracovníky dále zařazují i: **logoped, etoped, psychoterapeut, rehabilitační pracovník, pediatr, psychiatr, neurolog** a další specializovaní lékaři.⁵⁹

Speciální pedagogická centra v Libereckém kraji

- SPC pro tělesně postižené, Lužická 7, Liberec
- SPC pro sluchově postižené, E. Krásnohorské 921, Liberec
- SPC pro vady řeči, E. Krásnohorské 921, Liberec
- SPC pro zrakově postižené, Tyršova 1, Liberec
- SPC pro mentálně postižené a kombinované vady, Liberecká 1734/31, Jablonec nad Nisou

---

⁵⁹ NOVOSAD, Libor. *Základy speciálního poradenství*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 1996. 66 s. ISBN 80-7083-165-0. s. 37-39.

- SPC pro autismus a mentální postižení, Sobotecká 242, Turnov

Činnost SPC je stanovena v již zmiňované Vyhlášce č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, v její příloze č. 2.⁶⁰

2.4 Středisko výchovné péče

Střediska výchovné péče (dále jen SVP) jsou školská zařízení pro preventivně výchovnou péči, jejichž činnost je stanovena Zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, respektive Zákonem č. 383/2005 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

SVP se orientují na závažnější výchovné problémy, u nichž už nestačí intervence PPP ani SPC. Cílem činnosti SVP je zachytit první signály problémů či potíží v procesu psychického vývoje jedince, poskytnout mu radu nebo systematickou péči a tím předejít vážným problémům, jakými jsou kriminalita, toxikomanie, psychické poruchy aj.⁶¹

Služby ve střediscích zajišťují **psychologové, etopedové** – tedy speciální pedagogové zaměřením na etopedii, **učitelé, sociální pracovníci a odborní vychovatelé**. SVP má část ambulantní a internátní. Pobyt v internátní části je osmítýdenní a je realizován na základě smlouvy mezi SVP, zákonným zástupcem a klientem.

⁶⁰ Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, je přílohou č. 10 této diplomové práce

⁶¹ HADJ MOUSSOVÁ, Zuzana.: *Úvod do speciálního poradenství*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2002. 77 s. ISBN 80-7083-659-8. str. 29.

Většina klientely, vzhledem k typu problémů, kterými se střediska zabývají, jsou pubescenti a adolescenti, SVP ale poskytuje služby také mladším dětem. Mezi klienty jsou i rodiče řešící vyhrocený konflikt s dospívajícím jedincem či děti a dospívající z rodin s nízkou sociokulturní úrovní, popřípadě z disharmonických a rozpadajících se rodin. V současné době jsou SVP zastřešována diagnostickými ústavy.⁶²

---

⁶² HADJ MOUSSOVÁ, Zuzana.: *Úvod do speciálního poradenství*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2002. 77 s. ISBN 80-7083-659-8. str. 30.

3. Obvyklé problémy dětí na druhém stupni základní školy neboli na co by se měl učitel připravit

Dříve než se začneme zabývat jednotlivými problémy, které učitel musí ve své praxi s dětmi řešit, podívejme se na vymezení dvou, pro nás podstatných, pojmů. Tím prvním je samotné označení „problémový žák.“ Ve své teorii ho užívá Vágnerová (1997, s. 7). Domnívám se, že daleko lepším pojmenováním skupiny takto označovaných žáků, je **žák s problémy**. Takové pojmenování v sobě totiž už nutně nenese negativní stigmatizaci, jako tomu bylo v případě Vágnerové. Tato změna nás také nutí zaměřit se nejdříve na žáka, jako na jedinečnou bytost, nikoliv na jeho problémy.

Vágnerová charakterizuje problémového žáka ze dvou úhlů pohledu:

- *a to jako žáka, který se svým jednáním liší od aktuálně přijímané normy, který je v rozporu se školskými požadavky;*
- *a z hlediska osobnosti učitele, jemuž je dána individuálně velké míra tolerance k různým projevům dětí. (cit. 14)*

Záleží tu tedy jednak na normách, které jsou ve škole považovány za závazné, jednak na samotné osobnosti učitele, jeho zkušenostech, typu temperamentu, věku a aktuálním stavu. Důležitou roli sice hrají samotné projevy dítěte, především pak ale jejich interpretace.

Tím druhým pojmem je **kauzální atribuce**. Kauzální atribucí rozumíme připisování příčin chování, jež pozorujeme u druhého člověka. Podle zakladatele atribuční teorie Fritze Heidera se každý člověk snaží dosáhnout stabilní, smysluplné představy o druhém člověku.⁶³ Většinou ale děláme pouhé odhady, které překračují

---

⁶³ HADJ MOUSSOVÁ, Zuzana. *Kapitoly ze sociální psychologie*. 1. vyd. Liberec: TUL, 2002. 75 s. ISBN 80-7083-562-1. s. 47.

to, co skutečně pozorujeme. Často se přitom opíráme o závěry vyvozené ze sociální percepce⁶⁴, případně o již vytvořené postoje, včetně predsudků a stereotypů. Učitel se tak může snadno dopustit chyby, která pak ovlivňuje jeho přístup k žákovi. *Přiřčení role problémového dítěte je výsledkem vzájemné interakce učitele a žáka. Hodnocení učitele a jeho postoj k dítěti se postupně v nějaké době zafixuje. Stává se stereotypem, který je dosti odolný ke změně.*(cit. 15) Ve školní praxi se z chyb v sociální percepci nejčastěji vyskytuje **implicitní teorie osobnosti**, známá též jako **nálepkování**, neboli souhrn domněnek o tom, které rysy osobnosti se vyskytují společně a které nikoliv. Žák se začne chovat tak, jak je od něj očekáváno. Do role, kterou mu přisoudilo očekávání učitele, byl tak vmanipulován. Takový přístup bývá bohužel v praxi dost obvyklý. Učitel nerad mění své hodnocení, a tak je pro něj jednodušší chápat dobrý výsledek neprospívajícího dítěte jako náhodu, špatný výsledek jako něco samozřejmého. Problém zde spatřuji především v tom, že takto hodnocené dítě nemá žádný důvod se jakkoliv snažit, protože jeho případný dobrý výsledek je vnímán jako náhoda, místo toho, aby bylo povzbuzováno k další práci. Nedochází tak ke zlepšení jeho sebehodnocení a chuť do další práce se pomalu vytrácí. Ačkoliv se tato situace jeví jako ryze negativní, má i pozitivní důsledky. Stimuluje rodiče a učitele k hledání reálného důvodu této odlišnosti, tj. k vyšetření dítěte. Jsou-li problémy s dítětem nějak diagnosticky vymezeny a je možné definovat nějakou neosobní příčinu těchto problémů, dítě přestává být viníkem. Jestliže je zjištěna určitá odchylka, např. lehká mozková dysfunkce nebo slabozrakost, mění se role problémového dítěte na dítě s handicapem, kterému je potřeba především pomoci. Dítěti i dospělým, učitelům i rodičům se uleví, i když se projevy dítěte nezmění. Změní se totiž jejich interpretace a následkem toho i jejich tolerance.⁶⁵

Projevy dítěte, které se mohou stát základem role dítěte s handicapem, dělí Vágnerová (1997, s. 9–11) do tří základních kategorií: problémy v oblasti školního prospěchu, chování a citového prožívání.

---

⁶⁴ Procesy vnímání, při kterých si vytváříme představu o osobnosti a jednotlivých rysech osobnosti lidí, se kterými se setkáváme, jde zde o kategorizaci, utvořené kategorie fungují jako mentální schémata, která pomáhají orientovat se v okolním světě – setkáme-li se tedy s nějakým jevem, používáme pro pochopení toho, co registrujeme smysly, již existující schémata, prototyp kategorie, tj. soustavu vlastností, které charakterizují vnímaný jev

⁶⁵ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie problémového dítěte školního věku*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997. 170 s. ISBN 80-7184-488-8. s. 7

3.1 Problémy v oblasti školního prospěchu

V oblasti školního prospěchu jde o to, zda učitel považuje schopnosti dítěte za dostatečné pro dosažení přijatelných výsledků, či nikoliv. Špatná klasifikace problémů může způsobit nespravedlivé označení dítěte za viníka vlastního neúspěchu, za který ale ve skutečnosti může i například dyslexie. Dítě je obviněno, že se nedostatečně soustředí nebo, že není náležitě motivováno. Problém je v tom, že zatímco motivaci by ovlivnit mohlo, schopnost nikoliv.

Dle Eriksonovy (2002, s. 286) **Teorie psychosociálního vývoje** osobnosti se jedinec na základní škole dostává do dvou fází. Ta první trvá od šesti do dvanácti let a je charakterizována jako **fáze snaživosti**, kdy dítě usiluje především o dobrý výkon a jeho prostřednictvím o své uplatnění a prosazení. Snaží se vyhnout neúspěchu a z něho vyplývajícím pocitům méněcennosti. Úspěch posiluje jeho sebedůvěru a tímto způsobem uspokojuje i potřebu seberealizace. Nepodaří-li se dítěti zvládnout toto období, bude i v pozdějším věku hledat náhradní způsob, jak potřebu výkonu uspokojit. Za úspěch ale není považována ani nadměrná fixace na školní úspěch.

Potřeba uspět, dosáhnout dobrého výkonu a získat za něj dobrou známku je přirozenou motivační tendencí školáků. (cit. 16) Úspěch stimuluje aktivitu a úsilí. Pro dítě je nezbytné, aby bylo pozitivně hodnoceno, má-li se u něj sebevědomí rozvinout v dostatečné míře. Do školy ale samozřejmě chodí i takoví žáci, kteří v oblasti vzdělání nedosahují takových výsledků, jakých by bylo vzhledem k situaci potřeba. Buď k tomu nemají předpoklady (somatické či psychické), nebo nejsou ke školní práci dostatečně motivováni. Není podle nich žádný přijatelný důvod dosahovat ve škole dobrých výsledků. Neúspěch ve škole buď dítě trápí, nebo mu je lhostejný – a v tomto druhém případě není něco v pořádku. Pokud dítě jeho výsledky trápí, může být tato jeho nespokojenost jakýmsi prvotním motivem k tomu, aby se svou situací začalo něco dělat. Není-li ale pro něj škola důležitá, nastala v jeho vývoji někde chyba. Musíme si ale uvědomit, že lhostejnost může být také vybudována jako obranný mechanismus. Tím, že ubírá školní úspěšnosti na významu, činí zároveň nevýznamný i neúspěch v této oblasti. Z pohledu učitele tak nastávají zcela rozličné situace. Jestliže dítě nemá dostatečné předpoklady k tomu,

aby ve škole uspělo, není považováno za viníka svého neúspěchu. Pokud ale je příčina jiná, ať už se jedná o nedostatek motivace nebo znevažování důležitosti školního úspěchu, pak je dítě učitelem považováno za zodpovědné za své výsledky a jeho situace je daleko horší. Kromě špatných známek získává dítě i špatné morální hodnocení.

Školní neprospěch, jak jsem se již zmínila, může mít celou řadu důvodů. Je třeba, aby o nich učitel věděl a uvědomoval si, že existují limity nejenom v oblasti schopností, ale mohou vyplývat i z dalších psychických nebo somatických vlastností. Některé z nich nejsou vrozené, ale jsou zásadním způsobem ovlivňovány rodinou. To, jak smýšlejí rodiče o vzdělání, přenášejí ve výchově na své děti. Důležité také je, zda rodiče dítě povzbuzují, jak se zajímají o jeho školní činnost či zda jsou ochotni se s dítětem učit. Mnohé vlivy na školní úspěšnost nejsou tudíž dítětem vůbec ovlivnitelné.

Dle Matějčka (1988, s. 198) může být školní neúspěch dítěte způsobován celou řadou problémů, k nimž je nutné zaujímat patřičná stanoviska a na základě nich s dítětem pracovat. Příčinou školního neprospěchu může být **snížená úroveň rozumových schopností** či nerovnoměrné nadání a jiné okolnosti, které výkon dítěte nepříznivě ovlivnily.

Děti, jejichž inteligence je snížena, potřebují vedení učitele. Když pracují samostatně, jsou nejisté a často dělají chyby. Pro učitele je důležité vědět, zda je možné schopnosti dítěte nějak stimulovat, zda má rezervy a alespoň malou šanci na zlepšení. Na tyto otázky, společně s navržením postupů ve vyučování, mají odpovědět výsledky **vyšetření v PPP**, proto bychom měli dbát na to, aby se dítě do PPP dostalo **co nejdříve**. Poradna pomůže učiteli uvědomit si i to, že v tomto případě nejde o neochotu dítěte, ale že dítě skutečně není schopno vyššího výkonu.⁶⁶

Pokud jsou výsledky dětí způsobeny **nevhodným rodinným vedením**, nemají ke vzdělání pouze ideální podmínky. Pro učitele je důležité vědět, že tyto děti mají značné rezervy. Jejich výsledky lze zlepšit, pokud budou vhodně motivovány

---

⁶⁶ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie problémového dítěte školního věku*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997. 170 s. ISBN 80-7184-488-8. s. 12

k práci a k učení. Pakliže bude učitel ochoten nabídnout jim svou pomoc, například ve formě doučování, je velmi pravděpodobné, že dosáhnou daleko lepších výsledků.

Prospěch v konkrétním školním předmětu je vždy závislý na úrovni těch schopností, které jsou k osvojení daného učiva zapotřebí. Jestliže jsou ale některé schopnosti dítěte nadprůměrné a jiné spíše průměrné, dá se očekávat, že dítě bude mít v určitých předmětech mimořádně dobrý prospěch, zatímco v těch ostatních bude průměrné. To samozřejmě platí i naopak. Z tohoto hlediska má každý jedinec jiné složení individuálních schopností a předpokladů pro školní práci. Drobné rozdíly ještě problémy nezpůsobují, ty nastávají až tehdy, liší-li se schopnosti žáka v jednotlivých předmětech o dva až tři stupně ve známkování. Jsou to obvykle děti, jejichž inteligence je dostačující, ale které trpí nedostatečným rozvojem dílčích schopností, jež ve svém součtu představují základ pro vznik specifických poruch učení.⁶⁷

Specifické poruchy učení charakterizujeme jako *heterogenní skupinu obtíží, které se projevují při osvojování a užívání řeči, čtení, psaní, naslouchání a matematiky. Tyto obtíže mají individuální charakter a vznikají na podkladě dysfunkcí centrální nervové soustavy.* (cit. 17) Nejvíce vyskytovanou vývojovou poruchou je **dyslexie**, tedy vývojová porucha čtení, kterou Matějček (1988, s. 21) definuje jako **neschopnost naučit se číst**, přestože se dítěti dostává běžného výukového vedení, má přiměřenou inteligenci a sociokulturní příležitosti. Nejde tedy o dítě se sníženou inteligencí nebo zanedbané. Tato porucha významně ovlivňuje celý vyučovací proces, protože dítěti znesnadňuje získávání informací a učení i na vyšším stupni školy. Má-li učitel podezření, že by někdo z jeho žáků mohl trpět některou ze specifických poruch učení, měl by jej doporučit na odborné **vyšetření v PPP**. Výsledek tohoto vyšetření totiž poskytne nejen podrobnější informace o jednotlivých nedostacích žáka, ale bude se z nich moci vyvodit i konkrétní vyučovací postup, který žákovi pomůže dosahovat adekvátních výsledků s přiměřeně vynaloženým úsilím.

---

⁶⁷ Tamtéž, s. 24.

Mezi neprospívajícími dětmi se vždy najde určité procento těch, kteří mají průměrné nadání, ale kteří své schopnosti nedokážou adekvátně využít. Na počátku školní docházky může být důvodem **nedostatečná školní zralost**, což pak způsobí, že dítě neunesne zátěž, kterou pro něj představuje dosud nové školní prostředí. Dalším důležitým mezníkem, jenž zásadním způsobem ovlivňuje i školní úspěšnost, je **puberta** – doba mnoha změn, s kterými se dítě musí naučit sžít a které mohou často způsobovat velké problémy. Typickým znakem tohoto období je **citová labilita, impulzivita a nedostatek ovládaní**. To jsou projevy chování, které mohou jeho nositeli způsobovat velké problémy, a to nejen hrozbou snížených známek z chování, ale i nedostatkem prostoru, který je mladý člověk škole ochoten věnovat. Učitel sice ví, že chování žáka je pro období dospívání normální, přesto ho ale vnímá negativně, protože mu znepríjemňuje práci.

S celkovou nejistotou i emoční nevyrovnaností souvisí **výkyvy v sebehodnocení**. Neúspěch vede u teenagerů snadno ke snížení sebedůvěry, což následně přispívá ke ztrátě motivace. Není-li člověk motivován k práci, další špatné výsledky na sebe nenechají dlouho čekat. Je to začarovaný kruh, neúspěch plodí jen další neúspěch, až člověk začne mít pocit, že se mu nedaří vůbec nic. Vzniká zde hned několik nebezpečí. Teenager si vytvoří **obranný mechanismus** – „škola pro mě nic neznamená“, a najde si jinou oblast, kde bude vynikat, nebo zvolí **útěk** – do fantazie, ale i k drogám. Toto období je jakýmsi zúctováním rodičů mladého člověka. Teď teprve se ukáže, jak hluboce mu vtiskli zásady zdravého a bezpečného života. Ale ani to nestačí. Člověk mající pocit, že za nic nestojí, může podlehnout nejrůznějším tlakům. Proto je tak důležité, aby jednání učitele nevedlo jen k rychlému odsouzení, ale k hlubšímu zamyšlení se nad problematikou tohoto nesnadného období.

3.2 Problémy v oblasti chování

Nyní se dostáváme k druhému Eriksonovu období náležícímu do školních let pouze zčásti, a to do **fáze rozvoje identity**, trvá od 12 do 20 let a je charakteristické tím, že se výrazně mění a dále rozvíjí **sebepojetí**. Dospívající usilují o **sebevymezení**, hledají odpověď na existenciální otázky typu „kdo jsem“, „proč jsem

zde“, jsou otevřeni nové zkušenosti, odmítají konvence a tradici.⁶⁸ Právě v této souvislosti se může vyskytnout celá řada problémů, které mohou vyústit až v poruchy chování, je-li k nim jedinec geneticky predisponován a je-li tato jeho predispozice dále podpořena sociálními vlivy či nevhodnou výchovou.

Pro každé období školního věku jsou typické určité problémy v chování, které signalizují dosažení některé vývojové fáze. V raném školním věku jde především o projevy **nezralosti** nebo **nepřipravenosti**. Většina dětí se po čase na školní podmínky adaptuje, pokud se jedná jen o projev nezralosti a dosud nedostatečně socializovaného chování. Ve středním školním věku stoupá **význam vrstevnické skupiny** jako skupiny normativní. Dítě potřebuje získat dobrou pozici v rámci třídy. Ta má jasně vymezené své vlastní specifické normy, jež jsou pro všechny bez rozdílu platné a závazné. Dítě, které nevyhovuje očekávání svých spolužáků, bývá odmítáno. Stává se terčem výsměchu a dostává se do izolace. To je důvodem, proč se na školách objevuje **šikana** a další prohřešky. Každá odlišnost je zde trestána, např. má-li někdo moc dobré známky nebo naopak moc špatné, je-li často nemocný, nosí brýle či je tlustý. Podstatou odlišnosti může být cokoli. Pak záleží na rozumové vyspělosti sociální špičky, zda se tato odlišnost, respektive její nositel stane terčem projevů odmítavého chování.

Dospívající člověk má tendenci zvažovat vše, co mu bylo až dosud vštěpováno. Nový přístup vede ke zvýšené kritičnosti k dosud respektovaným normám. Jedinec se odpoutává od rodiny, přestává uznávat formální autoritu a hodnotí člověka na základě jeho reálných schopností a vlastností. Vyžaduje upřímnost a otevřenost, ale zároveň je precitlivělý na jakékoliv výtky vůči své osobě, protože se cítí velmi nejistý. Jak jsem již uvedla, toto období je velmi náročné, a to nejen po stránce fyzické, ale především po stránce psychické. Člověk pochybuje o všem, co mu přišlo až dosud samozřejmé, dospělí přestávají mít ve všem pravdu a roste touha být přijímán a respektován. Teenager hledá sám sebe a má v tom ohromný zmatek. Pokud toto období neproběhne v rámci možností dobře, mohou se

---

⁶⁸ ERIKSON, E. H. *Dětství a společnost*. 1. vyd. Praha: Argo, 2002. 387 s. ISBN 80-7203-380-8. s. 287.

rozvíjet závažné poruchy chování, které pak mohou být umocňovány nevhodným sociálním působením, což může vést až k patologickému chování.

Poruchy chování v dětském věku dělíme na **neagresivní porušování sociálních norem** (lži, útky a toulání) a **agresivní poruchy chování** (šikana, vandalismus, přepadávání). Hlavní rozdíl spočívá v tom, že se u agresivních poruch setkáváme s jednáním, jež vážně narušují práva druhého člověka. Odborník si první všimá toho, zda k činu došlo opakovaně, zda byla určitá společenská norma porušována déle než šest měsíců. Velmi důležité rovněž je, kdy se poprvé objevily symptomy. Obecně totiž platí, že čím dříve ke vzniku poruchy dojde, tím je prognóza horší. Otázkou, jež je potřeba zodpovědět, je také intenzita a závažnost projevu a další různé okolnosti, kde mimo jiné je potřeba sledovat, zda se jedinec k činu připravoval, nebo zda jednal v afektu.⁶⁹

Učitelé k poruchám chování primárně přistupují jako k morálnímu selhání žáka. Nedostatečně si uvědomují, že se může jednat o poruchu osobnosti, jež je často způsobena více faktory. Není se ale čemu divit. Takto postižený jedinec se ve třídě jeví jako rušivý element, který ostatní odvádí od práce a učitelé ztěžuje jeho práci. Ať už jsou pak výsledky takového žáka jakékoliv, učitel k nim primárně přistupuje negativně. V takovém případě je nezbytná pomoc psychologa, který učitelé vysvětlí, že příčiny nejsou tak jednostranné, a který bude znát postupy, jak s takovým dítětem pracovat. Učitel by se měl obrátit na **PPP** a neztrácet čas tím, že bude obviňovat žáka, případně jeho rodiče ze selhání. Někdy se ale objevuje opačný problém. Učitel může vinit sám sebe, že má nedostatek schopností takového žáka usměrnit. Především by měl umět rozlišit, jaké problémy může zvládnout sám nebo i za pomoci svých kolegů či rodičů žáka, a s jakými je nutné se již obrátit na odborníka.

Mezi poruchy chování, vyskytující se u studentů druhého stupně ZŠ, patří celá škála problémů – **lhaní, záškoláctví, krádeže, závislosti, agresivita a šikana**. Protože není cílem této práce uceleně pojednávat o této problematice, zmíním tu jen dva z nich, nejčastější a dle mého názoru nejzávažnější, tj. záškoláctví a závislosti.

---

⁶⁹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie problémového dítěte školního věku*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997. 170 s. ISBN 80-7184-488-8. s. 71.

3.2.1 Záškoláctví

Z pohledu učitele je nejzávažnějším porušením povinností žáka **záškoláctví**. Dítě může mít k takovému chování různé důvody. Může se jednat o subjektivně závažný důvod (náročná písemka, očekávání špatné známky), který dítě vede k tomu, aby tuto normu, kterou obvykle respektuje, výjimečně porušilo. V tomto případě si dítě uvědomuje, že udělalo něco, co nemělo, a očekává trest. Horší situace nastává tehdy, odmítne-li dítě tuto normu respektovat. Škola je pak degradována na instituci, do které není potřeba pravidelně chodit. Záškoláctví bývá často spojováno s dalšími negativními projevy v chování jako lež, útoky a podvádění. Dítě nechce chodit do školy, protože pro něj ztratila hodnotu a význam. To může být způsobeno hned několika faktory – nedostatečnou vyspělostí, opětovným selháním či nevhodnou výchovou. Pokud pro rodinu (či etnickou skupinu) nepředstavuje škola významnou hodnotu, dítě nebývá za záškoláctví trestáno, a proto pro něj nemá význam přestupku proti normě. V každém případě je takové jednání signálem nějakého nevyřešeného problému, který dítě má.⁷⁰

Proč k záškoláctví u daného žáka dochází, by se mělo řešit citlivě, což pak následně ovlivní i trest, jež bude žákovi za jeho přestupek dán. Jestliže je vnitřní nesouhlas nebo vědomí negativního jednání přítomno v hodnotovém rejstříku žáka, otvírá se učiteli široká možnost výchovného působení. Při každém hodnocení záškoláctví by měla být pozornost zaměřena nejen na postih žáka, ale další výchovné působení by mělo mít preventivní charakter. Zde záleží na kvalitě pedagogického personálu, aby působil na celý komplex vlastností jedince, nikoli pouze na ty, které vedly ke vzniku záškoláctví. Žák by měl nejen rozumově, ale i citově přijmout argumenty pedagoga a neměl by své chování řídit pouze hlediskem okamžité výhodnosti a snahou o bezkonfliktní vztah. U žáků, u kterých se problémy ve škole objevují opakovaně, slouží učiteli k výchovnému působení i psychologická vyšetření a tzv. speciální pedagogická vyšetření.

---

⁷⁰ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie problémového dítěte školního věku*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997. 170 s. ISBN 80-7184-488-8. s. 73.

Záškoláctví patří mezi problematiku, se kterou má na školách pracovat výchovný poradce. Jako velmi účinné, jak jsme si ale ukázali, v některých případech to neplatí, se jeví spolupráce poradce s rodinou. Důležité je, podchytit projevy záškoláctví hned v počátcích. Jedině tak lze zamezit tomu, aby se situace dále zhoršovala. Výchovný poradce by také měl navázat kontakt s PPP, ať už se bude jednat přímo o vyšetření daného žáka nebo jen o konzultace mezi poradci, jak situaci dále řešit. Někdy dojde situace tak daleko, že je nutné kontaktovat také středisko výchovné péče pro děti a mládež a rovněž odbor sociální péče.

3.2.2 Závislosti

Typickým rysem období dospívání je snaha uspokojit své potřeby, a to bezodkladně a s vynaložením co nejmenší práce a úsilí. Ať už se jedná o potřebu bez námahy a rychle získat peníze, žít samostatně nebo cítit pocit štěstí a sebedůvěry, aniž by se o to přičinil vlastní aktivitou. Pokud touha uspokojit své potřeby překročí určitou mez, vzniká závislost neboli opakované naplňování svých potřeb jiným způsobem, než je obvyklé.

Existuje celá řada teorií a názorů, proč ten který jedinec závislosti podlehně a jiný nikoliv. Podle mého názoru, se na tom podílí celá řada faktorů. Může to být pouhá zvědavost a nuda, co vede mladistvé k tomu, aby experimentovali s drogami, či touha porušit zakázané, dosáhnout tabuizovaného. Příčinou může být i potřeba uniknout od problémů, které jedinec nechce nebo nemůže řešit. Pozornější učitel si může všimnout, že se něco s žákem děje už v počátečních fázích, ale nesmí očekávat, že se mu s tím žák svěří. V počátečních fázích závislosti totiž jedincům vůbec nedochází, že dělají něco špatného, a proto za všech okolností zapírají. Zpočátku se jim daří celkem dobře problém tajit. Problémy na sebe ale nenechají dlouho čekat.

Jedinec, který je závislý na drogách, je poměrně dobře ve školním prostředí odhalitelný, a to tím více, čím hlouběji se do své závislosti propadá. Žák přestává být motivován k práci, přestává mu záležet na dobrých výsledcích a to se dříve nebo později promítne do jeho známek. Dochází tak k rapidnímu zhoršování žákova prospěchu. To by se sice dalo přičíst ještě lajdáctví, ale příznaky v chování už mluví

jasněji, že jde o závislost na drogách. Náhlé změny nálad, podrážděnost, neochota spolupracovat, jindy apatie a uzavřenost. Snižuje se jejich empatie, ztrácejí přátele a ani jim to nevadí. Toho všeho si učitel může snadno všimnout, a čím dříve zareaguje, tím lépe. V první řadě by se měl spojit s rodiči a informovat je o svém podezření. Je nutné si uvědomit, že rodiče budou mít zpočátku tendenci celou situaci popírat či bagatelizovat. Nepřipouští si totiž možnost, že zrovna jejich dítě by mohlo propadnout drogám. Jsou ochotni se dokonce s učitelem pohádat. Není to výraz nedůvěry vůči učiteli, ale obrana. Rodiče se někdy chovají nerozumně, protože si nevědí rady. Učitel tak musí být trpělivý a empatický a měl by jim nabídnout svou pomoc, což může být zprostředkování kontaktu s odborníky či střediskem pro drogově závislé. Drogová závislost není problémem, který by mohl učitel vyřešit sám, byť za vydatné spolupráce rodičů.⁷¹

Problematika drog může být na škole ošetřena prostřednictvím preventivních programů a formou projektových dnů. Spadá do kompetencí školního metodika prevence, působí-li na škole, ale pokud se má problém vyřešit, je nutné, aby na tom spolupracovaly všechny strany, tedy třídní učitel, rodiče žáka, metodik prevence, výchovný poradce a ředitel školy. Při opakovaném porušování řádu školy v tomto směru je rodičům doporučeno obrátit se na odborníky, kteří dokáží jejich dítěti odborně pomoci.⁷²

3.3 Problémy v oblasti citového prožívání

Učitel, především v některých předmětech (výchova ke zdraví, občanská výchova), by se měl snažit působit na rozvoj, prohlubování a obohacování citového života svých žáků. Prostřednictvím vhodných aktivit je potřeba rozvíjet pozitivní vztahy k lidem, k sobě samému i k okolnímu světu. Lze toho docílit především v rámci projektového vyučování či v běžném vyučování pomocí kooperace žáků na

---

⁷¹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie problémového dítěte školního věku*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997. 170 s. ISBN 80-7184-488-8. s. 74.

⁷² Informace získány od výchovné poradkyně ZŠ Švermova, Mgr. Veroniky Lacmanové na základě její dlouholeté praxe

zadaném úkolu. Důležité je také to, jakým způsobem učitel k dítěti přistupuje. Své jednání by měl řídit v závislosti na typu toho kterého dítěte. V souvislosti s tím rozdělil Eysenck (1960, s. 241) lidské osobnosti podle jejich emoční a reaktivní složky na ty, jejichž emoce jsou labilní či naopak stabilní, a na ty, kteří prožívají vše navenek oproti těm, kteří si nechávají vše uvnitř sebe. Labilní děti pak mají větší sklon k úzkosti a ke strachu, což se do školní práce promítá. Mívají nízké sebehodnocení a jsou zpravidla nejisté. Na rozdíl od nich jsou stabilní děti emočně vyrovnanější a okolního světa se nebojí. Emoce ovlivňují sociální vztahy a výkon dítěte ve škole a tím i jeho prospěch. Je jasné, že příliš vystresované a úzkostné dítě nemusí zvládnout důležitou školní prověrku, ačkoli by třeba mělo více znalostí než dítě vyrovnané a klidné, které test zvládne.

Dle Vágnerové (1997, s. 90) si učitel všímá především zjevných projevů, zatímco to, co se odehrává uvnitř dítěte, ani netuší. Většinou dítě bere takové, jaké se projevuje navenek. Pokud ale učitel tráví s dítětem více času, jako je tomu u třídních učitelů, může si všimnout určitých prvků v chování a jednání dítěte, které by ho měly upozornit, že ne úplně vše je v pořádku. Úzkostným dětem je potřeba více naslouchat. Naopak extroverti mají silnější potřebu vnější stimulace, a proto je pro ně typická zvýšená spontánní aktivita, která se v praxi projevuje například jako vyrušování při hodině. I když máme tendenci takového žáka neustále napomínat, neměli bychom zapomenout se také zamyslet nad tím, zda na sebe nestrhává pozornost kvůli tomu, že se trápí a nezná jiného způsobu, jak si říci o pomoc.

3.4 Učitel a talentovaný žák

Pokud se učitel ve své třídě setká s mimořádně nadaným a talentovaným žákem, neměl by to v žádném případě brát jako ohrožení, ale jako výzvu. Je nutné si uvědomit, že **i učitel se může někdy mýlit**. Je ale důležité, aby to dokázal přiznat i před svou třídou. Bývají to právě tito žáci, kteří si jako první všímají, když učitel udělá chybu. Někdy se ani nemusí jednat o chybu, ale spíše o rozdílnost názorů. Učitel má být natolik vyspělá osobnost, aby dokázal akceptovat i názory žáků, které

s těmi jeho nekorespondují. Dítě se má naučit, že se za své názory nemusí stydět, ale že je potřeba umět si je obhájit. Školní prostředí má k tomu přispívat převážnou částí.

O způsobech práce s mimořádně nadaným a talentovaným žákem jsem se zmínila již v souvislosti s prací výchovného poradce. Ráda bych ale uvedla ještě jednu možnost, kterou ředitel školy má – může tohoto studenta na základě podané žádosti **přeřadit do vyšší třídy** i bez absolvování předchozího ročníku. Součástí žádosti žáka je rovněž vyjádření školního poradenského zařízení a registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost. Podmínkou přeřazení je vykonání zkoušek z učiva nebo části učiva ročníku, který žák nebude absolvovat. Obsah a rozsah zkoušek stanovuje ředitel školy.⁷³

---

⁷³ VALIŠOVÁ, Alena; KASÍKOVÁ, Hana: *Pedagogika pro učitele: školský systém v českých zemích: vzdělávací politika a řízení školství: podoby vyučování a třídní management: hodnocení ve vyučování: pedagogická diagnostika: práce výchovného poradce*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 402 s. ISBN 978-80-247-1734-0, str. 348.

4. Poradenské služby v zahraničí

Odborné poradenské služby jsou ve vyspělých zemích samozřejmostí. V Evropě a Severní Americe je školská poradenská služba obvykle realizována **poradci**, kteří pracují na školách, a **poradenskými centry**, která mají různé názvy. Nejčastěji jsou tato centra zakládána jako samostatná poradenská pracoviště, ale v některých případech fungují přímo na školách. Stejně jako u nás patří mezi jejich hlavní pracovní náplň péče o žáky a studenty v oblasti výchovy a vzdělávání. Počet pracovišť je zpravidla určován potřebami dané oblasti, počet pracovníků pak počtem dětí, které v dané oblasti navštěvují školu.⁷⁴

Organizační struktura poradenských center se různí v závislosti na zažitých tradicích konkrétní země a podle potřeb tamější oblasti. Ve Velké Británii a v Dánsku se centra věnují dětem během celé školní docházky. Rakousko si vystavělo síť specializovaných pracovišť, která se vždy soustředí na určitý typ školy. V některých státech USA mají zase školní psychology, tak jako u nás, kteří pracují vždy na jedné škole.⁷⁵

Část činností, které u nás vykonávají výhradně PPP, přebírají v některých zemích poradci, jimiž jsou buď učitelé, kteří po absolvování předepsaného doplňujícího vzdělání vykonávají zčásti vzdělávací, zčásti poradenskou činnost, nebo speciálně kvalifikovaní poradci, kteří jako zaměstnanci školy vykonávají **pouze poradenskou činnost**. Tito poradci mají vedle pedagogického vzdělání též učitelskou praxi a samozřejmostí je víceleté speciálně zaměřené postgraduální studium. Na jejich celoživotní vzdělávání se klade velký důraz, zejména v USA. Tito pracovníci se věnují mimo jiné také vyhledávání problémových dětí a základní pedagogické a pedagogicko-psychologické diagnostice. Psychologové pak navštěvují

---

⁷⁴ Slavíková, I. *Počátky, vývoj, současnost a perspektivy výchovného poradenství*. In Pedagogika: Časopis pro vědy o vzdělávání a výchově. Praha: Pedagogická fakulta UK, 1996, roč. XLVI. s. 18-23. ISSN 3330-3815. str. 20.

⁷⁵ Tamtéž.

pravidelně školy, aby zde plnili roli konzultantů a zajišťovali odbornou psychologickou péči.⁷⁶

V angloamerickém prostředí je běžné, že na školách působí **výchovný poradce**, který nevstupuje do učitelského procesu. Je to proto, aby se mu děti nebály svěřovat se svými problémy. Učitel je totiž v první řadě autoritou a pak teprve tím, komu by se děti chtěly svěřovat. V jejich očích představuje řád, který se musí ve školním prostředí dodržovat a je tak obtížné si představit, že dítě za takovou autoritou přichází například s tím, že při písemné práci podvádělo, nebo že se dopustilo jiného porušení školního řádu. Výchovný poradce je tak z pohledu Fontany (2010, s. 317) především rádcem pro žáky. Proto také na něj v první řadě klade takové nároky, jako jsou důvěryhodnost a sympatie.⁷⁷

Vedle poradenských pracovišť jsou v zahraničí zakládána také specializovaná poradenská centra pro práci s mládeží, zaměřená např. na poradenství pro vzdělávání nezaměstnaných mladistvých, na boj proti drogám či snížení kriminality. Tak je tomu hlavně v Irsku a Holandsku.⁷⁸

Stejně jako v České republice vznikají všude po světě centra, která se orientují na **profesní poradenství** a volbu vhodného povolání a s tím spojený výběr příslušného vzdělání. V Německu, Irsku, Dánsku a Kanadě jsou pro tuto činnost zřízena samostatná pracoviště. Jejich činnost je zde chápána jako dlouhodobý proces utváření jedince a jeho vztahu k povinnostem, které jsou s prací neodmyslitelně spojené.⁷⁹

---

⁷⁶ Slavíková, I. *Počátky, vývoj, současnost a perspektivy výchovného poradenství*. In *Pedagogika: Časopis pro vědy o vzdělávání a výchově*. Praha: Pedagogická fakulta UK, 1996, roč. XLVI. s. 18-23. ISSN 3330-3815. str. 21.

⁷⁷ FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi*. 3. vyd. Praha: Portál, 2010. 383 s. ISBN 978-80-7367-725-1. str. 318-320.

⁷⁸ Slavíková, I. *Počátky, vývoj, současnost a perspektivy výchovného poradenství*. In *Pedagogika: Časopis pro vědy o vzdělávání a výchově*. Praha: Pedagogická fakulta UK, 1996, roč. XLVI. s. 18-23. ISSN 3330-3815. str. 21.

⁷⁹ Tamtéž.

Aktivními účastníky celého procesu musí být vždy rodiče. Jejich podíl na zjištění i zvládnutí problémů dětí je samozřejmostí a v některých zemích, jako jsou Velká Británie a USA, je podpořen i legislativně.⁸⁰

---

⁸⁰ Tamtéž.

5. Poradenský proces

Podle školského zákona mají žáci, studenti a zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků kromě jiného právo *na informace a poradenskou pomoc školy nebo školského poradenského zařízení v záležitostech týkajících se vzdělávání*. (cit. 18)

Z výše uvedeného vyplývá, že poradenská péče o děti se nevztahuje pouze na děti samé, ale také na rodinu těchto dětí a další sociální skupiny, do kterých je dítě začleněno. Vyšetření v PPP nemusí být vyžádáno pouze školou či rodiči, ale také lékařem, popřípadě jinou institucí. Výsledek vyšetření tak nesměruje pouze k dítěti, ale také k jeho rodičům či učitelům, a k dispozici může být rovněž lékařům a sociálním pracovníkům. V případě neplnoletosti jedince, který má být v poradně vyšetřen, je z právního hlediska nezbytný písemný souhlas jeho zákonných zástupců, zpravidla rodičů.⁸¹

Výsledky vyšetření v PPP je možno poskytnout dalším žadatelům, například škole, školskému zařízení či lékaři, jen se souhlasem zákonných zástupců klienta poradny v případě jeho neplnoletosti. V první řadě jsou s výsledky seznámeni rodiče, na jejichž uvážení záleží, zda zprávu dostane i škola, kterou navštěvuje jejich dítě, či nikoliv.

5.1 Poradenský proces krok po kroku

Pokud se zamyslíme nad celým procesem, od zjištění problému až po jeho konkrétní řešení, lze celý poradenský proces rozdělit do následujících kroků:

1. Učitel si všímá nesrovnalostí ve výchovně-vzdělávacím vývoji žáka
2. Učitel konzultuje nesrovnalost s rodiči žáka
3. Učitel konzultuje nesrovnalost s výchovným poradcem školy

---

⁸¹ § 1 odst. 2 Vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

4. Učitel s výchovným poradcem vyplňuje dotazník a zasílá ho do poradny
5. Poradna si sjednává schůzku s klientem
6. Žák je podroben v poradně vyšetření
7. Poradna vypracovává zprávu a odesílá ji rodičům
8. Rodiče poskytují zprávu škole
9. Učitelé školy se domluví, jak na základě doporučení PPP dále pokračovat

5.1.1 Učitel si všímá nesrovnalostí ve výchovně-vzdělávacím vývoji žáka a konzultuje je s rodiči žáka

Na prvním stupni základní školy vyučuje dítě zpravidla jen jeden učitel, a to všechny předměty. Takový učitel tráví s dětmi hodně času, a tak má ty nejlepší podmínky, aby si dokázal všimnout, že ve výchovně-vzdělávacím procesu určitého žáka není vše tak, jak má být. K objevení deficitu většinou dochází ve druhé třídě. Platí, že čím dříve se začne s dítětem pracovat na odstranění – zmírnění jeho deficitu, tím větší je šance na úspěch. Proto by učitel neměl váhat, pokud zjistí, že není vše v pořádku. Jeho první kroky by měly vést za rodiči daného dítěte. Měl by si je pozvat do školy a promluvit s nimi o celé situaci. Měl by s nimi jednat otevřeně, ale zároveň citlivě, protože je možné, že si rodiče v domácím prostředí nemuseli vůbec ničeho všimnout. Rozhovor by měl vést k domluvě mezi oběma stranami, co dál v celé záležitosti podniknout. Někdy se stačí domluvit na doučování či na systematictější domácí práci. Učitel by se měl s rodiči dohodnout na pravidelném informování o situaci, jež může probíhat například telefonickou nebo písemnou formou. Je důležité, aby škola i rodiče postupovali vůči dítěti jednotně.⁸²

5.1.2 Učitel konzultuje nesrovnalost s výchovným poradcem školy a odesílá dítě do poradny

Dnes již na každé základní škole působí výchovný poradce, mezi jehož činnosti mimo jiného patří i metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy,

---

⁸² Informace získány od výchovné poradkyně ZŠ Švermova, Mgr. Veroniky Lacmanové na základě její dlouholeté praxe

proto by učitelé, kteří se svými žáky řeší nějaký problém, měli této možnosti využít a celou situaci s ním prokonzultovat. Výchovný poradce může učiteli poradit, jak v dané situaci postupovat nebo mu může doporučit odbornou literaturu. Někdy ale už není v silách školy odhadnout, co by bylo pro daného žáka nejlepší. V tu chvíli přichází na řadu PPP.⁸³

Kdy se má škola na poradnu obracet? Důležitá pro takové rozhodnutí je nápadnější nebo trvalejší změna v chování, jednání, projevech, ve výkonnosti dítěte. Dítě dříve veselé, družné, se dnes spíše nezapojuje do třídních aktivit, občas pláče, objevují se výbuchy zlosti, u slušného dítěte známky nevychovanosti.(cit. 19)

Pokud se škola rozhodne pro vyšetření daného žáka poradnou, je nezbytným prvním krokem získat souhlas rodičů žáka. Poté třídní učitel vyplní Školní dotazník pro 1. /2. stupeň ZŠ⁸⁴, který je oficiální žádostí o psychologické nebo speciálně-pedagogické vyšetření v PPP, a zasílá jej do poradny. Tento dotazník je pro poradnu velmi důležitý, protože jí dává informace o tom, co má být smyslem návštěvy žáka v PPP, proč ji škola doporučuje, co od ní očekává a na jaké otázky by měla poradna odpovědět. Bez této specifikace se zvyšuje pravděpodobnost, že poradna vyhodnotí celý případ odlišně od školy, což se samozřejmě může stát i v případě dostatečného množství informací, a zaměří se a bude reagovat na problémy, které jsou z hlediska školy irelevantní, a vůbec neposkytne vyjádření k zásadním otázkám školy.⁸⁵

5.1.3 V poradně

Smyslem práce poradny je dle dětského psychologa Mertina (2010, s. 8) jasný, **výrazným způsobem přispět k řešení problému**, s kterým se na poradnu obrací škola nebo rodiče dítěte.

---

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ Viz Příloha diplomové práce č. 1, č. 2 a č. 3

⁸⁵ MERTIN, Václav. Povinnosti poradny. Řízení školy. 2010, roč. 7, č. 8, s. 8-10. ISSN 1214-8679. s. 8.

Do poradny se většina dětí dostává z podnětu učitelů kvůli svým problémům ve škole. Po dohodě s rodiči zasílá škola do PPP již zmíněný vyplněný dotazník, na jehož základě rodiče dítěte obdrží pozvánku do PPP. U dětí do 15 let věku jsou vždy nutné doprovod a spolupráce rodičů. Mladí lidé po dovršení 15 let mohou kontaktovat a navštívit poradnu sami. Vždy je nutné počítat s objednáací lhůtou, která zejména u žáků ZŠ dosahuje i několika měsíců. Dosud není legislativně určeno, v jakém nejzazším termínu musí dojít k vyšetření, takže se v jednotlivých poradnách lhůty na vyšetření výrazně liší. S dlouhou objednáací lhůtou je potřeba počítat a dítě objednat do poradny raději dříve. To platí zejména o případech, kdy se má projednávat prodloužení integrace u žáka.

Podle věku a charakteru problému zpravidla dítě projde standardizovaným psychologickým nebo speciálně pedagogickým vyšetřením, jehož výsledkem jsou závěry a doporučení především pro rodiče i dítě samotné. Pokud rodiče souhlasí, je možné část doporučení – zejména těch, která se týkají školní práce dítěte – předat písemně škole, a to pouze zainteresovaným učitelům. Tuto zprávu předá do školy rodič (případně zletilý žák), který také se školou (učiteli) projedná další podrobnosti.⁸⁶

5.1.3.1 Zpráva PPP

Na základě vyšetření, které v poradně provádějí odborně vyškolení psychologové a speciální pedagogové, a které může být doplněno o posudek i dalších odborníků (psychiatr, neurolog, sociální pracovníce), zpracovává poradna **zprávu z psychologického vyšetření**, popř. **odborný posudek ve smyslu Školského zákona č. 561/2004 Sb., Vyhlášky č. 73/2005 o vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků mimořádně nadaných**. Tato zpráva obsahuje: jméno a příjmení klienta poradny, datum jeho narození, datum vyšetření, bydliště klienta, jím navštěvovanou základní školu, komu je zpráva určena (*určeno k rukám matky, zprávu předejte ZŠ*), informace ze školního dotazníku, popis průběhu vyšetření, závěr

⁸⁶ Pedagogicko-psychologická poradna Liberec. Základní informace. [online]. [cit. 2011-04-04]. Dostupné na internetu: <http://www.pppliberec.cz/Zpravy/Info1108.html>

vyšetření a doporučení pro vyučující. Zprávu podepisují vyšetřující psycholog a ředitel PPP. Součástí odborného posudku také je, zda PPP doporučuje individuální integraci, což vede k vypracování IVP. Stanovuje rovněž, jaké pomůcky a učebnice se mají využít při vzdělávání daného dítěte. Důležitou a nezbytnou součástí je i popis činností, kterým se mají s dítětem doma věnovat rodiče. Proto je tolik nezbytná spolupráce rodiny žáků s poradnou, potažmo se školou.⁸⁷

Ať už zpráva z psychologického vyšetření nebo odborný posudek musí mít vždy závěr, kde se přesně specifikuje výsledek celého šetření:

Dívka velmi dobře intelektově disponovaná, s oslabenou schopností koncentrace pozornosti, která negativně ovlivňuje výkony dívky a pojí se s SPU – dysortografií.

(cit. 20)

SPU – těžší dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dysfagické obtíže, v chování těžší porucha koncentrace pozornosti. (cit. 21)

Po závěru následuje doporučení, v jehož rámci může PPP uvést svého klienta jako integrovaného žáka ve smyslu Školského zákona č. 561/2004 Sb. a Vyhlášky č. 73/2005 *o vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků mimořádně nadaných*, v tomto případě, ale i tehdy pokud integraci nedoporučí, může dále doporučit doučování, individuální přístup – krácení písemných projevů (např. diktátů), typ zkoušení (např. preferovat ústní zkoušení před písemným projevem), zohlednění určitých jeho nedostatků (zohlednit nepřesnosti, zhoršenou úpravu při rýsování, při výuce tolerovat pomalejší pracovní tempo žáka, poskytnout mu více

---

⁸⁷ Viz Zpráva z psychologického vyšetření příloha č. 4 a odborný posudek příloha č. 5

času na splnění úkolu). Součástí doporučení mohou být i konkrétní literární prameny, které napomáhají učitelům, potažmo rodičům, při práci s daným dítětem.⁸⁸

Na konci celého dokumentu je pak stanoveno, kdy má v PPP dojít ke kontrole, což je podle potřeby, nejdéle však za dva roky. Smyslem kontroly je posouzení dalšího vývoje dítěte, u integrovaných dětí se v případě zlepšení může integrace zrušit.

Zprávu PPP dostává rodič, na jehož zvážení pak je, zda ji poskytne škole.

5.1.4 Škola dostává zprávu PPP

Poskytne-li rodič zprávu z PPP škole, činí tak v podstatě ze dvou důvodů. Tím prvním je sledování prospěchu dítěte a snaha poskytnout škole všechny informace, které by mohly vést ke zlepšení situace, do které se jeho dítě dostalo. Takový rodič pak zpravidla se školou spolupracuje a snaží se jí domácí přípravou dítěte co nejvíce napomáhat. V tomto případě je velká pravděpodobnost, že se dítě ve škole výrazně zlepší a problémy budou ubývat, až v některých případech vymizí úplně. Horší situace nastává, když rodič škole zprávu vůbec neposkytne, a lze jen hádat, co ho k tomu vedlo, nebo ji poskytne jen z toho důvodu, aby mělo jeho dítě ve škole nějaké úlevy. Od tohoto typu rodiče většinou spolupráci očekávat nelze, což má podle výchovného poradce základní školy Vrchlického na daného žáka ničivý vliv. Nepracuje-li rodič s dítětem doma podle doporučení poradny, dítě nikdy nedosáhne takových výsledků, kterých by mohlo, kdyby mu byla věnována potřebná péče ve škole i doma.⁸⁹

Obdrží-li škola od rodičů daného žáka zprávu z PPP, měla by vynaložit veškeré své úsilí a možnosti k tomu, aby naplnila to, co jí poradna doporučila. To je ale někdy neproveditelné z důvodu velkého množství dětí ve třídách. Pak už záleží na učiteli, do jaké míry se bude ochoten dítěti věnovat i mimo vyučování. Pokud

---

⁸⁸ Informace získány od výchovné poradkyně ZŠ Švermova, Mgr. Veroniky Lacmanové na základě její dlouholeté praxe

⁸⁹ Informace získány od výchovné poradkyně ZŠ Vrchlického, Mgr. Libuše Šotolové na základě její dlouholeté praxe

škola přistoupí k doučování, je obecně doporučováno stanovit si jasný termín, kdy bude k doučování docházet, například ve čtvrtek po škole, a pak to s maximálním úsilím dodržovat.

Celý zainteresovaný pedagogický sbor (tedy ti učitelé, které dítě vyučují) by se měl společně domluvit na aplikování jednotlivých opatření doporučených poradnou. Je dobré, pokud vůči dítěti uplatňují stejné postupy, jen přizpůsobené konkrétnímu předmětu.

Jak jsem již uvedla, spolupráce školy s rodiči je nezbytnou součástí celého poradenského procesu, míra jejich ochoty spolupracovat se školou ovlivňuje úspěšnost žáka překonávat své problémy ve výchovně-vzdělávacím procesu. Mezi učitelem a rodiči daného žáka musí jít o rovnoprávný vztah, který uznává přínos obou stran pro rozvoj dítěte. Pedagog se v jeho rámci snaží potlačovat svou roli odborníka a přijímá pohledy rodičů k doplnění vlastních závěrů, pozorování a záměrů. Základem takového vztahu je akceptování skutečnosti, že rodiče, i přes svou „neodbornost“, by měli své děti znát nejlépe a jsou proto na záležitosti svého dítěte největší odborníci.⁹⁰

---

⁹⁰ VOJTOVÁ, Věra. Úvod do etopedie: texty k distančnímu vzdělávání. Brno: Paido, 2008. 127 s. ISBN 978-80-7315-166-9. s. 91.

6. Praktická část

Ústředním tématem mé diplomové práce je spolupráce učitele a pedagogicko-psychologické poradny. V předchozím textu jsem se zabývala touto problematikou z teoretického hlediska. Načrtla jsem vývoj poradenství od samého počátku až po současnost, při čemž jsem upozornila na legislativní vývoj v této oblasti.

Podstatnou součástí teoretické části bylo vymezení problémů, s kterými se v dnešní době učitelé a výchovní poradci ve školách setkávají, to, jak tyto problémy řeší ve spolupráci se školami pedagogicko-psychologické poradny, a dále pak vymezení celého systému poradenských služeb, kde jsem se nejvíce opírala o platné zákony a vyhlášky, zejména pak Zákon č. 561/2004 Sb., *o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*, a Vyhláška č. 72/2005 Sb., *o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*, a vyhláška č. 73/2005 Sb., *o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných*.

Praktická část diplomové práce se zabývá průzkumem fungování spolupráce učitele a pedagogicko-psychologické poradny. A to hned trojím způsobem: analýzou výročních zpráv libereckých základních škol, rozhovory se třemi výchovnými poradci a dotazníkovým šetřením.

6.1 Cíl praktické části

Cílem praktické části je zjistit pomocí rozhovorů a dotazníků názory výchovných poradců a pedagogicko-psychologické poradny na fungování spolupráce mezi poradnou a školou. To znamená: v případě školy zjistit, do jaké míry je s prací poradny spokojená, co vnímá jako problematické místo, co si naopak chválí. Ze strany poradny jde o konfrontaci získaných názorů v rámci expertních rozhovorů s učiteli, potažmo s výchovnými poradci. Především jde o to zjistit, jestli spolupráce vyhovuje oběma stranám, případně, co by se mohlo změnit.

6.1.1 Předpoklady průzkumu

Aby bylo možno zodpovědně přistoupit k provedení průzkumu, stanovila jsem si následující předpoklady:

1. Lze předpokládat, že z rozhovorů s výchovnými poradci vzejde minimálně jeden podnět ke zlepšení spolupráce mezi školou a poradnou.
2. Lze předpokládat, že se výroční zprávy budou ve větší míře zabývat spoluprací školy a poradny, a to vzhledem k neustále narůstajícímu počtu klientů PPP.
3. Lze předpokládat, že se výchovnými poradci stávají spíše učitelé s mnohaletou praxí (tento předpoklad odpovídal mým zjištěním z návštěv škol v rámci provedení expertních rozhovorů).
4. Lze předpokládat, že se výchovní poradci na školách nejčastěji zabývají prací se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a diagnosticko-poradenskou činností zaměřenou na volbu povolání.

6.2 Použité průzkumné metody

Pro získání požadovaných údajů jsem použila metodu dotazování, analyzování a techniku dotazníku. V rámci dotazování jsem provedla tři expertní rozhovory s výchovnými poradkyněmi na třech libereckých základních školách, z nichž každá zastupuje určitý typ školy: ZŠ Švermova (malá škola, méně dětí), ZŠ Ještědská (velká škola, hodně dětí) a ZŠ Vrchlického (s výběrovými počítačovými třídami). Metodu analyzování jsem využila v rámci průzkumu výročních zpráv školy, kde jsem se zaměřila na zpracování otázky spolupráce školy a PPP. Cílem dotazníku, jehož vyplnění proběhlo v liberecké PPP v rámci pravidelného setkání výchovných

poradců okresu, bylo zjistit, čemu se výchovní poradci ve své práci nejvíce věnují a jaké názory mají na spolupráci s ostatními učiteli a s poradnou.

7. Analýza výročních zpráv libereckých základních škol

Výroční zprávy škol podávají důležité informace o fungování dané instituce. Mezi těmito informacemi nalezneme i kapitolu, která se přímo věnuje spolupráci školy a dalších institucí. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla do své diplomové práce, vzhledem ke zvolenému tématu, zařadit i analýzy výročních zpráv, protože jsem se domnívala, že v nich naleznu informace o spolupráci školy s PPP. V mnoha případech se mi ale toto mé přesvědčení nepotvrdilo, jak lze doložit na předložených výsledcích analýzy.

Ve výročních zprávách, které školy zpracovávají vždy za období předcházejícího školního roku, uvádějí informace o chodu školy. Jejich podrobnost je velmi individuální. Některé školy je mají velmi rozsáhlé (až 45 stran), jiné si vystačí pouze s deseti stranami. Výroční zpráva o činnosti školy a vlastní hodnocení školy jsou zpracovány podle osnovy zákona č. 561/2004 Sb. § 10, ve znění vyhlášky č. 15/2005 Sb. § 7 a § 8. Zpráva se pak projednává na poradě zaměstnanců školy a následně je předkládána školské radě ke schválení. Po schválení školskou radou zasílá dle § 7 odst. 2 Vyhlášky č. 15/2005 ředitel výroční zprávu do 14 dnů zřizovateli a zveřejní ji na přístupném místě ve škole.

Vyhláška č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy, byla novelizována roku 2009 (novela č. 225/2009 Sb.). Tato Vyhláška přesně stanovuje, co nesmí ve výročních zprávách škol chybět. Jedná se o tyto body:

- *základní údaje o škole, jimiž jsou název, sídlo, charakteristika školy, zřizovatel školy, údaje o vedení školy, adresa pro dálkový přístup, údaje o školské radě;*
- *přehled oborů vzdělání, které škola vyučuje v souladu se zápisem ve školském rejstříku;*
- *rámcový popis personálního zabezpečení činnosti školy;*

- *údaje o přijímacím řízení nebo o zápisu k povinné školní docházce a následném přijetí do školy;*
- *údaje o výsledcích vzdělávání žáků podle cílů stanovených školními vzdělávacími programy a podle stupně poskytovaného vzdělání, včetně výsledků závěrečných zkoušek, maturitních zkoušek a absolutorií;*
- *údaje o prevenci sociálně patologických jevů;*
- *údaje o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků;*
- *údaje o aktivitách a prezentaci školy na veřejnosti;*
- *údaje o výsledcích kontrol provedených Českou školní inspekcí;*
- *základní údaje o hospodaření školy;*
- *údaje o zapojení školy do rozvojových a mezinárodních programů;*
- *údaje o zapojení školy do dalšího vzdělávání v rámci celoživotního učení;*
- *údaje o předložených a školou realizovaných projektech financovaných z cizích zdrojů;*
- ***údaje o spolupráci s odborovými organizacemi, organizacemi zaměstnavatelů a dalšími partnery při plnění úkolů ve vzdělávání.** (cit. 22)*

Během postupného vzníkání této diplomové práce jsem nabyla přesvědčení, že by mohlo být velmi užitečné stanovit si další cíl svého výzkumného bádání – zjistit, do jaké míry se liberecké základní školy ve svých výročních zprávách zabývají popisem spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou. **Byl stanoven předpoklad, že se vzhledem k neustále narůstajícímu počtu dětí, které poradnou projdou, budou výroční zprávy základních škol blíže věnovat problematice spolupráce školy a PPP.** Během analyzování výročních zpráv jsem ale zjistila, že tomu tak být vždy nemusí. Některé školy se o spolupráci vyjadřují jen velmi stručně: *výchovná poradkyně spolupracovala s pedagogickou poradnou* (ZŠ Oblačná), jiné vůbec (ZŠ U Školy), některé ale velmi podrobně (ZŠ 5. května, ZŠ Broumovská, ZŠ U Soudu, ZŠ Kaplického). Podívejme se nyní blíže na začlenění spolupráce školy a PPP ve výročních zprávách.

7.1 Popis zkoumaného souboru

Analýza výročních zpráv se týkala celkem 19 základních škol zřizovaných Statutárním městem Liberec a jedné soukromé základní školy:

1. ZŠ, Liberec, Oblačná 101/15, Liberec 5
2. ZŠ, Liberec, ulice 5. května 64/49, Liberec 1
3. ZŠ, Liberec, Lesní 575/12, Liberec 1
4. ZŠ, Liberec, Vrchlického 262/17, Liberec 13
5. ZŠ, Liberec, Švermova 114/38, Liberec 10
6. ZŠ, Liberec, Barvířská 38/6, Liberec 3
7. ZŠ, Liberec, U Školy 222/7, Liberec 7
8. ZŠ, Liberec, Jabloňová 564/43, Liberec 12
9. ZŠ, Liberec, Česká 354, Liberec 25
10. ZŠ, Liberec, Sokolovská 328, Liberec 13
11. ZŠ, Liberec, Broumovská 847/7, Liberec 6
12. ZŠ, Liberec, Aloisina výšina 642, Liberec 15
13. ZŠ, Liberec, Dobíášova 851/5, Liberec 6
14. ZŠ, Liberec, U Soudu 369/8, Liberec 2
15. ZŠ, Liberec, Kaplického 384, Liberec 23
16. ZŠ, Liberec, Ještědská 354/88, Liberec 8
17. ZŠ, Liberec, Na Výběžku 118, Liberec 15
18. ZŠ, Liberec, Husova 142/44, Liberec 5
19. ZŠ, Liberec, Křižanská 80, Liberec 20
20. DOCTRINA - základní škola, s.r.o., Na Perštýně 404/44, Liberec 4

7.2 Výsledky analýzy výročních zpráv základních škol za školní rok 2009-2010

Podle velikosti prostoru, který ta která škola věnovala ve své výroční zprávě právě zmíněné spolupráci, lze vymezit pět škál:

- 0 ..... Ve výroční zprávě není zmínka o spolupráci školy a PPP
- 1 ..... PPP zmíněna jako organizace, s níž škola spolupracuje
- 2 ..... Vedle zmínění spolupráce s PPP uvádí škola i základní údaje o této spolupráci
- 3 ..... Výroční zpráva nás detailně informuje o spolupráci školy a PPP

Tabulka č. 1

NÁZEV ŠKOLY	Skupina	CITACE Z VÝROČNÍ ZPRÁVY ZŠ V LIBERCI 2009-2010
ZŠ, Liberec, Oblačná 101/15, Liberec 5	1	Výchovná poradkyně spolupracovala s pedagogickou poradnou.
ZŠ, Liberec, ulice 5. května 64/49, Liberec 1	3	Úzká spolupráce s OPPP v oblasti vývojových poruch v učení. Každoročně narůstá počet dětí s vadou řeči , nebo s SPU ⁹¹ . Spolupráce s PPP je na dobré úrovni, v 1. třídách byl ve druhém pololetí proveden screening pro včasné odhalení vývojové poruchy. Máme 12 integrovaných žáků a 63 žáků s poruchou SPUCH ⁹² , 22 žáků cizinců , 20 žáků s delší školní docházkou, 7 žáků s neomluvenou absencí, 21 nadaných žáků. Ve spolupráci s PPP, jsme připravili vnitřní předpis pro hodnocení integrovaných žáků, s kterým jsou seznamováni rodiče žáků. Integrovaných dětí máme 15, z toho 14 se SPUCH, 1 žákyně s vadou sluchu a 3 žáky s dlouhodobou nemocí. Tito žáci mají IVP ⁹³ .*
ZŠ, Liberec, Lesní 575/12, Liberec 1	2	Konzultujeme problémové situace s pracovníky PPP v oblasti problémů učení a chování. S PPP konzultovány případy

⁹¹ SPU - specifická vývojová porucha učení

⁹² SPUCH -specifická vývojová porucha učení a chování

⁹³ IVP - Individuální studijní plán

		vyšetření školní zralosti.
ZŠ, Liberec, Vrchlického 262/17, Liberec 13	2	Žákům se SPU je věnována péče nejen individuálním přístupem ve vyučovacích hodinách, ale i individuálním doučováním ve spolupráci se SPC ⁹⁴ a PPP. Po dohodě s těmito útvary a rodiči jsou také pro integrované žáky vypracovány IVP.
ZŠ, Liberec, Švermova 114/38, Liberec 10	2	Do PPP bylo odesláno během roku 13 žáků. V rámci osvěty byla pro rodiče zorganizována beseda na téma „Příprava do školy a co ji víc ovlivňuje“. Jako lektorka byla pozvána pracovnice PPP PhDr. Jarmila Thérová. V rámci vzdělávání učitelů proběhla beseda s pracovníky PPP.
ZŠ, Liberec, Barvířská 38/6, Liberec 3	2	Škola spolupracuje s PPP. Zvýšená pozornost byla věnována žákům se SPUCH. Spolupráce s poradnou bývá na dobré úrovni, ale termíny vyšetření žáků jsou velmi dlouhé.
ZŠ, Liberec, U Školy 222/7, Liberec 7	0	žádná zmínka o PPP
ZŠ, Liberec, Jabloňová 564/43, Liberec 12	1	Závěry a doporučení po vyšetření v PPP (jsou-li rodiči předány) se projevují zejména v dobré spolupráci rodičů a školy.
ZŠ, Liberec, Česká 354, Liberec 25	1	Ve spolupráci s odborníky SPC, PPP a výchovnými poradci školy sestavují TU ⁹⁵ IVP, podle nichž jsou vzdělávání integrovaní žáci. Učitelé se setkávají s pracovníky PPP.
ZŠ, Liberec, Sokolovská 328, Liberec 13	1	Škola spolupracuje s PPP. Pro integrované žáky byly připraveny IVP ve spolupráci s PPP Liberec a SPC pro tělesně postižené.
ZŠ, Liberec, Broumovská 847/7, Liberec 6	3	Ve spolupráci s PPP byli zařazeni integrovaní žáci se SPUCH na 1. a 2. stupni ZŠ v počtu 28 žáků. V závěru školního roku v červnu probíhá pravidelně na škole setkání rodičů, pracovníků PPP, TU a vychovatelky v nově vzniknuvší třídě SPU.*
ZŠ, Liberec, Aloisina výšina 642, Liberec 15	1	spolupráce s PPP při napomáhání žáků s přípravou na budoucí povolání
ZŠ, Liberec,	1	spolupráce školy s jinými organizacemi: a) OSPOD ⁹⁶ , b) PPP, c) policie

⁹⁴ SPC – Speciálně pedagogické centrum

⁹⁵ TU – třídní učitel

Dobiášova 851/5, Liberec 6		Metodik prevence spolupracuje s PPP v oblasti primární prevence.
ZŠ, Liberec, U Soudu 369/8, Liberec 2	3	Zajištění IVP pro integrované žáky – ve školním roce 2009/2010 ve spolupráci s PaedDr. Z. Pospíšilovou, uvolnění žáků v průběhu vyučování a prostor ve škole pro potřeby šetření, pomoc při organizování profitestů a následném předávání informací žákům a jejich zákonným zástupcům pracovníci PPP v Liberci, kontakt mezi školou a poradnou, předáno celkem 11 dotazníků, 10 pro NŠ, 1 pro 2. stupeň, včetně kontroly u 4 žáků integrovaných , předány podklady o speciální pedagogické péči u žáků integrovaných i u žáků ve speciálních třídách, kde byla doporučena ještě navíc donáprava mimo vyučování, uspořádání semináře „ Děti s S ADHD “ vedeného PaedDr. Z. Pospíšilovou a Mgr. A. Sobotovou včetně následné diskuse a dotazů na práci s konkrétními žáky. Ve škole jsou paralelně v ročníku jedna třída běžná a jedna třída speciální se žáky se SVP . *
ZŠ, Liberec, Kaplického 384, Liberec 23	3	Pro potřeby rodičů, žáků a učitelů spolupracujeme s PPP. Máme dobré zkušenosti s integrací žáků se SPUCH, kterým po poradě s PPP a rodiči připravujeme IVP. Každé dva roky vyžadujeme nový posudek z PPP, abychom mohli pružně reagovat na případný vývoj SPUCH našich žáků. *
ZŠ, Liberec, Ještědská 354/88, Liberec 8	2	Rodiče mohou prostřednictvím školy požádat o šetření žáka v PPP. Se souhlasem zákonných zástupců žáka posílá škola žáky se SPUCH na vyšetření do PPP. Při reedukaci se řídíme doporučením PPP, s jejíž pomocí vypracováváme rovněž IVP pro integrované žáky. *
ZŠ, Liberec, Na Výběžku 118, Liberec 15	2	Spolupracujeme s PPP, průběžně s nimi konzultujeme problémové žáky se SPU, občas i žáky se závažnými rodinnými problémy a profesní orientaci žáků devátého ročníku. Na doporučení PPP se TU věnoval doučování žáků.
ZŠ, Liberec, Husova 142/44, Liberec 5	2	Jestliže zákonní zástupci žáka požádají o vyšetření žáka PPP a toto akreditované pracoviště potvrdí, že se jedná o žáka SVP ⁹⁷ , je žák dále vzděláván a hodnocen na základě doporučení odborného pracoviště a IVP vytvořeného na

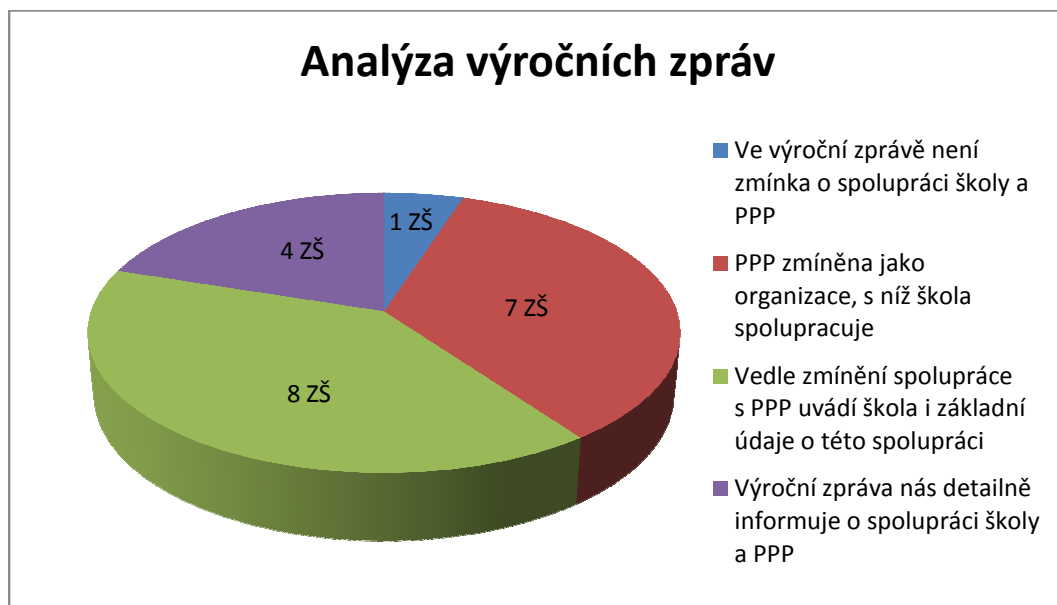
⁹⁶ OSPOD – Orgán sociálně právní ochrany dětí

⁹⁷ SVP – speciálně vzdělávací potřeby

		podkladě diagnostických závěrů z vyšetření. To samé platí i pro žáky nadané . V tomto školním roce bylo PPP vyšetřeno pět žáků prvního stupně. Evidujeme celkem 10 IVP. Velice děkujeme PPP za spolupráci s výchovným poradcem v otázkách poradenské činnosti pro vycházející žáky devátých tříd.
ZŠ, Liberec, Křižanská 80, Liberec 20	2	Ve spolupráci s PPP zpracovává škola IVP pro žáky se SVP, SPUCH, sluchově postižené a tělesně postižené. S PPP spolupracujeme i v péči o nadané žáky. *
DOCTRINA - základní škola, s.r.o., Na Perštýně 404/44, Liberec 4	1	Výchovná poradkyně spolupracuje (mj.) s PPP, pravidelně navštěvuje schůze organizované PPP, sleduje Zpravodaj Pedagogicko-psychologického poradny a usiluje o rozšíření odborných znalostí (např. návštěvou akcí pořádaných PPP, studiem odborné literatury).

* jedná se pouze o úryvek

Graf č. 2: Analýza výročních zpráv libereckých základních škol

Graf č. 2 Analýza výročních zpráv libereckých základních škol

Tabulka č. 2

ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ	POČET ŠKOL	VYJÁDŘENO V PROCENTECH
Ve výroční zprávě není zmínka o spolupráci školy a PPP	1	5
PPP zmíněna jako organizace, s níž škola spolupracuje	7	35
Vedle zmínění spolupráce s PPP uvádí škola i základní údaje o této spolupráci	8	40
Výroční zpráva nás detailně informuje o spolupráci školy a PPP	4	20

7.3 Závěrečné zhodnocení

Předpoklad: Vzhledem k neustále narůstajícímu počtu dětí, které poradnou projdou, se budou výroční zprávy základních škol blíže věnovat problematice spolupráce školy a PPP.

Ověření předpokladu: Předpoklad byl ověřen jako neplatný. Dle výsledku průzkumu, provedeného u výše uvedených základních škol, 75 % výročních zpráv podává jen velmi stručné informace o spolupráci školy a PPP a jen 20 % základních škol otázku spolupráce školy a PPP podrobně ve své výroční zprávě rozpracovává.

Z výzkumu vzešlo, že 15 základních škol z celkového počtu 20 uvádí jen minimum informací o spolupráci školy a PPP. Ve většině případů se PPP objevuje pouze ve výčtu organizací, s nimiž škola spolupracuje. Informace o konkrétních krocích, které škola ve spolupráci s PPP uskutečnila, se téměř neobjevují.

Jen jedna základní škola – ZŠ U Školy, se o spolupráci s PPP ve své výroční zprávě vůbec nezmiňuje. Čtyři školy (ZŠ 5. května, ZŠ Broumovská, ZŠ U Soudu,

ZŠ Kaplického) se zkoumanému tématu věnují velmi podrobně, což je ve většině případů způsobeno speciálními třídami, které na těchto školách fungují.

8. Expertní rozhovory

Cílem rozhovorů bylo zjistit, co považují výchovní poradci tří vybraných libereckých základních škol za největší problém v oblasti spolupráce pedagogicko-psychologické poradny a učitele, co si o tomto problému myslí a zda jej lze nějakým způsobem vyřešit. Důležité bylo zjistit i to, jak se dnešnímu učiteli s poradnou spolupracuje a zda mu tato spolupráce vyhovuje, popřípadě co by na ní nejvíce ocenil a co by rád změnil.

Při analýze pořízených expertních rozhovorů, jejichž přepis jsem umístila do přílohy této diplomové práce, jsem se soustředila na čtyři oblasti: jaké problémy řeší výchovní poradci a jakým způsobem, s čím jsou výchovní poradci spokojeni, co by poradně vytkli a jak hodnotí zprávy PPP. Jako předpoklad k této části bylo stanoveno: **Lze předpokládat, že z rozhovorů s výchovnými poradci vzejde minimálně jeden podnět ke zlepšení spolupráce mezi školou a poradnou.**

Metodu expertních rozhovorů jsem zvolila z důvodu získání podrobnějších informací týkajících se tématu **spolupráce učitele a pedagogicko-psychologické poradny**. Rozhovory jsem uskutečnila na třech základních školách v Liberci, z nichž každá představuje jiný typ školy. Jedná se o malou školu rodinného typu (ZŠ Švermova), velkou školu (ZŠ Ještědská) a školu s výběrovými třídami (ZŠ Vrchlického – konkrétně s počítačovým zaměřením). Každé výchovné poradkyni jsem položila 19 otázek a na základě jejich odpovědí jsem poté sestavila otázky pro rozhovor s pracovnící liberecké PPP, abych tak dosáhla konfrontace obou stran.

8.1 Popis zkoumaného souboru

Rozhovory jsem uskutečnila na třech základních školách v Liberci, z nichž každá představuje jiný typ školy. Jedná se o malou školu rodinného typu (ZŠ Švermova), velkou školu (ZŠ Ještědská) a školu s výběrovými třídami (ZŠ Vrchlického - konkrétně s počítačovým zaměřením).

8.1.1 ZŠ Švermova

Základní škola Švermova 114/38 je úplnou základní školou s 1.–9. postupným ročníkem. Nachází se v liberecké čtvrti Františkov. V průměru se počet žáků ve škole pohybuje kolem 215. V 1.–9. ročníku má škola pouze jednu třídu v každém ročníku. Vzhledem k menšímu počtu dětí panuje ve škole “rodinná” atmosféra. Každý vyučující zná žáky školy i s jejich klady a nedostatky. Každý žák zná dobře zaměstnance školy, na každého z nich se může kdykoli obrátit s žádostí o radu a pomoc. Žáci jsou vedeni k pocitu sounáležitosti a spoluzodpovědnosti za „svou“ školu.⁹⁸

8.1.2 ZŠ Vrchlického

Základní škola Vrchlického 262/17 je úplnou základní školou s 1.–9. postupným ročníkem. Nachází se v liberecké čtvrti Nové Pavlovice. Škola je zaměřena na výpočetní techniku. V pátém ročníku jsou do jedné ze dvou tříd přijímáni žáci na základě výběrového řízení ze všech libereckých, a dokonce i některých mimolibereckých škol. Žáci těchto tříd mají kromě běžné výuky podle rozšířených osnov pro třídy s matematickým a přírodovědným zaměřením ve svém rozvrhu zařazenu informatiku.⁹⁹

---

⁹⁸ <http://www.zssvermova.cz/o-nasi-skole.html>

⁹⁹ <http://www.vrchlickeho.cz/skola/default.aspx>

8.1.3 ZŠ Ještědská

Základní škola Ještědská 354/88 je úplnou základní školou s 1.–9. postupným ročníkem. Nachází se v Dolním Hanychově. V 1.–9. ročníku má škola vždy tři třídy v každém ročníku. Od šestého ročníku je jedna sportovní (lyžování, volejbal dívek, stolní tenis, florbal, krasobruslení).¹⁰⁰

8.1.4 PPP Liberec

Pedagogicko-psychologická poradna v Liberci poskytuje ambulantní bezplatné pedagogicko-psychologické poradenství v záležitostech, které souvisejí s psychickým a fyzickým vývojem dětí, jejich předškolní a školní docházkou, s vyučováním ve škole, poruchami učení, procesem integrace, výchovou v rodině, individuálními osobnostními problémy a volbou studia a povolání. Dalšími oblastmi služeb jsou např. metodická řízení výchovných poradců, konzultace a vzdělávání pro učitele, spolupráce s dalšími institucemi zabývajícími se dětmi a mládeží. Potenciálními klienty je asi 28 000 dětí a mladých lidí od 3 do 19 let v okrese Liberec, z nichž ročně navštíví poradnu z nejrůznějších důvodů okolo 4000 dětí a jejich rodičů. Do poradny se většina dětí dostává z podnětu učitelů kvůli svým problémům ve škole.¹⁰¹

8.2 *Expertní rozhovory*

Dotazník zodpovězený výchovnými poradci tří vybraných libereckých základních škol naleznete v příloze č. 6, dotazník pro pracovníka liberecké PPP pak v příloze č. 7. Konkrétní znění jednotlivých rozhovorů tvoří přílohu č. 8.

Rozhovory s výchovnými poradci byly vedeny ústně a zaznamenávány na diktafon. Rozhovor s pracovnící PPP proběhl písemnou formou.

---

¹⁰⁰ <http://www.zs-jestedska.cz/?D=1>

¹⁰¹ http://www.pppliberec.cz/index_soubory/Page502.htm

8.3 Výsledky analýzy expertních rozhovorů

Jedna z prvních otázek se zabývala délkou učitelské praxe výchovných poradců ve škole. Délka učitelské praxe byla 15, 27 a 30 let. Na základě tohoto zjištění lze poukázat na fakt, že se **výchovnými poradci často stávají učitelé s dlouhou pedagogickou praxí.**

Rozhovor byl převážně zaměřen na názor výchovných poradců na kvalitu a efektivitu práce PPP, proto jsem se mj. ptala i na spolupráci s PPP, spokojenost s výsledky práce PPP, spokojenost se zprávami PPP a nejproblematictější místo ve vztahu školy a poradny.

8.3.1 Nejčastěji vyskytované problémy na základních školách a způsoby jejich řešení

V odpovědi na otázku *S jakými problémy se na Vaší škole nejčastěji setkáváte?* se výchovné poradkyně shodovaly:

ZŠ Švermova: kázeňské problémy a SPUCH

ZŠ Vrchlického: kázeňské problémy, šikana

ZŠ Ještědská: SPUCH, ADHD, ADD

Způsoby řešení: Školy se nejdříve snaží řešit problémy svépomocí – a to rozhovorem s žákem, třídou, zmapováním situace, spoluprací s kolegy a s rodiči. Na ZŠ Vrchlického dbají rovněž na prevenci využíváním psychosociálních her a stmelujících aktivit během běžného vyučování.

- ❖ K otázce schopnosti škol řešit vyskytnuvší se problémy PPP dodává: *Pokud je učitel kvalifikovaný vysokoškolák, měl by vědět, kde je hranice, a umět dobře rozpoznat, kde už řešení problémů nepřísluší škole, ale jiné instituci, mj. i PPP. V praxi ale část učitelů zastává heslo „to není moje záležitost, šup*

s tím do poradny“. Obecně se dá říci, že prvotní pedagogická diagnostika, kterou provádí přímo učitel, není na školách na dobré úrovni.¹⁰²

Pokud si už škola nedokáže pomoci sama, využívá pomoci PPP, Odboru sociální péče, dětského lékaře, psychiatra, střediska Čáp a rovněž také pomoc speciálního pedagoga, etopeda pana Šolce.

8.3.2 Co nejvíce výchovní poradci oceňují na práci PPP

Pracovníci poradny jsou vůči učitelům velmi vstřícní. Je možno jim kdykoliv zavolat, a pokud mají čas, dá se s nimi domluvit osobní schůzka nebo je lze požádat o radu přes telefon. Pokud dojde ve škole k nějaké vyhrocené situaci, jsou schopni rychle zareagovat.

8.3.3 S čím jsou výchovné poradkyně nejvíce nespokojené na práci PPP

1. V poradně by mělo být **více odborníků**

- Tento problém přísluší ministerstvu školství.

❖ **Poradna:** *To rozhodně není naše vina, že nás je tak málo, doufám, že dotyčné paní učitelky adresují stížnosti tohoto druhu zejména na ministerstvo školství a vůbec odpovědné politiky!*¹⁰³

2. Pracovníci PPP by měli **častěji docházet do škol**.

❖ Tuto výtku vnímá poradna velmi negativně. *My všichni v poradnách můžeme naopak tvrdit, že učitelky téměř nenavštěvují poradnu, zatímco dřív bylo zvykem, že paní učitelka si domluvila osobní schůzku a návštěvu u nás, dnes už jen výjimečně.*¹⁰⁴

---

¹⁰² Viz odpověď pracovnice PPP na otázku č. 10

¹⁰³ Viz odpověď pracovnice PPP na otázku č. 9.1

¹⁰⁴ Viz odpověď pracovnice PPP na otázku č. 9.3

3. Výchovní poradci by si přáli **dříve dostávat zprávu z PPP**

- To ale nezáleží na PPP, nýbrž na rodičích, kteří se rozhodují, zda zprávu škole poskytnout.

4. Všechny výchovné poradkyně se shodly na tom, že by chtěly, **aby objednáací lhůty v poradně byly kratší** – to samozřejmě souvisí s první výtkou – kdyby bylo více odborníků, byly by kratší objednáací lhůty, pro to, aby mohlo být v poradně více odborníků, by bylo potřeba více financí, které ale nemá poradna k dispozici, tudíž ani řešení tohoto problému není v kompetenci poradny.

- ❖ Poradna: *Objednáací lhůty jsou dlouhé, ale spíše sezónně, například na jaře, kdy šetříme také asi 500 školních zralostí a na ostatní žáky nemáme tolik času.*¹⁰⁵

5. Odborníci s PPP poskytují **radu, které nelze v praxi uskutečnit.**

- ❖ Poradna: *Snažíme se vždycky se školami nebo spíše s jednotlivými učitelkami domluvit, ale někdy nemůžeme splnit jejich očekávání – typické je to například u dětí s poruchami chování, tam by učitelky chtěly nějaký náš zásah pokud možno okamžitě a hlavně málokterá chápe, že nemáme žádný kouzelný proutek, jak dítě „opravit“ tak, aby okamžitě bylo hodné a dávalo ve škole pozor.*¹⁰⁶

8.3.4 Hodnocení zpráv PPP výchovnými poradkyněmi

1. **Závěrečná zpráva se příliš neliší od Školního dotazníku**, který byl ve škole vyplněn.

- Zde se výchovné poradkyně shodly, jen jedna z nich uvedla: *Jsou, ale oni svým způsobem stejné být musí. Je to způsobeno užíváním odborné terminologie, kterou tam musíte užít. Já bych na to nepoukazovala, protože je to alespoň jasná otázka a jasná odpověď.*¹⁰⁷

¹⁰⁵ Viz odpověď pracovnice PPP na otázku č. 9.1

¹⁰⁶ Viz odpověď pracovnice PPP na otázku č. 6

¹⁰⁷ Viz odpověď výchovné poradkyně ZŠ Vrchlického na otázku č. 12

- ❖ *Poradna: Ano, může se to stát, ale nemusí to být vždy chyba, naopak, často skutečně jen potvrdíme kvalifikovaný odhad paní učitelky, ale nějaká naše „přidaná hodnota“ tam vždycky je.¹⁰⁸*

Zajímavostí je, že do poradny za posledních deset let nepřišla ani jedna oficiální stížnost tohoto druhu. To může poukazovat na mezery v komunikaci mezi školami a poradnou. Proč do poradny nepřišla žádná stížnost, když všechny tři dotazované výchovné poradkyně (jak lze později vidět na výsledcích dotazníku, nejen ony) mají vůči zprávám výhrady? Poradna tak nemá šanci zareagovat. Chybí jí zpětná vazba, což je škoda.

2. Odborníci poradny rádi vysvětlí všechny potřebné věci související se zprávou.

8.4 Závěrečné zhodnocení

V této části diplomové práce jsem konfrontovala názory výchovných poradkyň a PPP na jejich vzájemnou spolupráci. Tím, že jsem sestavovala otázky pro rozhovor s pracovníci liberecké PPP na základě získaných odpovědí tří vybraných výchovných poradkyň, jsem docílila toho, že se poradna mohla vyjádřit ke konkrétním problémům, které v této spolupráci spatřují výchovní poradci. Na základě toho jsem zjistila, že v této spolupráci existují problematická místa, kterým dosud nebyla věnována pozornost. To se týká především způsobu zpracování zpráv poradnou a absencí návštěv odborníků PPP přímo na školách.

Analýzu rozhovorů jsem zpracovala způsobem, který názorně poukazuje na často odlišné názory pracovníků PPP a výchovných poradců. To se týká například výtky výchovných poradkyň na nedostačující praktičnost zpráv poradny. Poradna na to zareagovala způsobem, že nejde dát přesný návod na zlepšení toho kterého dítěte.

---

¹⁰⁸ Viz odpověď pracovníce PPP na otázku č. 9.2

Předpoklad: Lze předpokládat, že z rozhovorů s výchovnými poradci vzejde minimálně jeden podnět ke zlepšení spolupráce mezi školou a poradnou.

Ověření předpokladu: Platnost předpokladu se potvrdila.

Podnětů ke zlepšení spolupráce mezi školou a poradnou bylo hned několik.:

- V poradně by mělo být **více odborníků**.
- Pracovníci PPP by měli **častěji docházet do škol**.
- Výchovní poradci by si přáli **dříve dostávat zprávu z PPP**.
- Výchovní poradci by si přáli, **aby objednáci lhůty v poradně byly kratší**.
- Výchovní poradci by si přáli, aby byly zprávy z PPP praktičtěji využitelné.

Pokud se podíváme na přání výchovných poradců blíže, zjistíme, že jich řada souvisí s nedostatečným množstvím financí, které má PPP k dispozici. V poradně by mohlo být více odborníků, kdyby na jejich činnost měla poradna peníze. Kdyby bylo více odborníků, zkrátila by se objednáci lhůta, zprávy by byly vypracovány dříve a odborníci by častěji docházeli přímo do škol. To je ale problém, který se netýká tématu mé diplomové práce, nýbrž přerozdělování peněz ze státního rozpočtu.

Jen jedna z výtek výchovných poradců je poradnou ovlivnitelná, a to ta, která se týká způsobu formulování zpráv odborníky PPP. Zde spatřuji problém v tom, jak jsem již v rámci této kapitoly zmínila, že poradna až dosud nevěděla, že výchovní poradci nejsou se zprávami spokojeni. Vyjádření pracovnice PPP k tomuto problému již bylo uveřejněno, a tak jen dodám, že by tento problém šlo snadno vyřešit oboustrannou debatou na toto téma.

9. Dotazníkové šetření

V rámci praktické části diplomové práce jsem uskutečnila dotazníkové šetření u výchovných poradců libereckého kraje. Z 50 oslovených výchovných poradců mi své odpovědi poskytlo 36 výchovných poradců. Cílem bylo zjistit jejich hodnocení práce liberecké PPP, která se nakonec ukázala jako průměrná. Na základě zjištění, které vyplynuly z analýzy výročních zpráv, a z expertních rozhovorů s třemi výchovnými poradci jsem pro tuto část dodatečně stanovila další předpoklad: **Lze předpokládat, že se v rámci dotazníku objeví výhrady výchovných poradců k dlouhým objednacím lhůtám.**

Průzkumu se zúčastnilo celkem 36 výchovných poradců z celého libereckého okresu, a to v rámci pravidelně se konající schůze výchovných poradců v liberecké PPP. Dotazník¹⁰⁹ je složen ze čtyř otázek, první z nich je složena ze 17 podotázek a zaměřuje se na to, jaké problémy a v jakém poměru výchovní poradci ve své praxi řeší. Dvě otázky se specializují na názor daného poradce na spolupráci s ostatními pedagogy na jeho škole a na spolupráci s PPP. Poslední otázka se týká zhodnocení zpráv výchovnými poradci, které dostávají od PPP z vyšetření žáků.

Výsledky dotazníkového šetření jsem zpracovala do tabulek a slovního shrnutí.

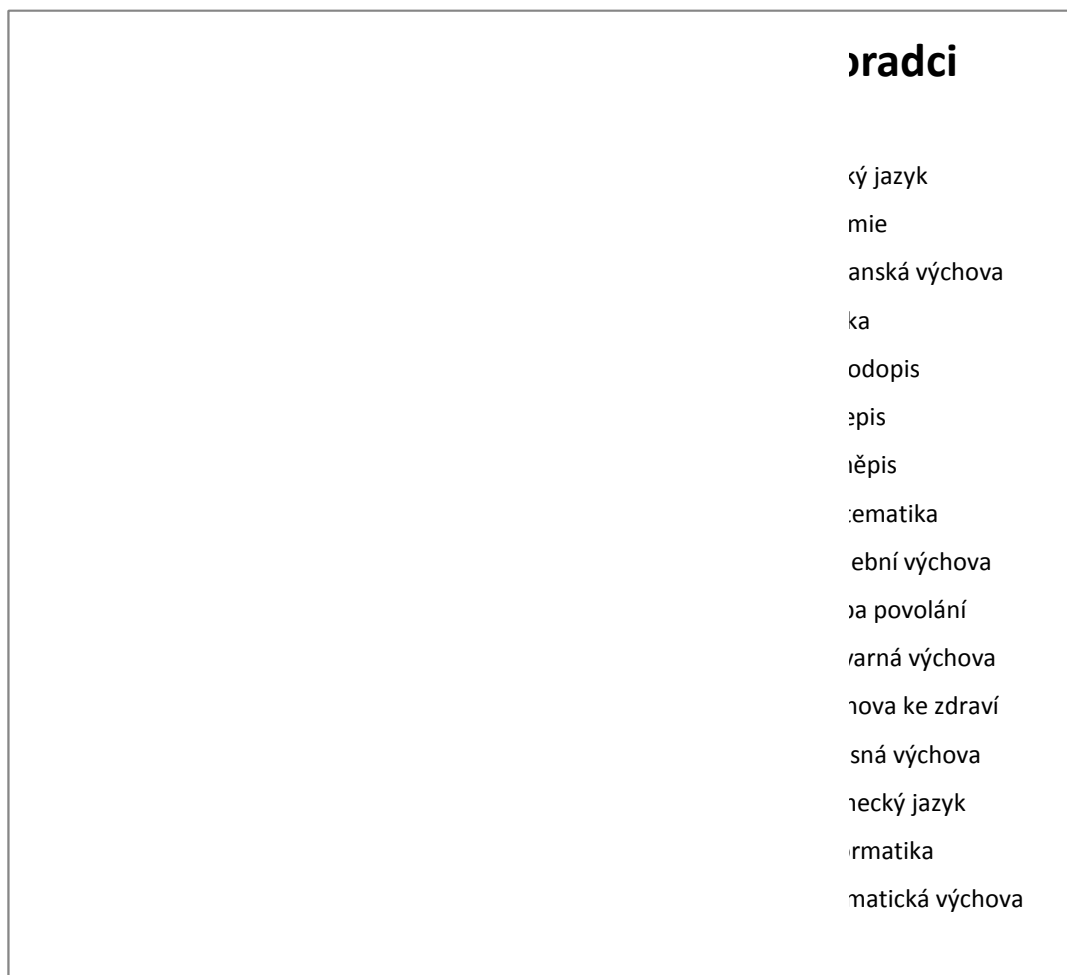
9.1 Popis zkoumaného souboru

Z 36 výchovných poradců bylo 36 žen a 0 mužů. Učitelskou praxi vykonávají od tří do 33 let (**průměrně 20 let**) a výchovnými poradci jsou od dvou do 20 let (průměrně 9 let). Z těchto údajů vyplývá, že výchovnými poradci se na školách stávají učitelé s dlouhodobou praxí.

---

¹⁰⁹ Dotazník pro výchovné poradce je přílohou č. 9 této diplomové práce.

Graf č. 3: Předměty vyučované výchovnými poradci

Čísla v grafu označují počet výskytu daného předmětu v odpovědích výchovných poradců na otázku, který předmět ve škole vyučují."

96

9.2 Výsledky průzkumu

Celkem byly položeny čtyři otázky:

1. Jako výchovný poradce se nejčastěji věnuji...
2. Spolupráci s ostatními pedagogy na Vaší škole v otázce výchovného poradenství hodnotíte jako: výbornou, uspokojivou, neuspokojivou, žádná není
3. Spolupráci s pedagogicko-psychologickou poradnou hodnotíte jako: výbornou, uspokojivou, neuspokojivou, žádná není
4. Zprávy PPP hodnotím jako: srozumitelné a přínosné, srozumitelné, ale příliš teoretické, srozumitelné, ale prakticky neproveditelné, nesrozumitelné

U každé otázky byl dán prostor pro samostatné vyjádření výchovného poradce k dané otázce. Této možnosti využilo šest výchovných poradců, a to následujícím způsobem: v pěti případech k otázce č. 3, ve dvou případech k otázce č. 4 a ve stejném počtu pak obecně k problematice spolupráce školy a PPP.

Položka dotazníku č. 1 **Jako výchovný poradce se nejčastěji věnuji:**

označeno na stupnici 1–6, kde je 1 – nikdy, 2 – ojedinelé, 3 – občas, 4 – často, 5 – velmi často, 6 – neustále

Tabulka č. 3

ČINNOST	MÍRA VÝSKYTU V PRŮMĚRU
diagnosticko-poradenská činnost zaměřená k volbě povolání	4,9
poradenství zákonným zástupcům žáků	4,1
zajišťování návštěv žáků školy v informačních poradenských střediscích úřadů práce	3,8
spolupráce s PPP ¹¹⁰ při zajišťování péče o žáky	4,4
spolupráce se SPC ¹¹¹ při zajišťování péče o žáky	3,6

¹¹⁰ Pedagogicko-psychologická poradna

¹¹¹ Speciálně pedagogické centrum

spolupráce se SVP ¹¹² při zajišťování péče o žáky	3,3
příprava podmínek pro integraci žáků se zdravotním postižením ve škole	3,3
poskytování podpory a pomoci žákům cizincům	2,3
podíl na metodickém vedení a vzdělávání dalších učitelů školy	2,8
metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy v otázkách integrace žáků	4,3
metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy s IVP ¹¹³	4,3
metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy v otázkách práce s nadanými žáky	2,3
metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy zaměřená na prevenci a řešení záškoláctví	3,9
metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy zaměřená na prevenci a řešení závislostí u žáků	2,9
metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy zaměřená na prevenci a řešení násilí a vandalismu	3,5
metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy zaměřená na prevenci a řešení šikany na škole	3,9
Práce se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami	4,3

Z údajů v tabulce je patrné, že třemi nejčastěji výchovnými poradci řešenými oblastmi jsou: **diagnosticko-poradenská činnost zaměřená k volbě povolání, spolupráce s PPP při zajišťování péče o žáky a metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy s IVP.**

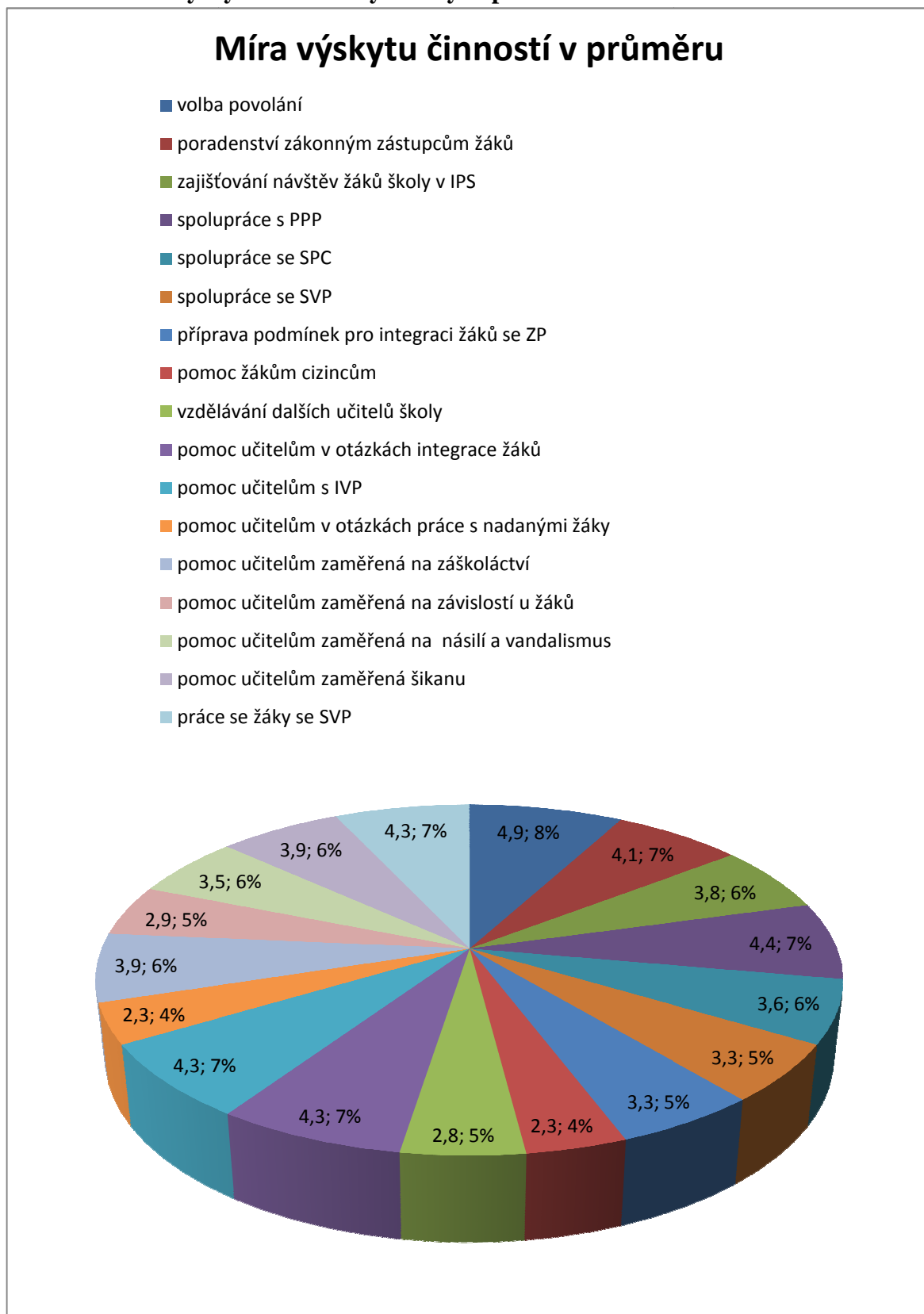
Z údajů v tabulce je patrné, že oblastmi, s kterými se ve své práci výchovní poradci téměř nesetkávají, jsou poskytování podpory a pomoci žákům cizincům a metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy v otázkách práce s nadanými žáky.

---

¹¹² Středisko výchovné péče

¹¹³ Individuálně vzdělávací plán

Graf č. 4: Míra výskytu činností výchovných poradců

Graf č. 4 Míra výskytu činností výchovných poradců

Položka dotazníku č. 2 **Spolupráci s ostatními pedagogy na Vaší škole v otázce výchovného poradenství hodnotíte jako:**

Tabulka č. 4

Spolupráci s ostatními pedagogy na Vaší škole v otázce výchovného poradenství hodnotíte jako:	POČET ODPOVĚDÍ	VYJÁDŘENO V PROCENTECH (%)
výbornou	8	22
uspokojivou	28	78
neuspokojivou	0	0
žádná není	0	0

Z údajů v tabulce je patrné, že 22 % oslovených výchovných poradců (8) hodnotí spolupráci ostatních pedagogů na dané škole v otázce výchovného poradenství jako výbornou, 78 % oslovených výchovných poradců (28) je s ní pak spokojeno. Nikdo z výchovných poradců neuvedl, že by se spoluprací kolegů nebyl spokojen.

Položka dotazníku č. 3 **Spolupráci s pedagogicko-psychologickou poradnou hodnotíte jako:**

Tabulka č. 5

Spolupráci s pedagogicko-psychologickou poradnou hodnotíte jako:	POČET ODPOVĚDÍ	VYJÁDŘENO V PROCENTECH (%)
výbornou	4	11
uspokojivou	28	78
neuspokojivou	4	11
žádná není	0	0

Z údajů v tabulce je patrné, že 11 % oslovených výchovných poradců (4) hodnotí spolupráci s PPP jako výbornou. Většina, tj. 78 % oslovených výchovných poradců (28) je se spoluprací s PPP spokojeno. 11 % oslovených výchovných poradců (4) není s touto spoluprací spokojeno.

Samostatné vyjádření výchovných poradců k otázce:

- Někdy řeknou rodičům něco jiného, než nakonec napíše do zprávy. Někdy zbytečně podlehnou nátlaku matky a napíše integraci žákovi, u něž škola nespátřuje vážný problém.
- Spolupráci s PPP by mohlo zlepšit včasné vyšetření, rozpracování zprávy, přesnější rozpis činností a pomůcek.
- Spolupráci s PPP by mohla zlepšit častější návštěva školy pracovníky PPP nebo větší spolupráce pracovníků PPP s učiteli.
- Spolupráci s PPP by mohly zlepšit kratší termíny při objednání vyšetření.
- Spolupráci s PPP by mohla zlepšit lepší znalost legislativy, časnější termíny, vstřícnost.

Položka dotazníku č. 4 Zprávy PPP hodnotím jako:

Tabulka č. 6

Zprávy PPP hodnotím jako:	POČET ODPOVĚDÍ	VYJÁDŘENO V PROCENTECH
srozumitelné a přínosné	24	67
srozumitelné, ale příliš teoretické	6	17
srozumitelné, ale prakticky neproveditelné	2	6
nesrozumitelné	0	0

Čtyři výchovní poradci (tj. 10 %) označili zprávu PPP jako srozumitelnou, ale naprosto nepřínosnou.

Z údajů v tabulce je patrné, že 67 % oslovených výchovných poradců (24) hodnotí zprávy PPP jako srozumitelné a přínosné, 17 % pak jako srozumitelné, ale příliš teoretické.

Samostatné vyjádření výchovných poradců k otázce:

- K ničemu, ve zprávě je to, co jsme tam napsali my.
- Málo individuální, často stejný text pro několik šetření, někdy i záměna jména ve zprávě.

Samostatné vyjádření výchovných poradců k problematice spolupráce školy a PPP:

- Často se vyskytují zprávy, které jsou stejné u několika dětí, někdy pracovník PPP nezmění ani jméno. Dále by se měla zlepšit flexibilita pracovníků PPP. Někdy mám pocit, že se u nich projevuje syndrom vyhoření. Určitě by se měla zlepšit metodická činnost PPP Liberec – např. www stránky jsou naprosto neinformativní.
- Vzhledem k velké vytíženosti PPP musím podotknout, že rodičům vždy vycházejí vstříc – termíny vyšetření nejsou nijak neúnosně dlouhé, vyhoví i požadavku přeobjednání – jsme celkově spokojení.

9.3 Závěrečné zhodnocení

Spolupráce PPP a základních škol, jak lze vidět na odpovědích výchovných poradců, není vždy optimální. Ve většině případů ji lze sice hodnotit jako uspokojivou, ale řada učitelů má proti ní výhrady. Ty se nejčastěji týkají dlouhých objednacích lhůt, nedostatečných návštěv pracovníků poradny přímo na školách a

způsobu, kterým pracovníci poradny zpracovávají zprávy z vyšetření žáků. Zprávy učitelé často označují jako příliš teoretické, neproveditelné v praxi. S těmito požadavky na poradnu jsem se setkala již při expertních rozhovorech, kde jsem uvedla i vyjádření poradny k těmto záležitostem. Otázkou ovšem zůstává, a i dobrým námětem pro další práci, jak na tyto výhrady konkrétně reagují pracovníci poradny a co oni by si přáli změnit v práci výchovných poradců.

Jako velmi potěšující vnímám výsledek položky č. 1, kde se mezi třemi nejčastěji výchovnými poradci řešenými oblastmi vyskytla i **spolupráce s PPP při zajišťování péče o žáky**. Za očekávané, ale nepotěšující, pro účely této diplomové práce však irelevantní, lze označit to, že se výchovní poradci téměř vůbec nevěnují metodické pomoci pedagogickým pracovníkům školy v otázkách práce s nadanými žáky.

Ověření předpokladů

Lze předpokládat, že se výchovní poradci na školách nejčastěji zabývají prací se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a diagnosticko-poradenskou činností zaměřenou k volbě povolání.

Ověření předpokladu: Platnost předpokladu se potvrdila jen zčásti. Výchovní poradci mezi svými nejčastěji vykonávanými činnostmi mají sice diagnosticko-poradenskou činnost zaměřenou k volbě povolání, ale práci se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami už nikoliv.

Lze předpokládat, že se v rámci dotazníku objeví výhrady výchovných poradců k dlouhým objednacím lhůtám.

Ověření předpokladu: Platnost předpokladu se potvrdila. Jako další výhrady výchovných poradců pak bylo označeno: špatně zpracované zprávy PPP, přesnější rozpis pomůcek a činností, které má s vyšetřeným žákem provádět učitel ve škole a

rodič doma. Mezi výhradami výchovných poradců se objevila i nevstřícnost pracovníků PPP, což lze ale považovat za ojedinělé, vzhledem k výsledkům expertních rozhovorů.

10. Shrnutí předpokladů průzkumů

1. předpoklad: Lze předpokládat, že z rozhovorů s výchovnými poradci vzejde minimálně jeden podnět ke zlepšení spolupráce mezi školou a poradnou.

Ověření předpokladu: Platnost předpokladu se potvrdila.

2. předpoklad: Lze předpokládat, že se výroční zprávy budou ve větší míře zabývat spoluprací školy a poradny, a to vzhledem k neustále narůstajícímu počtu klientů PPP.

Ověření předpokladu: Platnost předpokladu se nepotvrdila.

3. předpoklad: Lze předpokládat, že se výchovnými poradci stávají spíše učitelé s mnohaletou praxí.

Ověření předpokladu: Platnost předpokladu se potvrdila.

4. předpoklad: Lze předpokládat, že se výchovní poradci na školách nejčastěji zabývají prací se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a diagnosticko-poradenskou činností zaměřenou k volbě povolání.

Ověření předpokladu: Platnost předpokladu se zčásti potvrdila.

5. předpoklad: Lze předpokládat, že se v rámci dotazníku objeví výhrady výchovných poradců k dlouhým objednacím lhůtám.

Ověření předpokladu: Platnost předpokladu se potvrdila.

Závěr

Cílem předložené diplomové práce bylo poukázat na důležitost systému výchovného poradenství, jehož jsou pedagogicko-psychologické poradny součástí, a analyzovat aktuální význam a problémy spolupráce učitele ZŠ s PPP.

Bylo nutné nejdříve představit fungování celého systému v České republice a poukázat na nejčastěji vyskytované problémy žáků druhého stupně základní školy, což se stalo předmětem teoretické části, v jejímž rámci byl podán také přehled o aktuálně platící právní legislativě vztahující k této oblasti. Konkrétní zjištění a závěry jsou uvedeny v druhé, a to praktické části, do níž jsou zařazeny i analýzy výročních zpráv libereckých základních škol, které mi měly dopomoci přiblížit spolupráci jednotlivých škol s poradnou. Bohužel tomu tak nebylo. Školy totiž nejčastěji jmenují poradnu pouze ve výčtu institucí, s kterými spolupracují.

Konkrétnější a podnětnější informace přineslo dotazníkové šetření a expertní rozhovory s třemi výchovnými poradci. Díky tomuto průzkumu jsem se dozvěděla, že nejčastějším problémem mnou zkoumané oblasti je nedostatečný počet odborníků v PPP, absence návštěv pracovníků PPP přímo na základních školách, dlouhé objednací lhůty a nízká praktická využitelnost zpráv PPP. Již z tohoto výčtu je patrné, že se nedostatky netýkají vždy pravomocí samotné poradny. Řada problémů by mohla být vyřešena, kdyby bylo k dispozici více finančních prostředků.

Pozornost proto byla věnována spíše problémům, které mohou být řešeny a v mnoha případech i vyřešeny přímo na úrovni poradna – škola. Konfrontovala jsem pohled pracovníka PPP a učitele ZŠ a zjistila, že možným řešením těchto problémů by mohla být oboustranná diskuse. Ve svém průzkumu jsem se totiž setkala i s tím, že pracovníci PPP vůbec netušili, že by v dané oblasti mohlo jít o problém. To se týká například již zmiňované praktické využitelnosti zpráv PPP. V několika případech se rovněž objevil názorový rozpor poradny a školy – to se týkalo například zpracovávání zpráv poradnou. Výchovní poradci si myslí, že tyto zprávy až příliš čerpají z dotazníků, které poradně posílají. Poradna toto tvrzení ale zásadně odmítá a tvrdí, že škole vždy poskytnou patřičné informace.

Velkým problémem je přetíženost poraden, což pak vede k tomu, že si výchovní poradci nejčastěji stěžovali na dlouhé objednací lhůty. Je sice pravda, že vyšší počet pracovníků poradny by tento problém vyřešil, ale je to řešení zcela nereálné, a proto jsem přemýšlela nad nějakým realističtějším. Ten, kdo se jako první setkává s žákovými potížemi a kdo určuje míru jejich závažnosti, podle které se určuje, zda žáka doporučit k vyšetření v poradně, je učitel. Je otázkou, zda má učitel dostatek odborných znalostí a praktických zkušeností, které mu pomohou se správně rozhodnout. Odborné znalosti by měl získávat už během svého studia na vysoké škole. Mé vlastní zkušenosti mi ale říkají, že problematice pedagogické diagnostiky a speciálně pedagogické péči je během vzdělávání věnováno jen minimum času. Možným řešením přetížení poraden je tedy systematičtější a důkladnější vzdělávání učitelů v oblasti pedagogické diagnostiky a speciální pedagogiky, a to nejen na vysokých školách, ale i v rámci celoživotního vzdělávání učitelů. Další problém spatřuji v tom, že celoživotní vzdělávání učitelů je v ČR nesystematické a navíc nepovinné (například na rozdíl od lékařů), což má za následek to, že někteří učitelé mají ze své vlastní iniciativy absolvované potřebné kurzy, jiní nikoliv. Co se týče pracovního uplatnění, často mezi nimi není žádný rozdíl. Další vzdělávání nepřináší žádné výhody.

Spolupráci učitele a PPP lze na základě zjištěných výsledků hodnotit jako uspokojivou. Na obou stranách je ale co zlepšovat. Věřím, že další spolupráce těchto dvou komponentů povede k postupnému odstraňování nedostatků a jejich činnost se tak ještě více zefektivní, protože tu jde v první řadě o žáka, vyvíjejícího se jedince, který se potřebuje spolehnout na fungující systém poradenství, jež mu adekvátně pomůže řešit vyskytnuvší se problémy na jeho cestě za vzděláním.

Seznam použité literatury

1. ČÁP, Jan, MAREŠ, Jiří. *Psychologie pro učitele*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. 655 s. ISBN 978-80-7367-273-7.
2. ERIKSON, Erik, H. *Dětství a společnost*. 1. vyd. Praha: Argo, 2002. 387 s. ISBN 80-7203-380-8.
3. EYSENCK, Hans, Jürgen. *The Structure of Human Personality*. 3. vyd. London: Methuen, 1970. 470 s. ISBN 0416180302.
4. FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi*. 3. vyd. Praha: Portál, 2010. 383 s. ISBN 978-80-7367-725-1.
5. FREIBERGOVÁ, Zuzana. *Systém poradenských služeb v oblasti vzdělávání a zaměstnanosti v České republice*. Národní informační středisko pro poradenství. [online]. [cit. 2011-03-14]. Dostupné na internetu: http://www.nvf.cz/spps/dokumenty/freibergova_poradensky_system_cr.pdf
6. HADJ MOUSSOVÁ, Zuzana. *Úvod do speciálního poradenství*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2002. 77 s. ISBN 80-7083-659-8.
7. HADJ MOUSSOVÁ, Zuzana. *Kapitoly ze sociální psychologie*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2002. 75 s. ISBN 80-7083-562-1.
8. KOHOUTEK, Rudolf. *Historie pedagogicko-psychologického poradenství*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1999. 24 s. ISBN 80-7204-115-0.
9. KREJČOVÁ, Lenka. Výchovný poradce a externí organizace, aneb, jak nalézt optimální způsoby spolupráce. *Řízení školy*, 2010, roč. 7., č. 7, s. 18-21. ISSN 1214-8679.

10. LAZAROVÁ, Bohumíra. *Netradiční role učitele: O situacích pomoci, krize a poradenství ve školní praxi*. 1. vyd. Brno: Paido, 2005. 70 s. ISBN 80-7315-115-4.
11. MALOTÍNOVÁ, Miriam. Psychotechnika a počátky profesionálního poradenství. *Psychologie v ekonomické praxi*, 1993, č. 3-4, s. 111-116. ISSN 0033-300X.
12. MATĚJČEK, Zdeněk. *Dyslexie*. 1. vyd. Praha: SPN, 1988. 238 s. ISBN 80-85467-56-9.
13. MERTIN, Václav. Povinnosti poradny. *Řízení školy*. 2010, roč. 7, č. 8, s. 8-10. ISSN 1214-8679.
14. MICHALOVÁ, Zdeňka. *Vybrané kapitoly z problematiky specifických poruch učení*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008. 128 s. ISBN 978-80-7372-7.
15. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami* [online]. [cit. 2011-03-14]. Dostupné na internetu: <http://www.msmt.cz/socialni-programy/vzdelavani-zaku-se-specialnimi-vzdelavacimi-potrebami>
16. NOVOSAD, Libor. *Základy speciálního poradenství*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 1996. 66 s. ISBN 80-7083-165-0.
17. OPEKAROVÁ, Olga. Kapitoly z výchovného poradenství: *Školní poradenské služby*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007. 64 s. ISBN 978-80-86723-35-8.
18. Pedagogicko-psychologická poradna Liberec. *Základní informace*. [online]. [cit. 2011-04-04]. Dostupné na internetu: [<http://www.pppliberec.cz/Zpravy/Info1108.html>](http://www.pppliberec.cz/Zpravy/Info1108.html)

19. PEŠOVÁ, Ilona, ŠAMALÍK, Miroslav. *Poradenská psychologie pro děti a mládež*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. 152 s. ISBN 80-247-1216-4.
20. PÍŠA, Vladimír. *Výroční zpráva o činnosti za školní rok 2009/2010*. Pedagogicko-psychologická poradna Liberec. [online] [cit. 2011-03-25]. Dostupné na internetu: <<http://www.pppliberec.cz/Zpravy/vyrzpr09.html>>
21. PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2008. 322 s. ISBN 978-80-7367-416-8.
22. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami provedenými k 1. 9. 2007). [online] [cit. 2011-03-21]. Dostupné na internetu: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>
23. SLAVÍKOVÁ, Ivana. Počátky, vývoj, současnost a perspektivy výchovného poradenství. In *Pedagogika: Časopis pro vědy o vzdělávání a výchově*. Praha: Pedagogická fakulta UK, 1996, roč. XLVI. s. 18-23. ISSN 3330-3815.
24. SPOUSTA, Vladimír. *Základní výchovné činnosti třídního učitele*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994. 80 s. ISBN 80-210-0552-1.
25. VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie problémového dítěte školního věku*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997. 170 s. ISBN 80-7184-488-8.
26. VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese: Variabilita a patologie lidské psychiky*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. 444 s. ISBN 80-7178-678-0.
27. VALIŠOVÁ, Alena, KASÍKOVÁ, Hana. *Pedagogika pro učitele: školský systém v českých zemích: vzdělávací politika a řízení školství: podoby vyučování a třídní management: hodnocení ve vyučování: pedagogická diagnostika: práce výchovného poradce*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 402 s. ISBN 978-80-247-1734-0.

28. VÍTKOVÁ, Marie (ed.). Otázky speciálně pedagogického poradenství: *Základy, teorie, praxe*. 2. vyd. Brno: MSD, 2004. 261 s. ISBN 80-86633-23-3.
29. VOJTOVÁ, Věra. Úvod do etopedie: *texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2008. 127 s. ISBN 978-80-7315-166-9.
30. Vyhláška č. 130/1980 Sb., *ministerstva školství České socialistické republiky o výchovném poradenství*. [online] [cit. 2011-03-14]. Dostupné na internetu: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1980/sb31-80.pdf>>
31. Vyhláška č. 233/2003 Sb., *kteřou se mění vyhláška č. 130/1980 Sb., o výchovném poradenství*. [online] [cit. 2011-03-14]. Dostupné na internetu: <<http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/sdeleni-ministerstva-zahranicnich-veci-4525.html>>
32. Vyhláška č. 72/2005 Sb., *o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*. [online] [cit. 2011-03-14]. Dostupné na internetu: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlasaka-c-72-2005-sb-1>>
33. Vyhláška č. 73/2005 Sb., *o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných*. [online] [cit. 2011-03-14]. Dostupné na internetu: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlasaka-c-73-2005-sb-1>>
34. Vyhláška č. 317/2005 Sb., *o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků*. [online] [cit. 2011-03-14]. Dostupné na internetu: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlasaka-c-317-2005-sb>>

35. Vyhláška č. 15/2005 Sb., *kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy*. [online] [cit. 2011-03-14]. Dostupné na internetu: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-15-2005-sb-1>>

36. Vyhláška č. 48/2005 Sb., *o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky*. [online] [cit. 2011-02-14]. Dostupné na internetu: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-48-2005-sb-1>>

37. Vyhláška č. 62/2007 Sb., *kterou se mění vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných*. [online] [cit. 2011-03-14]. Dostupné na internetu: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-62-2007-sb-kterou-se-meni-vyhlaska-c-73-2005-sb-o-vzdelavani-deti-zaku-a-studentu-se-specialnimi-vzdelavacimi-potrebami-a-deti-zaku-a-studentu-mimoradne-nadanych>>

38. Vyhláška č. 225/2009 Sb., *kterou se mění vyhláška č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy*. [online] [cit. 2011-03-20]. Dostupné na internetu: <<http://www.zkola.cz/zkedu/management/prehledskolskyhpredpisu/zakonyvyhlasky/anarizenivlady/29976.aspx>>

39. JIROUŠEK, Josef: Výroční zpráva: školní rok 2009-2010, ZŠ Oblačná. [online] [cit. 2011-03-17]. Dostupné na internetu: <http://oblacna.cz/?page_id=47>

40. Zákon č. 359/1999 Sb., *o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů*. [online] [cit. 2011-03-14]. Dostupné na internetu: < <http://zakony-online.cz/?s149&q149=all>>

41. Zákon č. 109/2002 Sb., *o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních*. [online] [cit. 2011-03-14]. Dostupné na internetu: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/zakon-c-109-2002-sb-o-vykonu-ustavni-vychovy-nebo-ochranne-vychovy-ve-skolskych->

zarizenich-a-o-preventivne-vychovne-peci-ve-skolskych-zarizenich-a-o-zmene-dalsich-zakonu>

42. Zákon č. 561/2004 Sb., *o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*. [online] [cit. 2011-03-14]. Dostupné na internetu: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon>>

43. Zákon č. 562/2004 Sb., *kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím školského zákona*. [online] [cit. 2011-03-14]. Dostupné na internetu: <<http://spcp.prf.cuni.cz/lex/04-562.htm>>

44. Zákon č. 383/2005 Sb., *o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů*. [online] [cit. 2011-03-14]. Dostupné na internetu: < <http://www.msmt.cz/dokumenty/zakon-c-383-2005-sb-kterym-se-meni-zakon-c-109-2002-sb-o-vykonu-ustavni-vychovy-nebo-ochranne-vychovy-ve-skolskych-zarizenich-a-o-preventivne-vychovne-peci-ve-skolskych-zarizenich-a-o-zmene-dalsich-zakonu-ve-zneni-pozdejsich-predpisu-a-dalsi-sou>>

Seznam citací

cit. 1: Lazarová, B.: Netradiční role učitele: *O situacích pomoci, krize a poradenství ve školní praxi*. 1. vyd. Brno, Paido, 2005. 70 s. ISBN 80-7315-115-4, str. 7

cit. 2: Kohoutek, R.: *Historie pedagogicko-psychologického poradenství*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1999. 24 s. ISBN 80-7204-115-0, str. 5.

cit. 3: Tamtéž.

cit. 4: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0811/maladaptivni-profesni-a-studijni-orientace>

cit. 5: § 7 odst. 2 Vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

cit. 6: § 12 odst. 1 Vyhlášky č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

cit. 7: Příloha č. 3 k Vyhlášce č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, str. 499.

cit. 8: Krejčová, L.: Výchovný poradce a externí organizace, aneb, jak nalézt optimální způsoby spolupráce. *Řízení školy*. 2010, roč. 7, č. 7, s. 18-21. ISSN 1214-8679, str. 20.

cit. 9: Lazarová, B.: Netradiční role učitele: *O situacích pomoci, krize a poradenství ve školní praxi*. 1. vyd. Brno, Paido, 2005. 70 s. ISBN 80-7315-115-4, str. 31.

cit. 10: <http://www.zssvermova.cz/skolni-poradenske-pracoviste.html>

cit. 11: Příloha č. 3 k Vyhlášce č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, str. 502.

cit. 12: § 5 Vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

- cit. 13: Příloha č. 1 k Vyhlášce č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, str. 493-494.
- cit. 14: Vágnerová, M.: *Psychologie problémového dítěte školního věku*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997. 170 s. ISBN 80-7184-488-8. str. 7.
- cit. 15: Vágnerová, M.: *Psychologie problémového dítěte školního věku*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997. 170 s. ISBN 80-7184-488-8. str. 6.
- cit. 16: Vágnerová, M.: *Psychologie problémového dítěte školního věku*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997. 170 s. ISBN 80-7184-488-8. str. 17.
- cit. 17: Michalová, Z.: *Vybrané kapitoly z problematiky specifických poruch učení*. 1. vyd. Liberec: TUL, 2008. 128 s. ISBN 978-80-7372-7. str. 8.
- cit. 18: § 21 odst. 1 písm. f) Zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)
- cit. 19: MERTIN, Václav. Povinnosti poradny. *Řízení školy*. 2010, roč. 7, č. 8 , s. 8-10. ISSN 1214-8679. str. 8.
- cit. 20: Zpráva z psychologického vyšetření dne 13. 8. 2008. Pedagogicko-psychologická poradna Liberec, p.o., Truhlářská 3, Liberec.
- cit. 21: Zpráva z psychologického vyšetření dne 10. 6. 2010. Pedagogicko-psychologická poradna Liberec, p.o., Truhlářská 3, Liberec.
- cit. 22: § 7 odst. 1 Vyhlášky č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Školní dotazník pro 1. stupeň ZŠ

Příloha č. 2 – Školní dotazník pro 2. stupeň ZŠ (6. – 9. tř.)

Příloha č. 3 – Školní dotazník pro 2. stupeň ZŠ (5. – 9. tř.), vyplněný

Příloha č. 4 – Zpráva z psychologického vyšetření

Příloha č. 5 – Odborný posudek PPP

Příloha č. 6 – Dotazník pro výchovného poradce ZŠ

Příloha č. 7 – Dotazník pro pracovníka liberecké PPP

Příloha č. 8 – Přepis expertních rozhovorů (ZŠ Švermova, ZŠ Vrchlického, ZŠ Ještědská, pracovnice PPP)

Příloha č. 9 – Dotazník pro výchovné poradce základních škol

Příloha č. 10 – Vyhláška č. 72/2005 Sb., *o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*

Příloha č. 1 – Školní dotazník pro 1. stupeň ZŠ

PEDAGOGICKO – PSYCHOLOGICKÁ PORADNA, p. o.

Truhlářská 3, 460 01 Liberec II

Tel.: 48 271 05 17, 48 511 30 06, e-mail: pppliberec@volny.cz, www.pppliberec.cz

Školní dotazník pro 1. stupeň ZŠ

(Žádost o psychologické nebo speciálně pedagogické vyšetření v PPP)

- žádají rodiče, vyplňuje třídní učitelka

Jméno žáka:

Datum narození:

Adresa bydliště:

Jméno otce:

Jméno matky:

Tel. kontakt na rodiče:

Škola:

Třída:

Třídní učitel:

-tel., případně e-mail:

Výchovný poradce:

Vyšetření, případně pomoc poradny navrhuji: škola, rodiče, dětský lékař.....

Důvod vyšetření:

Co od vyšetření v PPP očekáváte, na jaké hlavní otázky má odpovědět:

Dosud realizovaná opatření (zejména pedagogická, např. doučování) ke zmírnění potíží, jejich frekvence a účinnost:

Známky na posledním vysvědčení:

chování ____ ČJ ____ M ____ AJ/NJ ____ VI (Prv, Př) ____ PV ____ TV ____ VV ____ HV ____

Akt. prospěch (změny):

Měl odklad školní docházky?

Opakoval ročník, který?

Absence, zdravotní omezení:

Klady a nedostatky v českém jazyce (čtení, psaní, pravopis, písemný a ústní projev):

Klady a nedostatky v matematice (numer. počítání, log. úsudek, slovní úlohy, geom.):

Práce v ostatních předmětech včetně výchov:

Dále zaškrtněte, příp. doplňte ty možnosti, které podle Vašeho názoru dítě vystihují:

O vyučování projevuje: přiměřený zájem – nezájem – zajímá se jen o:

Aktivita při vyučování: hodně se hlásí – hlásí se průměrně – sám se prakticky nepřihlásí –
- hlásí se, i když nezná odpověď

- na otázky a výzvy odpovídá – odpovídá kuse – neodpovídá – někdy se zarazí a neodpovídá
další projevy:

Chování: klidné – mírné – hodné – bázlivé – plaché – lítostivé – smutné – vzdorovité –
- výkyvy v náladách a projevech – nesnášenlivé – vyvolává rvačky – pošťuchuje se
- žák je při vyučování celkově ukázněný – ruší – jiné projevy:

- o přestávkách hodný – zlobí – jiné projevy:

Motorika, osobní tempo: žák je těžkopádný – pomalý – přiměřeně živý – neklidný –
- neposedný – stále si s něčím hraje – zbrklý - nezvladatelný

Manuální zručnost: šikovný – nešikovný

Tělesná obratnost: obratný -

neobratný - nekoordinované pohyby

Další projevy (zvláštnosti v TV, PV, HV):

Pozornost: dobře se soustředí – občas nepozorný – častá nepozornost – schopnost soustředění
a udržení pozornosti chybí – sebemenší podněty odvádějí od úkolu

---

Při školní práci a činnostech dokáže pracovat samostatně – pouze pod vedením - vyžaduje

stále pomoc – bez dohledu a pomoci prudké zhoršení výkonů

- úkoly zvládá správně – s chybami

úkoly dokončuje – nedokončuje

- během vyučování je celkový výkon stabilní – dochází ke zhoršování – dítě je snadno

unavitelné – únava přiměřená

Další poznatky:

Řeč: vyslovuje správně – nevyslovuje správně některé souhlásky _____

- obtížnější slova mu činí potíže – mluví nesrozumitelně – v určitých situacích koktá

- koktá prakticky stále – další potíže:

slovní zásoba: dobrá – slova zná – umí aktivně používat – rozvíjí se – chudší

- opožděný slovník – nápadná neznalost slov a významů

Sociálně: mezi dětmi má vedoucí postavení – vcelku oblíben – spíše neoblíben

- výrazně neoblíben – stojí mimo zájem třídy – obětí beránek – třídní šašek –

- snadno se nechá ovlivnit

Chování k učitelům: přiměřené – nepřiměřené v čem:

Chování mimo školu, na veřejnosti:

Rodičské prostředí: dítě nosí věci v pořádku – chodí nepřipravené na vyučování

- rodiče se školou spolupracují – nezajímají se – zřejmě se s dítětem doma učí - neučí

Další problémy ve vztahu rodiče – škola:

Další sdělení, která považujete za nutná, napište na toto místo, příp. přiložte doplnění.

Děkujeme za vyplnění. Údaje jsou důvěrné a podléhají ochraně podle zákonů. Prosíme,

vyplněné zašlete do poradny buď poštou na adresu uvedenou v záhlaví nebo použijte e-mailu.

Vyplnil:

Dne:

Příloha č. 2 – Školní dotazník pro 2. stupeň ZŠ (6. – 9. tř.)

PEDAGOGICKO – PSYCHOLOGICKÁ PORADNA, p. o.

Truhlářská 3, 460 01 Liberec II

Tel.: 48 271 05 17, 48 511 30 06, e-mail: pppliberec@volny.cz, www.pppliberec.cz

Školní dotazník pro 2. stupeň ZŠ (6. – 9. tř.)

(Žádost o psychologické nebo speciálně pedagogické vyšetření v PPP)
- žádají rodiče, vyplňuje zpravidla třídní učitel ve spolupráci s ostatními

Jméno žáka:	Škola:
Datum narození:	Třída:
Bydliště:	Třídní učitel:
Jméno otce:	- tel., případně e-mail:
Jméno matky:	výchovný poradce:
Tel. kontakt na rodiče:	

Vyšetření, případně pomoc poradny navrhuji: škola, rodiče, dětský lékař,.....

Důvod vyšetření:

Co od vyšetření v PPP očekáváte, na jaké otázky má odpovědět?:

Dosud realizovaná opatření (zejména pedagogická – např. doučování) ke zmírnění potíží, jejich frekvence a účinnost:

Známky na posledním vysvědčení:	chování:	tělesná výchova:
český jazyk:	dějepis:	hudební výchova:
cizí jazyk:	zeměpis:	výtvarná výchova:
matematika:	fyzika:	pracovní výchova:
přírodopis:	chemie:	

Aktuální změny v klasifikaci:

Opakoval/a ročník?:

Vliv absencí (omluvené a neomluvené hodiny):

Chování ke spolužákům, postavení v kolektivu:

Chování k dospělým obecně, k učitelům zvláště:

Postoj ke školní práci a činnostem, aktivita a snaha při vyučování, zájem:

Chování mimo školu, na veřejnosti:

Mimoškolní činnost, zájmy a záliby dítěte, jak tráví volný čas:

Motorika, osobní tempo, manuální zručnost, tělesná obratnost:

Pozornost a soustředěnost:

Schopnost samostatné činnosti, vyžaduje kontrolu a pomoc?:

Povahové vlastnosti:

Celkový zdravotní stav, omezení a oslabení:

Rodinné prostředí:

- schopnost rodiny pomoci při přípravě na vyučování:
- vztah rodičů ke škole, jejich zájem o výsledky:
- kdo dále z okolí dítěte ovlivňuje výchovu (prarodiče, sourozenci):
- další poznatky o rodině (případně rozved'te poměr k nevlastním rodičům apod.)

Škola se domnívá, že příčiny žákových problémů tkví zejména v: (např. nedostatek nadání, rodinná výchova, sociální prostředí)

Škola pokládá dále za důležité sdělit poradně:

Děkujeme za vyplnění. Údaje jsou důvěrné a podléhají ochraně podle zákonů. Prosíme, zašlete do poradny vyplněné buď poštou na adresu uvedenou v záhlaví, nebo i e-mailem.

Vyplnil:
Dne:

Příloha č. 3 - Školní dotazník pro 2. stupeň ZŠ (5. - 9. tř.) vyplněný

Školní dotazník pro 2. stupeň ZŠ (5.-9. tř.)
(Žádost o psychologické nebo speciálně pedagogické vyšetření
v pedagogicko-psychologické poradně)

Jméno žáka: Kaloupek Škola: ZŠ Liberec, Trnávka 114/30
Datum narození: 12. 12. 1998 Třída: 6.
Bydliště: Trnávka Třídní učitel: Mgr. I. Fejfarová
Otec: Radevský - řídící pracovník výchovný poradce: Mgr. V. Laemantová
Matka: Renata

O vyšetření žádá: škola, rodiče, dětský lékař, ...

Důvod vyšetření: chybování v písemném projevu

Co od vyšetření v PPP očekáváte, na jaké otázky má odpovědět:

kde se najdou o poradu psaní

Souhlasí rodiče s vyšetřením v PPP? (ano) - ne - mají námítky

Dosud realizovaná opatření (zejména pedagogická - např. doučování) ke zmírnění
potíží, jejich frekvence a účinnost:

častější využití v písemném
projevu, kde je ne velkou chybou - mezi
vytvořením se stává; je aktivní, rád se vyjadřuje

Známky na posledním vysvědčení:

český jazyk: 3

cizí jazyk: 2

matematika: 2

přírodověda: 1

chování:

dějepis: 1

zeměpis: 2

fyzika: 2

chemie: -

tělesná vých.: 1

hudební " 1

výtvarná " 1

pracovní " 1

Aktuální změny v klasifikaci:

stejný projev podle slabi
(dílky 3, 3, 1, 3, kdekdy 5; fis píse 4) píse 1

Vliv absencí (omluvené a neomluvené hodiny):

absence minimální,
v 1 pololetí 1 hodina

Chování ke spolužákům, postavení v kolektivu:

kamádská, obořavá,
impatická, oslušená, milá, spolekova

Chování k dospělým obecně, k učitelům zvláště:

slušně, k dovození

Postoj ke školní práci a činnostem, aktivita a snaha při vyučování, zájem:

práci, práci se zájmem, bez přeroku se
práci, práci se školním Eto kym

Chování mimo školu, na veřejnosti: *střídmý, kreslí*

Mimoškolní činnost, zájmy a záliby dítěte, jak tráví volný čas:

keramický kroužek, hodně k nauce české, práci na PC, poměrně manuálně s blůdákem křídly (2 roky)

Motorika, osobní tempo, manuální zručnost, tělesná obratnost:

*č - pracuje rychle, ale s pravopisnými chybami
jako velmi spěšivá, silová*

Pozornost a soustředěnost:

ideální pozornost

Schopnost samostatné činnosti, vyžaduje kontrolu a pomoc?

pracuje samostatně, formálně odlišně, organizuje

Povahové vlastnosti:

bezpečná, kamradská, společná, dodává slovo

Celkový zdravotní stav, omezení a oslabení:

byla na alergii, jinak bez omezení

Rodinné prostředí:

- schopnost rodiny pomoci při přípravě na vyučování: *manuálně formálně, když si třeba není s něčím jistá*
- vztah rodičů ke škole, jejich zájem o výsledky: *manuálně se pravidelně účastní zprávy, o dění má velký zájem*
- kdo dále z okolí dítěte ovlivňuje výchovu? (prarodiče, sourozenci): *velký vliv k babičce a dědečkovi*
- další poznatky o rodině (případně rozveďte poměr k nevlast. rodičům apod.): *matka má velmi velký vliv k babičce a dědečkovi a k manželskému páru*

Škola se domnívá, že příčiny zákových problémů tkví zejména v: (např. nedostatek nadání, zanedbaná rodinná výchova, sociální prostředí)

Škola pokládá dále za důležité sdělit poradně:

Děkujeme za vyplnění! Údaje jsou důvěrné! Pokládáte-li to za nutné a dostupné, připojte zde také vyjádření dětského lékaře.

Vyplnil:

Klejšť

Dne:

30. 4. 2008

Příloha č. 4 - Zpráva z psychologického vyšetření

Pedagogicko-psychologická poradna Liberec, p.o.

Truhlářská ul. 3, 460 01 Liberec II, tel. 482710517

e-mail: pppliberec@volny.cz, www.pppliberec.cz

Kateřina

6.tř. ZŠ Švermova

13.8.2008

Zpráva z psychologického vyšetření dne 13.8.2008:

Dívka je v PPP poprvé. Vyšetření na žádost školy se souhlasem rodičů pro obtíže v písemném projevu. Dívka byla na posledním vysvědčení klasifikována dobře z češtiny, chvalitebně z matematiky, cizího jazyka a naukových předmětů. Dle školního dotazníku má výrazně horší výsledky v diktátech a písemných pracích, ústně učivo zná. Je milá, empatická, spolehlivá a kamarádká. Dle vyučujících pracuje se zájmem, bez nároku na pochvalu, ochotně. Je slušná, korektní, oblíbená.

Kateřina je větší dívka, upravená, s dlouhými vlasy, milá, sdílná, pohotová, v komunikaci otevřená. Pracuje klidně, úkoly plní se zájmem ve svižném tempu. Pokyn přebírá dobře, pracuje ihned. Zadané úkoly řeší rychle. Pozornost udrží, v déletrvající zátěži pozornost snáze odklonitelná vedlejšími podněty okolí.

Diagnostický diktát se 3 gramatickými chybami, výrazněji vážné aplikace gramatických pravidel do písemného projevu, při psaní hůře vybavuje gramatická pravidla, která jinak zná. Ústní odůvodnění je pohotovější. Diagnostický přepis bez nedostatků. Zadané doplňovací cvičení s několika chybami, opět s většími obtížemi při aplikaci konkrétního pravidla než z důvodů neznalosti. Při práci v páru chyby bezpečně odhalí a opraví. Chyby častěji vlivem slabé koncentrace pozornosti – dívka jev správně ústně odůvodní, ale zapíše chybu. Chyby dysortografického charakteru.

Aktuální posouzení mentálních předpokladů je v pásmu vysokého průměru, ve složce neverbální výkony lehce nadprůměrné. Dívka podávala při zkouškách výborné výkony, projevila dobrý logický úsudek, kvalitní sociální porozumění i dobré všeobecné znalosti. Slabší výkony se projevily u paměťového testu a při zkoušce vizuomotorické koordinace. Celkově je oslabena oblast koncentrace pozornosti, která může negativně ovlivňovat školní výkony dívky s vazbou na písemný projev.

Závěr: Dívka velmi dobře intelektově disponovaná, s oslabenou schopností koncentrace pozornosti, která negativně ovlivňuje výkony dívky a pojí se s SPU – dysortografií.

Doporučení:

Na základě výše zmíněných obtíží doporučujeme využít k jejich kompenzaci v rámci hodin reedukační metody a korekční pomůcky a zvýhodněnou klasifikaci s tolerancí specifických nedostatků. Metodicky se lze opírat o Směrnici MŠMT ČR k integraci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do škol a školských zařízení č.j. 13 710/2001-24 a Metodický pokyn MŠMT k vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení nebo chování č.j. 13 711/ 2001-24. Mějte prosím na paměti, že výše jmenované obtíže zasahují nejen český jazyk, ale i matematiku, naukové předměty a cizí jazyk.

Pracujte s dívkou s menších úsecích, dle potřeby častěji, látku opakujte etapově, v menších celcích. Pravidelná příprava do školy je nutná, častějším opakováním se podpoří pevnější paměťové stopy (slovičky, definice apod.). Respektujte projevy snížené pozornosti, podporujte dívku. Zaměřte se na variantnost prověřovacích metod – tedy nejen písemné práce. U déletrvajících písemných prací lze očekávat horší výsledky. **Kontrola za dva roky nebo podle potřeby.**

Děkuji za spolupráci.

Mgr. J. Hlavová – psycholog

PhDr. V. Piša – ředitel PPP

Zpráva 2x, jednou pro rodiče, druhou můžete předat ZŠ.

PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÁ
PORADNA LIBEREC

Truhlářská 3, 460 01 LIBEREC II

Příloha č. 5 - Odborný posudek PPP

Pedagogicko-psychologická poradna Liberec, p.o.

Truhlářská 3, 460 01 Liberec II, tel. 482 710 517, pppliberec@volny.cz

www.pppliberec.cz

DŮVĚRNÉ

ODBORNÝ POSUDEK

ve smyslu Školského zákona č. 561/2004 Sb., Vyhlášky č. 73/2005 o vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků mimořádně nadaných

Jméno a příjmení dítěte/žáka: Petr [redacted]		Datum narození: 2.2. 2001
Bydliště: [redacted]	Škola/zařízení: ZŠ Ještědská, Liberec, 3. tř.	
Typ postižení/poruchy: SPU – dyslexie, dysortografie, dysgrafie, dysfatické obtíže, ADHD – porucha koncentrace pozornosti		
Charakter, aktuální závažnost a rozsah postižení indikuje zařazení dítěte/žáka do: Speciálního školství		

PPP doporučuje:

Individuální integraci (ZŠ)	ANO	
Integraci do speciální školy s jiným typem a stupněm postižení		NE
Individuální speciální pedagogickou péčí mimo vyučování	ANO	
V jaké týdenní hodinové dotaci	1 hodina	
Účast externího odborníka (placeného školou) k výuce speciálních dovedností		NE
Potřeba dalšího pracovníka k zajištění nezbytné pomoci v průběhu vzdělávání		NE
Zdůvodnění potřeby speciální péče:		
Rozvoj sluchové a zrakové percepce, P-L orientace Návuk správné techniky čtení, artikulace a mluvních cvičení Cvičení zaměřená na posilování koncentrace pozornosti Reedukační činnost zaměřená na písemný projev – gramatickou složku učiva, její automatizace Zopakování učiva, které nezvládl v běžných vyuč. hodinách vzhledem k poruše pozornosti		
Vybavení kompenzačními pomůckami, speciálními učebnicemi nebo texty	ANO	
Bližší specifikace požadavků:		
Z: Michalová: Pozornost, Základy čtení II., III. O: Zelinková: Cvičení koncentrace pozornosti, Cvičení pro dyslektiky PS k nápravě VPU v ČJ I. a II. díl Dysortografické tabulky Pavučinky		
Snížení počtu žáků ve třídě		NE
Jiná doporučení		NE
Platnost odborného posudku do:		
6/2012		
Odborný posudek vypracoval (jméno pracovníka, podpis, razítko pracoviště): V Liberci dne: 10. 6. 2010 Mgr. Blanka Kozlovská – spe. pedagog PPP Liberec <i>Blanka Kozlovská</i>		

ODBORNÝ POSUDEK ZŮSTÁVÁ VE ŠKOLE VE SLOŽCE INTEGROVANÉHO ŽÁKA

Dotazník pro výchovného poradce ZŠ

1. *Dobrý den. Mohla bych Vás poprosit, abyste se představila?*
2. *Na jaké základní škole působíte?*
3. *Jak dlouho učíte?*
4. *Jaké předměty učíte?*
5. *Jak dlouho působíte na škole jako výchovná poradkyně?*
6. *S jakými problémy se na Vaší škole nejčastěji setkáváte?*
7. *Jakými způsoby tyto problémy řešíte?*
8. *Jak na Vaší škole komunikujete s PPP?*
9. *Jak byste charakterizovala Vaši spolupráci s PPP?*
10. *Jste spokojená s výsledky práce PPP vůči Vaší škole?*
11. *Jak byste charakterizovala zprávy, které od PPP dostáváte?*
12. *Co byste nejvíce na spolupráci s PPP ocenila?*
13. *Kde vidíte nejproblematictější místo ve vztahu škola a PPP?*
14. *Co byste chtěla ve vztahu k PPP změnit?*
15. *Jak byste charakterizovala spolupráci s rodinou daného žáka? Můžete uvést příklad úspěšné a neúspěšné spolupráce a jak to daného žáka ovlivnilo?*
16. *Ze zákona mají rodiče právo rozhodnout se, zda škole zprávu z PPP poskytnou. Stává se Vám často, že Vám ji nedají? Co v takovém případě děláte?*
17. *Navštěvují Vaší školu pracovníci PPP? Pokud ano, za jakým účelem?*
18. *Pokud PPP doporučí určité postupy práce s daným žákem ve vyučovacích hodinách, kdo se stará o jejich naplňování?*
19. *Obracejí se na PPP i přímo učitelé Vaší školy?*

Pokud máte cokoliv, co byste mi ještě chtěla na téma učitel a PPP sdělit, můžete tak nyní učinit.

Velmi Vám děkuji za Váš čas. Vámi poskytnuté informace mi budou velice cenné při psaní mé diplomové práce.

Dotazník pro pracovníka liberecké PPP

- 1) *Mohla bych Vás poprosit, abyste se představil?*
- 2) *Jak dlouho už v poradně pracujete a na jaké pozici?*
- 3) *S kterými problémy se nejčastěji setkáváte?*
- 4) *Jaká obvyklá řešení navrhuje?*
- 5) *Můžete mi popsat práci poradny od přijetí dotazníku od výchovného poradce až po vypracování diagnózy?*
- 6) *Jak byste zhodnotil spolupráci poradny a libereckých škol?*
- 7) *Můžete zmínit některé konkrétní základní školy, s kterými přicházíte nejčastěji do kontaktu. Proč?*
- 8) *Obracejí se na Vás spíše výchovní poradci škol nebo samotní učitelé?*
- 9) *Během rozhovorů s výchovnými poradci jsem se setkala s několika problémy ve vztahu poradny a školy, mohla bych Vás poprosit, abyste se k nim postupně vyjádřil?*

9.1 odborníků v poradně je málo, trvá příliš dlouho, než se dítě dostane na řadu

9.2 zprávy z poradny se až nápadně podobají dotazníkům, které vyplňují výchovní poradci

9.3 odborníci z PPP už téměř nenavštěvují základní školy

9.4 pokud si rodiče v poradně stěžují na školu, poradna to výchovnému poradci nesdělí

- 10) *Co byste poradil učiteli, který si všimne, že u jeho žáka nastal nějaký problém?*
- 11) *Jak byste charakterizoval spolupráci poradny s rodinami vyšetřovaných žáků? Můžete uvést příklad úspěšné a neúspěšné spolupráce a jak to daného žáka ovlivnilo?*
- 12) *Došlo v posledních deseti let k nějaké změně vzhledem k množství a povaze řešených případů v rámci PPP?*
- 13) *Jste spokojen s výsledky škol v oblasti zajišťování a naplňování doporučení Vaší poradny?*
- 14) *Kde vidíte nejproblematictější místo ve vztahu PPP a škola?*
- 15) *Co byste chtěl ve své práci změnit?*
- 16) *Myslíte, že existuje něco, co by mohlo ještě zlepšit Vaši spolupráci se školami?*

Pokud máte cokoliv, co byste mi ještě chtěl na téma učitel a PPP sdělit, můžete tak nyní učinit.

Velmi Vám děkuji za Váš čas. Vámi poskytnuté informace mi budou velice cenné při psaní mé diplomové práce.

Expertní rozhovory

1. S výchovnou poradkyní ZŠ Švermova

1. *Dobrý den. Mohla bych Vás poprosit, abyste se představila?*
Dobrý den. Jmenuji se Veronika Lacmanová.
2. *Na jaké základní škole působíte?*
Učím na základní škole Švermova.
3. *Jak dlouho učíte?*
Učím 15 let.
4. *Jaké předměty učíte?*
Letos učím český jazyk, občanskou výchovu, výchovu ke zdraví a výtvarnou výchovu.
5. *Jak dlouho působíte na škole jako výchovná poradkyně?*
5 let
6. *S jakými problémy se na Vaší škole nejčastěji setkáváte?*
Nejčastěji jsou to asi problémy kázeňské.
Samozřejmě jsou to také různé poruchy učení, poruchy chování...
7. *Jakými způsoby tyto problémy řešíte?*
Zprvu je řešíme v rámci školy, spoluprací s rodinou, spoluprací celého školního kolektivu a se třídou, když to nepomůže, nic nezabírá, tak se osloví buď PPP anebo sociálka, dětský lékař, psychiatr atd.
8. *Jak na Vaší škole komunikujete s PPP?*
Objeví-li se nějaké dítě, o kterém si myslíme, že má nějakou vadu chování anebo učení, tak většinou vyplníme nejprve dotazník, ten zašleme do poradny a ta zpětně informuje rodiče o schůzce.
9. *Jak byste charakterizovala Vaši spolupráci s PPP?*
Já si myslím, pokud mám mluvit za sebe, že máme docela dobré vztahy s poradnou. Když potřebuji poradit, pomoci, něčím si nejsem jistá a zavolám tam, tak jsem od nich zatím neslyšela odmítavou odpověď.

10. Jste spokojená s výsledky práce PPP vůči Vaší škole?

Určitě úplně spokojená určitě nejsem, protože si myslím, že by v poradně mělo být rozhodně více odborníků. Bohužel nejsou. Ne že by je tam nechtěli mít, ale nejsou. Určitě bych potřebovala vyšetřit více dětí. Potřebovala bych, aby pracovníci častěji docházeli do škol, protože to už téměř nedělají, nemají na to čas. Daleko dříve bych od nich potřebovala dostávat zprávu. Daleko dříve by měli dítě vyšetřit. To je ale celé spojeno s tím, že nemají lidi ani čas, ani dostatek peněz.

11. Jak byste charakterizovala zprávy, které od PPP dostáváte?

Mě tam jenom mrzí, že v podstatě polovina věcí téměř, ne vždy, ale skoro vždy je opsaná z toho dotazníku, který vyplňují učitelé. Jinak když mám nějaký problém já, ale i v případě, že jiný učitel něčemu nerozumí, kontaktujeme poradnu. Tam není žádný problém. Vysvětlí, poradí, domluvíme si schůzku.

12. Co byste nejvíce na spolupráci s PPP ocenila?

Asi to, co jsem už zmínila. Že když tam člověk zavolá, tak se s nimi vždycky domluví na schůzce nebo se domluví po telefonu. Nikdy tam není zamítavá odpověď, zamítavý postoj. Jsou vstřícní. Když mají čas, není problém.

13. Kde vidíte nejproblematictější místo ve vztahu škola a PPP?

To už jsem taky zmínila. Je to právě v tom, že bychom potřebovali nějaké žáky vyšetřit co nejrychleji. Nebo třeba u integrovaných žáků. Teď nastala situace, že potřebuji prodloužit integraci od příštího roku a vlastně už v únoru jsem musela vyplňovat a posílat dotazníky, aby se děti vůbec do prázdnin nebo o prázdninách, dostaly na kontrolu.

Takže nejproblematictějším místem jsou dlouhé objednací lhůty?

Ano.

14. Co byste chtěla ve vztahu k PPP změnit?

Zase se nám opakuje ten samý problém. Chtěla bych změnit přístup, ne jako takový, ale aby měli více peněz. A hlavně aby odborníky sehnali, protože to se dnes skoro nedá. Ale s tím já asi nic nenadělám.

15. Jak byste charakterizovala spolupráci s rodinou daného žáka? Můžete uvést příklad úspěšné a neúspěšné spolupráce, a jak to daného žáka ovlivnilo?

Záleží zde na tom, jaká ta rodina je. Buď je rodina spolupracující, nebo zásadně nespolupracující. To znamená, že když ta rodina spolupracuje, na výsledcích žáků je to hned znát. Když dělá rodina, dítě se většinou zlepší. A dokonce jsme tu už měli děti, které byly integrované a s pomocí rodiny se té integrace úplně zbavily. A také tu máme příklad dětí, které jsme silou moci konečně dostali do poradny, a buď tam na ten termín nepřišly, takže jsme je museli objednávat zase znovu, anebo rodina absolutně

nespolupracovala. A ještě jsou také rodiče, kteří obviní školu, že dítě špatně připravuje, a ohání se i tím, že jejich dítě integraci má, ale my mu ji ve škole neumožňujeme. Což vůbec není pravda. Jsou to rodiče, kteří doma nic nedělají a svalují vinu na nás.

Když rodina chce, tak většinou ten žák začíná ve škole fungovat o dost jinak. Vliv rodiny na dítě je 30, 50 i 90 %. Spousta těch dětí není ještě natolik uvědomělých, aby sama doma pracovala.

A jak je to tak poměrově. Spíš máte zkušenost, že ta rodina spolupracuje, nebo nespolupracuje?

U nás je to, já bych řekla, tak 70 spolupracujících a asi 30 nespolupracujících, co se týká dětí s poruchami nebo s integrací.

16. *Ze zákona mají rodiče právo rozhodnout se, zda škole zprávu z PPP poskytnou. Stává se Vám často, že Vám ji nedají? Co v takovém případě děláte?*

V současné době se to už moc nestává, ale stávalo se to. Protože ještě stále pro mnoho rodičů je pedagogicko-psychologická poradna synonymem psychiatrie, jejich dítě je blázen a my jsme ho neuměli vychovat atp. Ale říkám, to se už tak často neděje. Teď s námi většinou rodiče spolupracují. Tu zprávu nám dávají. Stalo se nám párkrát, že nám ji nechtěli dát, takže jsme jim vysvětlili, že pokud nebudeme mít v ruce papír z poradny, nemůžeme jejich dítěti poskytnout jakoukoliv úlevu. Toto většinou zabralo a rodiče nám ten papír přinesli.

17. *Navštěvují Vaši školu pracovníci PPP? Pokud ano, za jakým účelem?*

Pracovníci poradny naši školu už téměř nenavštěvují a zde se opět vracím k tomu, že je tam málo lidí, málo času a dětí, které potřebují vyšetřit, je stále víc a víc. Pracovníci poradny navštívili naši školu v letošním roce jednou. Bylo to na besedě pro učitele, což bylo velmi zajímavé, protože jsme se tam dozvěděli spoustu nových věcí. Dříve sem chodili, když byl třeba problém na prvním stupni, třeba čtyři problémoví žáci. Poradna udělala to, že sem vyslala jednoho člověka, který pak děti vyšetřoval tady ve škole. Ten samý den odpoledne si sem pozval i rodiče, aby jim řekl, jak s dítětem pracovat, a zároveň mluvili i s námi, s učiteli. To bylo dobré, ale nyní bohužel, a je to stále dokola, nejsou lidi.

18. *Pokud PPP doporučí určité postupy práce s daným žákem ve vyučovacích hodinách, kdo se stará o jejich naplňování?*

O jejich naplňování se samozřejmě stará třídní učitel a kantoři toho určitého předmětu. Takže většinou, když je někdo integrovaný, zvláště pak na druhém stupni, nebo když má nějaké problémy, tak se během září až října sejdeme, abychom se domluvili, a většinou to bývá dítě přecházející z prvního stupně na druhý, tak se dohodneme, kdo se o co bude starat a jak to má dělat. Když někdo neví, nemá zkušenosti, tak já doporučuji nějakou literaturu nebo se obracíme na pracovníky poradny.

19. Obracel se na PPP i přímo učitelé Vaší školy?

Určitě. Snažím se na poradnu obracet samozřejmě já, ale nemám vždy čas. Ale když se jedná, například v případě prvního stupně, o nějakou poruchu, se kterou jsme se tu ještě nesetkali, a já nemám žádnou literaturu, dá se to samozřejmě nalézt na internetu, zkontaktujeme pracovníka poradny. A s ním si právě domluvíme schůzku nebo po telefonu zjistíme co nejvíc o té vadě. Samozřejmě pracovník poradny doporučí další knihy, které můžeme prostudovat atd. Takže je to lepší, než si „cucat z prstu“, když nejsem odborník.

Pokud máte cokoli, co byste mi ještě chtěla na téma učitel a PPP sdělit, můžete tak nyní učinit.

Tak já si myslím, že jsme to téma asi vyčerpali hodně, takže zase zopakuju, přesně, jak jste to říkala vy, málo lidí, málo peněz, ale samozřejmě si myslím, že se pracovníci snaží, seč můžou, stejně jako se snažíme my učitelé, abychom jim to alespoň nějakým způsobem zlehčili, i když to jde jen velmi těžce.

Velmi děkuji za Váš čas. Vámi poskytnuté informace mi budou velice cenné při psaní mé diplomové práce.

Také děkuji.

2. S výchovnou poradkyní ZŠ Vrchlického

1. Mohla bych Vás poprosit, abyste se představila?

Libuše Šotolová

2. Na jaké základní škole působíte?

Základní škola Vrchlického, Liberec

3. Jak dlouho učíte?

Já bych to musela počítat, asi tak 30 roků.

4. Jaké předměty učíte?

Dějepis a občanskou výchovu.

5. Jak dlouho působíte na škole jako výchovná poradkyně?

Tři roky.

6. S jakými problémy se na Vaší škole nejčastěji setkáváte?

Nejčastějšími problémy je neukázněnost žáků nebo celých tříd. Potom občas nějaké pokusy o šikanu. Šikanu se nám většinou daří podchytit v jejích počátcích, spoluprací s rodiči, kolegy nebo třeba i s Čápem či s panem Šolcem. Pokud vím, tak šikana se tu nikdy nerozvinula, ale pokusy tu jsou. Neřekla bych, že třeba rasismus. Pokud by tyto názory

děti měly, tak je tady neprezentují. Jsme zapojeni do programu *Lidé jedné země*, což je zaměřeno hlavně proti rasismu a xenofobii.

7. *Jakými způsoby tyto problémy řešíte?*

Nejdříve rozhovorem s žákem, zmapováním situace ve třídě, spoluprací s rodiči a teprve, když všechno selže, volíme krajní způsoby řešení. Krajními způsoby řešení je návštěva třídy ve středisku Čápa nebo pozvání pana Šolce do školy. Samozřejmě používáme psychosociální hry při hodinách, aktivity zaměřené na stmelování kolektivu. Používáme to, co se dá, co je v našich silách a jaké možnosti jsou. Někdy i tohle selže, u vyšších ročníků. Máme tu na druhém stupni rozlišené třídy na A a B. Běčková třída je počítačová a do áčka se narve všechno. Tam je už těch problémových dětí někdy moc. Problémy se u nás vyskytují nejvíce právě v áčku.

8. *V jakých případech vyhledáváte spolupráci s PPP?*

Pokud nepočítám obvyklé problémy spojené se specifickými poruchami učení, tak to bylo během mé praxe jednou. Přímo s panem ředitelem Píšou. Spolupráce dopadla ke spokojenosti všech. K mojí určitě, pana doktora nevím. I maminka žáka byla velmi spokojená. Našlo se řešení právě ve spolupráci s panem doktorem, který nám pomohl najít pro daného žáka jinou školu, s menším počtem žáků ve třídě. Tady bylo 30 žáků a z toho tři „propadlíci“. Náš žák měl množství psychických problémů, k čemuž měl kvantum důvodů – především z dětství, integrace do jiné třídy mu velmi pomohla. Mohl začít znova. Do nového kolektivu se mu povedlo zařadit, a pokud vím, daří se mu tam výborně. To mi pan doktor Píša pomohl a já jsem mu za to velmi vděčná. Maminka žáka určitě také.

Samozřejmě jsem ve spojení s poradnou i jinak. Každý měsíc jsou schůzky výchovných poradců. A potom tam posíláme děti, u kterých je podezření na poruchu chování nebo na poruchu učení. Máme také integrované žáky. Těch je celkem šest. Teď ještě přibýly tři děti integrované v oblasti cizího jazyka na druhém stupni.

9. *Jak nejčastěji s poradnou komunikujete?*

Já nejčastěji osobně, protože s tím mám nejlepší zkušenost. Paní doktorky Pospíšilová a Thérová jsou velice vstřícné. Když to nejde jinak, tak telefonicky. Mailem ne.

10. *Jak byste charakterizovala Vaši spolupráci s PPP?*

Jako velice dobrou.

11. *Jste spokojená s výsledky práce PPP vůči Vaší škole?*

Ano. Teď jsem si vzpomněla, když jste se mě takto zeptala, že to s panem doktorem Píšou nebyl jediný případ. Pak jsme potřebovali osobně pomoc od paní doktorky Pospíšilové, která vyšetřila jednoho žáka. Osobně jsem za ní byla. Velmi nám pomohla a spolupracujeme s ní dodneška.

Jsem spokojená, i když je moderní říkat, že ty výstupy z poradny jsou pokaždé stejné, nepraktické – vzhledem k počtu žáků ve třídách, ale pracovníky poradny jsem osobně poznala, a když šlo do tuhého, tak nám pomohli. Z tohoto důvodu říkám, že ta spolupráce je dobrá, protože to už není taková rutina, protože se jednalo o případy, kdy to dítě už nějakým způsobem vybočovalo z normy, a v těch případech zareagovali velice dobře.

12. Jak byste charakterizovala zprávy, které od PPP dostáváte?

Zprávy se moc neliší, ať jsou podepsané kýmkoliv.

Já jsem se setkala s názorem, že jsou zprávy z poradny velmi podobné dotazníkům, které vyplňují učitelé. Jaký máte na to názor?

No jsou, ale oni svým způsobem stejné být musí. Je to způsobeno užíváním odborné terminologie, kterou tam musíte užít. Já bych na to nepoukazovala, protože je to alespoň jasná otázka a jasná odpověď. Ale co dál? Já bych chtěla konkrétnější řešení, než oni poskytují.

13. Co byste nejvíce na spolupráci s PPP ocenila?

Vstřícné jednání, lidský přístup, že Vás nikdy neodbudou. Nikdy se mi nestalo, když jsem potřebovala něco vědět, že mě odmítli. Ať už se jednalo o telefon či osobní setkání.

14. Kde vidíte nejproblematictější místo ve vztahu škola a PPP?

Já snad ani nevidím nějaké opravdu problémové místo. Snad jen dlouhé termíny, ale to je problém financování a kapacity té poradny. To určitě problém je. Ale ani náš, ani jejich.

15. Co byste chtěla ve vztahu k PPP změnit?

Aby měli dostatečnou kapacitu, protože těch problémových dětí je čím dál víc. Dnes se poruchami zabýváme více, než tomu bylo v minulosti, kdy se jen žák označil za hloupého, ale zase na to nemáme dostatečné prostředky, což je způsobeno financemi. A to ještě nemluvíme ani o poruchách chování, které se řeší jen u malých dětí, u těch starších jen výjimečně. To už tam musíte mít dobrý kontakt nebo narazit na někoho vstřícnějšího. Protože oni nemohou poskytovat tuto péči, ale mohli by.

16. Jak byste charakterizovala spolupráci s rodinou daného žáka? Můžete uvést příklad úspěšné a neúspěšné spolupráce a jak to daného žáka ovlivnilo?

To je naprosto individuální. Je to případ od případu. Přibližně je to půl na půl. Půlka rodičů spolupracuje výborně, ale půlka rodičů spolupracovat odmítá, protože si nechtějí připustit, že jejich dítě je problémové, nebo jsou to velmi často rodiče, kteří nemají čas. Jsou i rodiče, kteří vedou děti k tomu, že oni to někde dotáhli i bez vzdělání a slušného chování, a teď mají prosperující dílnu, že se jim vede lépe než kterémukoli vysokoškolačkovi, takže to dítě už má zajištěnou práci u tatínka. Je to jedno z mála dětí, které už ví, co bude dělat, i když se to promítá ve dvojkách a trojkách z chování. Pak ta

spolupráce s rodiči je těžká, protože nepřikládají škole důležitou roli. Nespolupracující rodiče se množí, bohužel.

Nespolupráce rodičů má na žáka zničující vliv, protože nerespektuje autority, nerespektuje je tady, ale ani doma. Ve finále, když opouští základní školu v 15 letech, se tak o svých rodičích vyjadřuje hůř než o nás, protože nerespektuje autority, nebyl k tomu doma veden. Začíná to ve škole, ve vztahu k učitelům, pokračuje ve vztahu obecně k dospělým, ke starým lidem. Končí to nerespektováním vlastních rodičů. Oni si to ale neuvědomili v době, kdy s tím mohli ještě něco dělat. Obrací se to proti nim.

17. Ze zákona mají rodiče právo rozhodnout se, zda škole zprávu z PPP poskytnou. Stává se Vám často, že Vám ji nedají? Co v takovém případě děláte?

Stává se to, ale neřekla bych, že často. Abych pravdu řekla, neděláme nic, protože na to mají rodiče právo. Jejich právo je nedotknutelné. To bych vůbec nepřekračovala. Samozřejmě se snažíme je přesvědčit. Chce si to s rodičem preventivně ošetřit, a ne to řešit až ve chvíli, kdy zprávu nechce vydat škole.

18. Navštěvují Vaší školu pracovníci PPP? Pokud ano, za jakým účelem?

Jen když šlo o nějaký případ, který nám pomáhali řešit. Během mé tříleté praxe to bylo dvakrát.

19. Pokud PPP doporučí určité postupy práce s daným žákem ve vyučovacích hodinách, kdo se stará o jejich naplňování?

Ve vyučovacích hodinách samozřejmě učitelé. Velmi často u integrovaných dětí a u dyslektiků je třeba spolupráce rodičů. Důležitá je domácí příprava. To je až neuvěřitelné, jak toto někdy vážne, i u malých dětí. A bohužel velmi často.

20. Obracují se na PPP i přímo učitelé Vaší školy?

Ano. Ti zodpovědnější ano.

Pokud máte cokoliv, co byste mi ještě chtěla na téma učitel a PPP sdělit, můžete tak nyní učinit.

Já myslím, že ty odpovědi jsou vyčerpávající.

Velmi Vám děkuji za Váš čas. Vámi poskytnuté informace mi budou velice cenné při psaní mé diplomové práce.

To doufám.

3. S výchovnou poradkyní ZŠ Ještědská

1. *Mohla bych Vás poprosit, abyste se představila?*
Jmenuji se Hana Vrabcová.
2. *Na jaké základní škole působíte?*
Pracuji na základní škole v Ještědské ulici v Liberci.
3. *Jak dlouho učíte?*
27 let.
4. *Jaké předměty učíte?*
Můj hlavní předmět je zeměpis a pak mám několik hodin přírodopisu a německého jazyka.
5. *Jak dlouho působíte na škole jako výchovná poradkyně?*
4 roky.
6. *S jakými problémy se na Vaší škole nejčastěji setkáváte?*
Nejčastěji se setkáváme se specifickými poruchami učení, výjimečně jsou to poruchy chování, a to hlavně ADHD a ADD.
7. *Jakými způsoby tyto problémy řešíte?*
Problémy řešíme ve spolupráci s rodiči, a pokud jsou to problémy závažnějšího charakteru, pak také s pedagogicko-psychologickou poradnou.
8. *Jak na Vaší škole komunikujete s PPP?*
Pokud potřebujeme vyšetřit nějaké žáka, musím nejdříve vyplnit příslušný dotazník. Někdy do poradny také volám, pokud potřebuju s něčím poradit.
9. *Jak byste charakterizovala Vaši spolupráci s PPP?*
Komunikace s poradnou je dobrá, i když, pochopitelně z důvodů přetížení, trvá dva až tři měsíce po odeslání dotazníku než dojde k samotnému procesu šetření.
10. *Jste spokojená s výsledky práce PPP vůči Vaší škole?*
Myslím si, že výsledky odpovídají ve většině případů tomu, co si o problémech toho kterého žáka vyučující myslí. Samozřejmě že ne vždy se po prvním vyšetření odhalí všechny problémy nebo ten vývoj pak může dál pokračovat.
11. *Jak byste charakterizovala zprávy, které od PPP dostáváte?*

Zprávy jsou vyčerpávající. Je možné požádat o doplnění, pokud se třeba objeví ještě nějaké problémy.

12. Co byste nejvíce na spolupráci s PPP ocenila?

Ocenila bych větší spolupráci pracovníků poradny s třídními učiteli na prvním stupni nebo s vyučujícími daných předmětů na druhém stupni, kde se ty hlavní problémy objevují.

13. Kde vidíte nejproblematictější místo ve vztahu škola a PPP?

Nejproblematictějším místem je právě to, že pracovníci pedagogicko-psychologické poradny docházejí na školu spíše zřídka a že si spíše zvou žáky s rodiči na šetření a potom třeba nekonzultují to, co rodiče o škole několikrát řekli. Pak často docházelo k drobnějším konfliktům.

14. Co byste chtěla ve vztahu k PPP změnit?

Bylo by velice dobré, kdyby se podařilo změnit přístup rodičů ke škole a oboustranná komunikace – jak mezi poradnou a školou, tak mezi rodiči a školou.

15. Jak byste charakterizovala spolupráci s rodinou daného žáka? Můžete uvést příklad úspěšné a neúspěšné spolupráce a jak to daného žáka ovlivnilo?

Dnešní trend je takový, že rodiče, pokud se u dítěte objeví problémy na prvním stupni, vždy požadují vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně, protože sledují jeden cíl, a to mít v ruce papír, aby na dítě nebyly kladeny takové nároky, a ne vždy se daří, aby rodiče spolupracovali s učitelem na kompenzaci toho kterého problému, což se vždy na práci žáka ve škole promítne. Máme tu integrovaného žáka, jehož maminka je paní učitelka. Situace se tu velmi lepší. Díky soustavné práci matky není potřeba například dítě integrovat v angličtině. Maminka jako angličtinářka se s ním denně učí. Máme tu ale i chlapce, u kterého nedochází k žádnému zlepšení. Rodiče se mu nevěnují, a proto hrozí, že mu bude integrace odebrána.

16. Ze zákona mají rodiče právo rozhodnout se, zda škole zprávu z PPP poskytnou. Stává se Vám často, že Vám ji nedají? Co v takovém případě děláte?

Ve většině případů rodiče vyšetření z poradny poskytnou škole, někdy to trvá trochu déle. Ale nestává se nám příliš často, že by ji nedodali. Spíše je to v případech, kdy rodiče nejsou spokojeni s tím, že se nejedná o specifickou poruchu učení, ale že jde třeba o nezvládnutí daného učiva, což se dá odstranit.

17. Navštěvují Vaši školu pracovníci PPP? Pokud ano, za jakým účelem?

Občas navštěvují pracovníci pedagogicko-psychologické poradny naši školu a asi před dvěma lety, tu byla Mgr. Sobotová, která byla přímo na

hodině u paní učitelky, jež má několik integrovaných žáků, aby viděla, jak pracují, aby jí poskytla odbornou radu.

18. Pokud PPP doporučí určité postupy práce s daným žákem ve vyučovacích hodinách, kdo se stará o jejich naplňování?

Pokud poradna něco doporučí, tak se vždy starají ti vyučující, v jejichž předmětech se ten problém především vyskytuje, a máme na škole jednu paní učitelku, která má vystudovanou speciální pedagogiku, přímo bakaláře, a pak tam jsou tři další, kteří mají speciální pedagogiku nějakým způsobem, buďto studovali přímo při vysoké škole anebo mají kurz. Takže čtyři vyučující na prvním stupni řídí tu práci s danými dětmi.

19. Obracejí se na PPP i přímo učitelé Vaší školy?

Právě že se většinou neobracejí.

Pokud máte cokoliv, co byste mi ještě chtěla na téma učitel a PPP sdělit, můžete tak nyní učinit.

Problém je třeba to, aby pracovníci poradny zjistili, jestli to dítě lajdačí nebo má být vyplněn dotazník, i když ten samozřejmě vždy vypracujeme. Ocenila bych, že jsme se s paní doktorkou Thérovou dohodli, že pokud je potřeba urychleně nějaké dítě vyšetřit, že se například náhle během dvou tří měsíců prudce zhorší o dva stupně, napíšeme dopis, kde je ten problém vysvětlen, tak je nám vyhověno a většinou to dítě se dostane na vyšetření do měsíce. Já mohu říct, že se poradna opravdu snaží. Je možnost konzultovat i po telefonu. Já jsem byla v poradně konzultovat i individuální vzdělávací plán dítěte, které přecházelo z prvního na druhý stupeň. Já si na spolupráci s poradnou stěžovat nemůžu a chápu, že pracovníci poradny, když tu je tolik škol, nemohou pravidelně navštěvovat základní školy. Negativní zkušenosti nemám, jsou vstřícní.

Velmi Vám děkuji za Váš čas. Vámi poskytnuté informace mi budou velice cenné při psaní mé diplomové práce.

4. Expertní rozhovor s pracovníkem PPP Liberec

- 1) *Mohla bych Vás poprosit, abyste se představila?*

Mé jméno není důležité.

- 2) *Jak dlouho už v poradně pracujete a na jaké pozici?*

Skoro přesně dvacet let na pozici psycholožka.

- 3) *S kterými problémy se nejčastěji setkáváte?*

To je poněkud široká otázka, například problémem jsou nepříliš dobré pracovní podmínky (ve srovnání s psychology v jiných profesích). Pokud se ptáte na problémy u klientů, pak snad velmi obecně jsou to nejčastěji poruchy učení na 1. stupni ZŠ, přesněji řečeno podezření na tyto poruchy, nedostatky ve čtení a psaní atd.

- 4) *Jaká obvyklá řešení navrhuje?*

Opět nelze popsat jednou větou – řešení by vždy měla vycházet z diagnostikovaných potřeb a zájmů klienta a pomoci také při školní práci.

- 5) *Můžete mi popsat práci poradny od přijetí dotazníku od výchovného poradce až po vypracování diagnózy?*

Dotazníky přicházejí hlavně poštou nebo mailem, ale u žáků 1. stupně je vyplňují většinou přímo učitelé. Dotazník se v PPP zaeviduje a dále je několik možností: pokud jde o zcela nového žáka, který u nás nikdy nebyl, ve spolupráci se sociální pracovníci, která má evidenci na starosti, si s kolegyněmi dotazníky rozdělíme, žáci, kteří u nás již dříve byli, se dostanou zase k tomu samému odborníkovi. Pošle se pozvánka rodičům na daný den a hodinu, pak proběhne standardizované psychologické nebo speciálně pedagogické vyšetření, výsledky předběžně ještě na místě sdělíme rodičům, hlavně jim však za čas pošleme domů podrobnou zprávu, kterou pak předají ve škole.

- 6) *Jak byste zhodnotila spolupráci poradny a libereckých škol?*

Pracujeme nejen pro liberecké školy, ale i pro dalších asi dvacet škol z okresu (Frýdlant, Chrastava atd.). Spolupráce je celkem dobrá nebo normální, snažíme se vždycky se školami nebo spíše s jednotlivými učitelkami domluvit, ale někdy nemůžeme splnit jejich očekávání – typické je to například u dětí s poruchami chování, tam by učitelky chtěly nějaký náš zásah pokud možno okamžitě a hlavně málokterá chápe, že nemáme žádný kouzelný proutek, nedokážeme dítě „opravit“ tak, aby okamžitě bylo hodné a dávalo ve škole pozor. Někdy jsou třetí plochy i v tom, že požadujeme po učitelích pro daného žáka určitou péči navíc, třeba i odpolední doučování v češtině nebo matematice. Pak se často stává, že paní učitelka okamžitě prohlásí, že za to není placena, což mimochodem není úplně pravda.

- 7) *Můžete zmínit některé konkrétní základní školy, s kterými přicházíte nejčastěji do kontaktu. Proč?*

Nemáme školy „rozškátulkované“, takže za ta léta jsem přišla do styku mnohokrát se všemi skoro padesáti školami a také skoro stovkou školek. Pochopitelně s některými školami nebo spíše učitelkami je ten kontakt častější, ale nemá smysl je jmenovat. V našich výročních zprávách je v příloze podrobná statistika, kolik žáků v daném roce z té které školy k nám do poradny přišlo, jsou školy, které pošlou za rok dva žáky, jiné dvacet, ale další třeba sedmdesát! Ovšem to je ovlivněno i velikostí školy.

- 8) *Obracejí se na Vás spíše výchovní poradci škol nebo samotní učitelé?*

Chceme vždy, aby výchovný poradce věděl o tom, že dotyčná paní učitelka navrhuje nějaké vyšetření u nás. Na 1. stupni prakticky všechny dotazníky vyplňují přímo učitelky dané třídy, na druhém většinou češtinářky a třídní, výchovní poradci málo, ale nelze to přesně spočítat, takovou statistiku nevedeme.

- 9) *Během rozhovorů s výchovnými poradci jsem se setkala s několika problémy ve vztahu poradny a školy, mohla bych Vás poprosit, abyste se k nim postupně vyjádřila?*

9.1 odborníků v poradně je málo, trvá příliš dlouho, než se dítě dostane na řadu

To je pravda, i když často sezónní, například na jaře, kdy šetříme také asi 500 školních zralostí a na ostatní žáky nemáme tolik času. Rozhodně to ale není naše vina, že je nás tak málo, doufám, že dotyčné paní učitelky adresují stížnosti tohoto druhu zejména na ministerstvo školství a vůbec odpovědné politiky!

9.2 zprávy z poradny se až nápadně podobají dotazníkům, které vyplňují výchovní poradci

Může se stát, ale nemusí to být vždy chyba, naopak, často skutečně jen potvrdíme kvalifikovaný odhad paní učitelky, ale nějaká naše „přidaná hodnota“ tam vždycky je. Mimochodem za posledních deset let nepřišla do poradny ani jedna „oficiální“ stížnost tohoto druhu, pokud to tedy paní učitelky tvrdí, něco tu nehraje...

9.3 odborníci z PPP už téměř nenavštěvují základní školy

To musím odmítnout, není to pravda. Je to na hranici pomluvy. Ale jaká otázka nebo námitka, taková odpověď: my všichni v poradnách můžeme naopak tvrdit, že učitelky už téměř nenavštěvují poradnu, zatímco dřív bylo zvykem, že paní učitelka si domluvila osobní schůzku a návštěvu u nás, dnes už jen výjimečně.

9.4 pokud si rodiče v poradně stěžují na školu, poradna to výchovnému poradci nesdělí

Nesmíme bez výslovného písemného svolení rodičů, to je snad jasné! Jak by to vypadalo, kdyby se tu rodič řekněme „vyplakal“ a postěžoval si, a

my to hned tajně „vyslepičili“ paní učitelce nebo výchovnému poradci? To snad není ani míněno vážně, otázku považuju za provokaci.

10) Co byste poradila učiteli, který si všimne, že u jeho žáka nastal nějaký problém?

Dennodenně má každý žák nějaký problém a dennodenně to učitel musí řešit, ať už sám nebo se žákem nebo s jeho rodiči. Je pravda, že některé problémy už učiteli nepřísluší, od toho je tu mimo jiné i PPP. Pokud je ale učitel kvalifikovaný vysokoškolák, měl by vědět a umět tu hranici dobře rozpoznat. V praxi ale část učitelů zastává heslo „to není moje záležitost, šup s tím do poradny“, pak se titíž diví, že máme dlouhé objednací lhůty. Jindy se stane, že učitel pošle dítě do poradny pozdě. Obecně se dá říci, že prvotní pedagogická diagnostika, kterou provádí přímo učitel, není na školách na dobré úrovni.

11) Jak byste charakterizovala spolupráci poradny s rodinami vyšetřovaných žáků? Můžete uvést příklad úspěšné a neúspěšné spolupráce a jak to daného žáka ovlivnilo?

To je na dlouhé povídání. Mimochodem, „vyšetřovaní žáci“ zní divně, nejsme policie. Obecně se u nás rodiče chovají slušně a chtějí spolupracovat, koneckonců je to v zájmu jejich dítěte a jsme bezplatná služba, ale samozřejmě že občas se nějaký konflikt nebo nedorozumění vyskytne. Snad tedy nějaký příklad neúspěšné spolupráce – například dosti často se mi stává, že rodiče tady „odkejují“, co všechno budou s dítětem doma dělat, jak budou řečně cvičit a trénovat čtení a psaní, a pak při kontrole vyplyne, že nedělají doma skoro nic... Důsledky pro dítě jsou zřejmé, potíže ve škole se spíš prohlubují.

12) Došlo v posledních deseti let k nějaké změně vzhledem k množství a povaze řešených případů v rámci PPP?

Spíš během dvaceti let – naše výroční zprávy jasně popisují až šestinásobný nárůst počtu klientů, zejména v oblasti často jen domnělých poruch učení.

13) Jste spokojena s výsledky škol v oblasti zajišťování a naplňování doporučení Vaší poradny?

To opět nejde říci jednou větou. Jestli mám mluvit za sebe, tak většinou ano, zejména na 1. stupni je pořád ještě mnoho obětavých a zkušených učitelek, které dávají potřebným žákům „něco navíc“, a to i podle našich doporučení. Ale jsou jiné, které když jim volám ve dvě hodiny do školy, tak se dovím, že už jsou dávno doma.

14) Kde vidíte nejproblematictější místo ve vztahu PPP a škola?

Nevím, to je snad téma na nějaký vědecký výzkum. O některých problémech jsme už mluvili, navíc je to skutečně školy od školy jiné. Asi je problém i v systému, v zahraničí je například mnohonásobně víc školních psychologů, u nás nepatrně.

15) Co byste chtěla ve své práci změnit?

Třeba abychom měli všichni lepší plat, ta práce je odpovědná a ve srovnání s jinými psychologickými profesemi placená mizerně. Nebo abychom měli lepší pracovní podmínky, včetně menších stresů z neustálého nestíhání. Před nějakými dvaceti lety jsme měli ročně tak tři stovky klientů ze základních škol, dnes jich je mnohonásobně víc, o tom jsme už také mluvili. Ale určitě je i mnoho věcí dobrých, pozitivních, na ty se ovšem viditelně neptáte...

16) Myslíte, že existuje něco, co by mohlo ještě zlepšit Vaši spolupráci se školami? Určitě, ale ona přece není tak špatná, jak to možná Vám nebo někomu připadá...

Pokud máte cokoliv, co byste mi ještě chtěl na téma učitel a PPP sdělit, můžete tak nyní učinit.

Velmi Vám děkuji za Váš čas. Vámi poskytnuté informace mi budou velice cenné při psaní mé diplomové práce.

Dotazník pro výchovné poradce základních škol

Dobrý den,

jmenuji se Helena Křížová a jsem studentkou Technické univerzity v Liberci, Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické, oboru Učitelství pro II. stupeň základní školy, v kombinaci český jazyk a občanská výchova. Obracím se na Vás s velkou prosbou, která se týká tohoto dotazníku. Informace jsou zcela anonymní a budou využity pro mou diplomovou práci na téma: *Spolupráce učitele a pedagogicko-psychologické poradny*. Vím, že ve Vaší praxi není času navíc, a proto si budu velmi vážit toho, pokud mi dotazník vyplníte.

Dotazník je zaměřený na práci výchovného poradce, potažmo učitele, na základní škole. Jeho cílem je zjistit, čemu se ve své práci nejvíce věnujete, jak jste spokojený/spokojená se současným stavem výchovného poradenství, popřípadě co by se podle Vás mělo změnit.

Velmi Vám děkuji za Váš čas.

- Jsem žena muž.
  - V učitelské praxi působím let.
  - Jako výchovný poradce působím let.
  - Na škole vyučuji tyto předměty (prosím vypište): _____
-

1. Jako výchovný poradce se nejčastěji věnuji:

prosím označte na stupnici 1-6, 1 – nikdy, 2 – ojediněle, 3 – občas, 4 – často, 5 – velmi často, 6 - neustále

1. diagnosticko-poradenská činnost zaměřená k volbě povolání	1 2 3 4 5 6
2. poradenství zákonným zástupcům žáků	1 2 3 4 5 6
3. zajišťování návštěv žáků školy v informačních poradenských střediscích úřadů práce a poskytování	1 2 3 4 5 6
4. spolupráce s PPP ¹¹⁴ při zajišťování péče o žáky	1 2 3 4 5 6
5. spolupráce se SPC ¹¹⁵ při zajišťování péče o žáky	1 2 3 4 5 6
6. spolupráce se SVP ¹¹⁶ při zajišťování péče o žáky	1 2 3 4 5 6
7. příprava podmínek pro integraci žáků se zdravotním postižením ve škole	1 2 3 4 5 6
8. poskytování podpory a pomoci žákům cizincům	1 2 3 4 5 6
9. podíl na metodickém vedení a vzdělávání dalších učitelů školy	1 2 3 4 5 6
10. metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy v otázkách integrace žáků	1 2 3 4 5 6
11. metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy s IVP ¹¹⁷	1 2 3 4 5 6
12. metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy v otázkách práce s nadanými žáky	1 2 3 4 5 6
13. metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy zaměřená na prevenci a řešení záškoláctví	1 2 3 4 5 6

---

¹¹⁴ Pedagogicko-psychologická poradna

¹¹⁵ Speciálně pedagogické centrum

¹¹⁶ Středisko výchovné péče

¹¹⁷ Individuálně vzdělávací plán

14. metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy zaměřená na prevenci a řešení závislostí u žáků	1 2 3 4 5 6
15. metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy zaměřená na prevenci a řešení násilí a vandalismu	1 2 3 4 5 6
16. metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy zaměřená na prevenci a řešení šikany na škole	1 2 3 4 5 6
17. Práce se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami	1 2 3 4 5 6

2. Spolupráci s ostatními pedagogy na Vaší škole v otázce výchovného poradenství hodnotíte jako

- a) výbornou
- b) uspokojivou
- c) neuspokojivou
- d) žádná není

- pokud jste se spolupráci s ostatními pedagogy nespokojení, pokuste se napsat, co by tuto spolupráci mohlo zlepšit:

---

3. Spolupráci s pedagogicko-psychologickou poradnou hodnotíte jako

- a) výbornou
- b) uspokojivou
- c) neuspokojivou
- d) žádná není

- pokud jste se spolupráci s PPP nespokojení, pokuste se napsat, co by tuto spolupráci mohlo zlepšit:

---

4. Zprávy PPP hodnotím jako

- a) srozumitelné a přínosné
- b) srozumitelné, ale příliš teoretické
- c) srozumitelné, ale prakticky neproveditelné
- d) nesrozumitelné

➤ pokud označíte odpověď d), prosím napište z jakých důvodů

***Prostor pro Vaše poznámky, aneb chtěl/a byste mi o spolupráci Vaší školy a PPP
ještě něco sdělit?***

***Velmi Vám děkuji za vyplnění tohoto dotazníku a přeji Vám hodně úspěchů ve
Vaší práci.***

Ročník 2005

SBÍRKA PŘEDPISŮ

ČESKÉ REPUBLIKY

PROFIL PŘEDPISU:

Titul předpisu:

Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

Citace: 72/2005 Sb.

Částka: 20/2005 Sb.

Na straně (od-do): 490-502

Rozeslána dne: 17. února 2005

Druh předpisu: Vyhláška

Autoři předpisu: Ministerstvo
školství mládeže a tělovýchovy

Datum přijetí: 9. února 2005

Datum účinnosti od: 17. února 2005

Platnost předpisu: ANO

Pozn. k úč.:

Hesla rejstříku:

Vydáno na základě:

[561/2004 Sb.](#)

Předpis mění:

Předpis ruší:

130/1980 Sb.; 233/2003 Sb.

Text předpisu:

72

VYHLÁŠKA

ze dne 9. února 2005

o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy stanoví podle § 121 odst. 1 a § 123 odst. 5 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon):

§ 1

Poskytování poradenských služeb

(1) Poradenské služby ve školách a školských poradenských zařízeních jsou poskytovány dětem, žákům, studentům (dále jen "žák"), jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením.

(2) Školská poradenská zařízení a školy poskytují bezplatně standardní poradenské služby uvedené v přílohách č. 1 až 3 k této vyhlášce, a to na žádost žáků, jejich zákonných zástupců, škol nebo školských zařízení. Podmínkou poskytnutí poradenské služby je písemný souhlas žáka, v případě nezletilého žáka písemný souhlas jeho zákonného zástupce. Souhlasu není třeba v případech stanovených zvláštními právními předpisy¹⁾.

3) Žák, v případě nezletilého žáka jeho zákonný zástupce, je předem informován o povaze, rozsahu, trvání, cílech a postupech nabízených poradenských služeb, o všech předvídatelných rizicích a nevýhodách, které mohou vyplynout z poskytované

poradenské služby, prospěchu, který je možné očekávat, i možných následcích toho, když poradenská služba nebude poskytnuta.

§ 2

Obsah poradenských služeb

Obsahem poradenských služeb je činnost přispívající zejména k:

- a) vytváření vhodných podmínek pro zdravý tělesný, psychický a sociální vývoj žáků, pro rozvoj jejich osobnosti před zahájením vzdělávání a v průběhu vzdělávání,
- b) naplňování vzdělávacích potřeb a rozvíjení schopností, dovedností a zájmů před zahájením a v průběhu vzdělávání,
- c) prevenci a řešení výukových a výchovných obtíží, sociálně patologických jevů (zejména šikany a jiných forem agresivního chování, zneužívání návykových látek) a dalších problémů souvisejících se vzděláváním a s motivací k překonávání problémových situací,
- d) vytváření vhodných podmínek, forem a způsobů integrace žáků se zdravotním postižením,
- e) vhodné volbě vzdělávací cesty a pozdějšího profesního uplatnění,
- f) vytváření vhodných podmínek, forem a způsobů práce pro žáky, kteří jsou příslušníky národnostních menšin nebo etnických skupin,
- g) vytváření vhodných podmínek, forem a způsobů práce pro žáky nadané a mimořádně nadané,
- h) rozvíjení pedagogicko-psychologických a speciálně pedagogických znalostí a profesních dovedností pedagogických pracovníků ve školách a školských zařízeních,
- i) zmírňování důsledků zdravotního postižení a prevenci jeho vzniku.

§ 3

Školská poradenská zařízení

(1) Typy školských poradenských zařízení jsou:

a) pedagogicko-psychologická poradna (dále jen "poradna"),

b) speciálně pedagogické centrum (dále jen "centrum").

(2) Pedagogickým pracovníkům vykonávajícím pedagogicko-psychologickou činnost ve školách a školských poradenských zařízeních je poskytována odborná podpora za účelem zvýšení kvality poradenských služeb.

§ 4

Dokumentace

Školské poradenské zařízení zpracovává záznamy o vyšetření a péči individuální i skupinové a záznamy o spolupráci se školami a školskými zařízeními.

§ 5

Poradna

(1) Poradna poskytuje služby pedagogicko-psychologického a speciálně pedagogického poradenství a pedagogicko-psychologickou pomoc při výchově a vzdělávání žáků.

(2) Činnost poradny se uskutečňuje ambulantně na pracovišti poradny a návštěvami zaměstnanců právnické osoby vykonávající činnost poradny ve školách a školských zařízeních.

(3) Poradna:

- a) zjišťuje pedagogicko-psychologickou připravenost žáků na povinnou školní docházku a vydává o ní odborný posudek; doporučuje zákonným zástupcům a řediteli školy zařazení žáka do příslušné školy a třídy a vhodnou formu jeho vzdělávání; spolupracuje při přijímání žáků do škol; provádí psychologická a speciálně pedagogická vyšetření pro zařazení žáků do škol, tříd, oddělení a studijních skupin s upravenými vzdělávacími programy pro žáky se zdravotním postižením,
- b) zjišťuje speciální vzdělávací potřeby žáků ve školách, které nejsou samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením, a vypracovává odborné posudky a návrhy opatření pro školy a školská zařízení na základě výsledků psychologické a speciálně pedagogické diagnostiky,
- c) poskytuje poradenské služby žákům se zvýšeným rizikem školní neúspěšnosti nebo vzniku problémů v osobnostním a sociálním vývoji, jejich zákonným zástupcům a pedagogickým pracovníkům vzdělávajícím tyto žáky, poskytuje poradenské služby zaměřené na vyjasňování osobních perspektiv žáků,
- d) poskytuje metodickou podporu škole,
- e) prostřednictvím metodika prevence zajišťuje prevenci sociálně patologických jevů, realizaci preventivních opatření a koordinaci školních metodiků prevence.

§ 6

Centrum

- (1) Centrum poskytuje poradenské služby žákům se zdravotním postižením a žákům se zdravotním znevýhodněním integrovaným ve školách a školských zařízeních, žákům se zdravotním postižením a žákům se zdravotním znevýhodněním ve školách, třídách, odděleních nebo studijních skupinách s upravenými vzdělávacími programy,

žákům se zdravotním postižením v základních školách speciálních a dětem s hlubokým mentálním postižením.

(2) Žákům základních škol speciálních a školských zařízení jsou poradenské služby centra poskytovány pouze v rámci diagnostiky a kontrolní diagnostiky, v odůvodněných případech i v rámci speciální individuální nebo skupinové péče, kterou nezajišťuje škola nebo školské zařízení, kde je žák zařazen.

(3) Činnost centra se uskutečňuje ambulantně na pracovišti centra a návštěvami pedagogických pracovníků centra ve školách a školských zařízeních, případně v rodinách, v zařízeních pečujících o žáky se zdravotním postižením.

(4) Centrum:

a) zjišťuje speciální připravenost žáků se zdravotním postižením na povinnou školní docházku a speciální vzdělávací potřeby žáků se zdravotním postižením a žáků se zdravotním znevýhodněním, zpracovává odborné podklady pro integraci těchto žáků a pro jejich zařazení a přeřazení do škol a školských zařízení a pro další vzdělávací opatření,

b) zajišťuje speciálně pedagogickou péči a speciálně pedagogické vzdělávání pro žáky se zdravotním postižením a žáky se zdravotním znevýhodněním, kteří jsou integrováni nebo kterým je stanoven jiný způsob plnění povinné školní docházky²⁾,

c) vykonává speciálně pedagogickou a psychologickou diagnostiku a poskytuje poradenské služby se zaměřením na pomoc při řešení problémů ve vzdělávání, v psychickém a sociálním vývoji žáků se zdravotním postižením a žáků se zdravotním znevýhodněním, na zjištění individuálních předpokladů a vytváření podmínek pro uplatňování a rozvíjení schopností, nadání a na začleňování do společnosti,

d) poskytuje pedagogickým pracovníkům a zákonným zástupcům poradenství v oblasti vzdělávání žáků se zdravotním postižením,

e) poskytuje metodickou podporu škole.

Škola

(1) Ředitel základní, střední a vyšší odborné školy zabezpečuje poskytování poradenských služeb ve škole zpravidla výchovným poradcem a školním metodikem prevence, kteří spolupracují zejména s třídními učiteli, učiteli výchov, případně s dalšími pedagogickými pracovníky školy. Poskytování poradenských služeb ve škole může být zajišťováno i školním psychologem nebo školním speciálním pedagogem.

(2) Ve škole jsou zajišťovány poradenské služby v rozsahu odpovídajícím počtu a vzdělávacím potřebám žáků školy zaměřené na:

- a) prevenci školní neúspěšnosti,
- b) primární prevenci sociálně patologických jevů,
- c) kariérové poradenství integrující vzdělávací, informační a poradenskou podporu vhodné volbě vzdělávací cesty a pozdějšímu profesnímu uplatnění,
- d) odbornou podporu při integraci a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, včetně žáků z jiného kulturního prostředí a žáků se sociálním znevýhodněním,
- e) péči o vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných žáků,
- f) průběžnou a dlouhodobou péči o žáky s neprospěchem a vytváření předpokladů pro jeho snižování a
- g) metodickou podporu učitelům při aplikaci psychologických a speciálně pedagogických poznatků a dovedností do vzdělávací činnosti školy.

§ 8

Poskytování poradenských služeb za úplatu

(1) Školská poradenská zařízení poskytují za úplatu poradenské služby uvedené v přílohách č. 1 až 3 k této vyhlášce, a to na žádost osob, které nejsou uvedeny v § 1 odst. 1.

(2) Výše úplaty za poskytování poradenských služeb podle odstavce 1 se rovná nejvýše součtu všech nákladů prokazatelně a nezbytně vynaložených školským poradenským zařízením na poskytnutou službu.

§ 9

Zrušovací ustanovení

Zrušují se:

1. Vyhláška Ministerstva školství České socialistické republiky č. 130/1980 Sb., o výchovném poradenství.
2. Vyhláška č. 233/2003 Sb., kterou se mění vyhláška č. 130/1980 Sb., o výchovném poradenství.

§ 10

Účinnost

Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem jejího vyhlášení.

Ministryně:

JUDr. **Buzková** v. r.

---

1) Například zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

2) § 41 a 42 školského zákona.

Příloha č. 1 k vyhlášce č. 72/2005 Sb.

Příloha č. 2 k vyhlášce č. 72/2005 Sb.

Příloha č. 3 k vyhlášce č. 72/2005 Sb.

Standardní činnosti poraden

Komplexní nebo zaměřená psychologická a speciálně pedagogická diagnostika:

- 1) Zjišťování předpokladů pro školní docházku, skupinová a individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika školní zralosti.
- 2) Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika dětí předškolního věku z důvodů nerovnoměrného vývoje.
- 3) Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika dětí předškolního věku, žáků základních škol a žáků středních škol s problémy v adaptaci a s výchovnými problémy, včetně specifických poruch chování.
- 4) Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika žáků základních škol a žáků středních škol s výukovými problémy, včetně specifických poruch učení, a žáků neprospívajících.
- 5) Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika jako podklad:
  - a) pro integraci žáků se specifickými poruchami učení a chování nebo pro specializovanou péči v rozsahu integrace,
  - b) pro návrhy na zařazování a přeřazování žáků se specifickými poruchami učení a chování do škol, tříd, oddělení a studijních skupin s upravenými vzdělávacími programy pro tyto žáky.
- 6) Skupinová a individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika jako podklad pro pomoc žákům základních škol a žákům středních škol v případech komplikací při volbě další školy či povolání.
- 7) Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika žáků středních škol jako podklad pro pomoc při reorientaci a přestupu na jinou střední školu.
- 8) Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika žáků základních škol a žáků středních škol s osobnostními nebo sociálně-vztahovými problémy.
- 9) Diagnostika sociálního klimatu třídních kolektivů jako podklad pro tvorbu nápravných programů.
- 10) Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika mimořádného nadání žáků.

Psychologická a speciálně pedagogická intervence:

- 1) Poradenská intervence (včetně telefonické) u dětí předškolního věku, žáků základních škol a žáků středních škol, zákonných zástupců a pedagogických pracovníků v životní krizi či nouzi a individuální pomoc těmto jedincům při zpracování krize v případech problémů, které negativně ovlivňují vzdělávání dítěte nebo žáka.
- 2) Individuální práce s dětmi předškolního věku s nerovnoměrným vývojem, s obtížemi v adaptaci apod.¹⁾
- 3) Základní individuální a skupinová reedukace žáků se specifickými poruchami učení, jejichž problémy vyžadují odborně mimořádně náročnou speciálně pedagogickou péči.¹⁾
- 4) Individuální práce se žáky základních škol a žáky středních škol s obtížemi v adaptaci, s osobnostními, sociálně-vztahovými a podobnými problémy, které negativně ovlivňují jejich vzdělávání.¹⁾
- 5) Kariérové poradenství pro žáky základních a středních škol a studenty vyšších odborných škol (individuální a skupinové).
- 6) Poradenské nebo terapeutické vedení rodin s dítětem nebo žákem (v případech problémů, které negativně ovlivňují vzdělávání dítěte nebo žáka).¹⁾
- 7) Poradenské konzultace a krátkodobé poradenské vedení zákonných zástupců dětí předškolního věku a žáků základních škol (popřípadě i žáků středních škol), kterým je poskytována individuální nebo skupinová diagnostická a intervenční péče poradny.
- 8) Poradenské konzultace a doporučení pedagogickým pracovníkům vzdělávajícím děti a žáky, kterým je poskytována individuální nebo skupinová diagnostická a intervenční péče poradny (tzv. intervence ve škole pro žáky).

1) = jedná se o tzv. krátkodobou intervenci, tj. takovou, která netrvá déle než 1/2 roku

Informační a metodická činnost. Příprava podkladů pro vzdělávací opatření, dokumentace apod.:

- 1) Metodické vedení práce výchovných poradců a školních metodiků prevence v základních a středních školách.
- 2) Příprava podkladů
  - a) pro integraci žáků se specifickými poruchami učení a chování do základních a středních škol,

b) pro zařazení žáků se specifickými poruchami učení a chování do škol, tříd, oddělení a studijních skupin s upravenými vzdělávacími programy pro tyto žáky.

3) Při přípravě podkladů může v případech, kdy je dítě v dlouhodobé péči odborného lékaře a klinického psychologa, školské poradenské zařízení vycházet z podkladů a závěrů klinického psychologa, který tuto dlouhodobou péči dítěti poskytuje.

4) Poskytování odborných konzultací pedagogickým pracovníkům v oblasti péče o děti předškolního věku, žáky základních škol a žáky středních škol, jejichž školní vzdělávání vyžaduje zvláštní pozornost.

5) Poskytování odborných konzultací pedagogickým pracovníkům základních a středních škol v souvislosti s integrací žáků se zdravotním postižením a s vytvářením a naplňováním individuálních vzdělávacích plánů pro tyto žáky.

6) Zpracování zpráv o žácích pro zákonné zástupce, školy a další instituce v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů.

7) Vedení dokumentace, vedení evidence a administrativa související se standardními činnostmi v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů.

8) Metodická pomoc při tvorbě preventivních programů škol.

9) Spolupráce se středisky výchovné péče při poskytování standardních služeb pro žáky se specifickými poruchami chování a s rizikem vzniku sociálně patologických jevů, pro jejich zákonné zástupce a pedagogické pracovníky, kteří je vzdělávají.

Standardní činnosti center

I. Standardní činnosti společné

- 1) Vyhledávání žáků se zdravotním postižením.
- 2) Komplexní diagnostika žáka (speciálně pedagogická a psychologická).
- 3) Tvorba plánu péče o žáka (strategie komplexní podpory žáka, pedagogicko-psychologické vedení apod.).
- 4) Přímá práce s žákem (individuální a skupinová).
- 5) Včasná intervence.
- 6) Konzultace pro zákonné zástupce, pedagogické pracovníky, školy a školská zařízení.
- 7) Sociálně právní poradenství (sociální dávky, příspěvky apod.).
- 8) Krizová intervence.
- 9) Metodická činnost pro zákonné zástupce, pedagogy (podpora při tvorbě individuálního vzdělávacího plánu).
- 10) Kariérové poradenství pro žáky se zdravotním postižením.
- 11) Zapůjčování odborné literatury.
- 12) Zapůjčování rehabilitačních a kompenzačních pomůcek podle potřeb žáků.
- 13) Ucelená rehabilitace pedagogicko-psychologickými prostředky.
- 14) Pomoc při integraci žáků se zdravotním postižením do mateřských, základních a středních škol, instruktáž a úprava prostředí.
- 15) Všestranná podpora optimálního psychomotorického a sociálního vývoje žáků se zdravotním postižením v duchu tzv. ucelené rehabilitace (využívání prostředků pedagogicko psychologických, léčebných, sociálních a pracovních), tj. zajištění komplexní péče zaměřené nejen na žáka s postižením, ale na celou jeho rodinu.
- 16) Vedení dokumentace centra a příprava dokumentů pro správní řízení.
- 17) Koordinace činností s poradenskými pracovníky škol, s poradnami a středisky výchovné péče.

18) Zpracování návrhů k zařazení do režimu vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

19) Zpracování návrhů individuálních vzdělávacích plánů.

20) Tvorba, návrhy a nabídka speciálních pomůcek podle individuálních potřeb žáků.

II. Standardní činnosti speciální

1) Centrum poskytující služby žákům s vadami řeči, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením vzdělávajícím tyto žáky

a) logopedická diagnostika a depistáž poruch komunikace

b) zpracování anamnézy

c) zpracování programů logopedické intervence

d) aplikace logopedických terapeutických postupů

e) aplikace logopedických stimulačních postupů

f) aplikace logopedických edukačních postupů

g) aplikace logopedických reedukačních postupů

h) práce s žáky s potřebou logopedické péče nevyžadující úpravu vzdělávacího programu

i) péče o děti cizinců

j) řešení výchovných problémů

k) instruktáže pro zákonné zástupce a pedagogické pracovníky

l) vedení logopedických deníků

m) zpracování a vedení záznamů o individuální logopedické péči

n) tvorba didaktických a metodických materiálů pro rozvoj komunikace, tvorba pracovních listů

2) Centrum poskytující služby žákům se zrakovým postižením, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením vzdělávajícím tyto žáky

a) výcvik specifických činností u zrakově postiženého žáka a nácvik používání kompenzačních pomůcek

- b) smyslová výchova zrakově postiženého žáka
- c) rozvoj zrakových funkcí, zraková stimulace
- d) propedeutika čtení a psaní bodového písma
- e) propedeutika čtení a psaní zvětšeného černotisku, grafomotorické cviky
- f) metodická činnost a příprava ke čtení a psaní zvětšeného černotisku
- g) tyflografika
- h) nácvik podpisu
- i) zraková hygiena
- j) rozvoj matematických představ
- k) rozvoj estetického vnímání zrakově postiženého žáka
- l) nácvik orientace a samostatného pohybu zrakově postiženého žáka, nácvik sebeobsluhy
- m) práce se speciálními pomůckami
- n) informace o didaktických pomůckách pro zrakově postiženého žáka, zvukové a audiovizuální pomůcky
- o) sociálně rehabilitační program
- p) koordinace setkání zákonných zástupců a pedagogických pracovníků vzdělávajících zrakově postižené žáky
- q) metodické vedení asistentů pedagogů, kteří pracují se zrakově postiženými žáky

Všechna témata jsou spojena s nácvikem práce s vhodnými kompenzačními pomůckami podle věku žáka, typu a stupně postižení.

3) Centrum poskytující služby žákům se sluchovým postižením, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením vzdělávajícím tyto žáky

- a) budování a rozvoj komunikačních dovedností žáka
- b) orální komunikace (logopedické techniky: výstavba mluvené řeči od hlásek po věty, náprava výslovnosti, posazení hlasu, rozvoj slovní zásoby, sluchová výchova, rytmiizace, dechová cvičení)

c) vizuálně motorická komunikace (znakový jazyk, oční kontakt, jemná a hrubá motorika, mimika obličeje, polohy a postavení rukou, umístění v prostoru, pojmová a slovní zásoba ve znacích, stavba věty)

d) výcvik čtení s porozuměním

e) výcvik odezírání

f) kurzy znakového jazyka pro zákonné zástupce, pedagogické pracovníky, školy a školská zařízení

g) spolupráce s příslušným odborným zdravotnickým zařízením, klinikou ORL, která provádí operaci kochleárního implantátu, na speciálně pedagogické přípravě žáka na tento zákrok a participace na následné rehabilitaci

h) cvičení na posilování nepostižených smyslových funkcí

i) nácvik používání kompenzačních pomůcek

j) individuální a skupinové terapie pro zákonné zástupce vedené psychologem

k) rodinná terapie, krizová terapie, terapie pro neslyšící zákonné zástupce

l) instruktáže pro zákonné zástupce

m) sluchová výchova, zásady manuální komunikace, rozvoj motoriky dítěte, výstavba orální řeči, alternativních metod čtení, analyticko-syntetická metoda čtení, vedení pojmových deníků, řešení výchovných problémů, nácvik čtení s porozuměním, využívání kompenzačních pomůcek, příprava na operaci kochleárního implantátu apod.

n) nácvik činností pro vyšetření audiometrem a příprava na audiometrické vyšetření (dítě předškolního věku čeká v budoucnu audiometrické vyšetření sluchu u lékaře, které vyžaduje spolupráci dítěte; ve školním věku podstupuje žák toto vyšetření nejméně 1x ročně; aby bylo vyšetření objektivní, je dobré zvykat dítě na spolupráci s vyšetřujícím)

4) Centrum poskytující služby žákům s tělesným postižením, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením vzdělávajícím tyto žáky

a) budování a rozvoj komunikativních, lokomočních, manipulačních a dalších dovedností žáků

b) vývojový screening, diagnostika zrání centrálního nervového systému, včasná diagnostika organického poškození centrálního nervového systému u dětí raného věku, využití metodiky Walter Strassmeier, Portage

c) školní věk - metodika nácviku čtení a psaní (grafomotorika po obsahové a technické stránce, specifické metodiky nácviku psaní a čtení, alternativních metod čtení, atp.)

d) speciální nácvik práce s počítačem jako prostředkem komunikace a získávání informací

e) logopedická péče (využití speciálních metod, zejména augmentativní a alternativní komunikace, makaton, znak do řeči, sociální čtení)

f) využití některých specifických forem terapie, jako je např. arteterapie, muzikoterapie

5) Centrum poskytující služby žákům s mentálním postižením, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením vzdělávajícím tyto žáky

a) metodika cvičení pro děti raného věku, Strassmeier, Portage, vývojový screening

b) smyslová výchova dětí předškolního věku s mentálním postižením

c) rozvoj hrubé a jemné motoriky, nácvik sebeobsluhy a sociálních vztahů

d) rozvoj estetického vnímání

e) hudební činnosti, výtvarné a pohybové činnosti

f) příprava na zařazení do výchovně vzdělávacího procesu

g) rozvoj grafomotoriky, systematický rozvoj slovní zásoby, systematický rozvoj dílčích výukových funkcí

h) logopedická péče se zaměřením na alternativní a augmentativní komunikaci, piktogramy, znak do řeči, komunikační tabulky, sociální čtení a počty

i) netradiční formy výuky žáků s mentálním postižením

j) nácvik prvního čtení a čtení hůlkového písma

k) hůlková písanka; psaní hůlkovým písmem, využití počítače nebo psacího stroje

l) alternativní formy čtení

m) využití arteterapie a muzikoterapie

6) Centrum poskytující služby žákům s poruchami autistického spektra, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením vzdělávajícím tyto žáky

a) domácí program - rozvoj funkční komunikace, sociálních dovedností, pracovních návyků, sebeobsluhy, volnočasových aktivit, eliminace problémového chování, práce s rodinou

b) příprava na zařazení do výchovně vzdělávacího procesu a vzdělávání žáků s poruchami autistického spektra

c) uplatňování metodiky strukturovaného učení, aplikované behaviorální analýzy a jiných; metodické vedení zaměstnanců ve školství, spolupráce s rodinou, konzultace s ostatními účastníky péče

d) osvětová činnost

e) spolupráce se školskými zařízeními a ostatními účastníky péče, semináře, konzultace

f) rodičovské skupiny

g) instruktáž, podpůrná skupina, řešení výchovných problémů, sourozenecké vztahy apod.

h) nácvik funkční komunikace, sociálního chování a zvládání náročného chování

7) Centrum poskytující služby žákům hluchoslepým, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením vzdělávajícím tyto žáky použijí se standardní činnosti speciální podle typu zdravotního postižení žáka

8) Centrum poskytující služby žákům s více vadami, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením vzdělávajícím tyto žáky použijí se standardní činnosti speciální podle typu zdravotního postižení žáka

Standardní činnosti školy

I. Standardní činnosti výchovného poradce

Poradenské činnosti:

1) Kariérové poradenství a poradenská pomoc při rozhodování o další vzdělávací a profesní cestě žáků, tj. zejména:

a) koordinace mezi hlavními oblastmi kariérového poradenství - kariérovým vzděláváním a diagnosticko-poradenskými činnostmi zaměřenými k volbě vzdělávací cesty žáka,

b) základní skupinová šetření k volbě povolání, administraci, zpracování a interpretaci zájmových dotazníků v rámci vlastní odborné kompetence a analýzy preferencí v oblasti volby povolání žáků,

c) individuální šetření k volbě povolání a individuální poradenství v této oblasti (ve spolupráci s třídním učitelem),

d) poradenství zákonným zástupcům s ohledem na očekávání a předpoklady žáků (ve spolupráci s třídním učitelem),

e) spolupráce se školskými poradenskými zařízeními (poradna, centrum) a středisky výchovné péče při zajišťování poradenských služeb přesahujících kompetence školy,

f) zajišťování skupinových návštěv žáků školy v informačních poradenských střediscích úřadů práce a poskytování informací žákům a zákonným zástupcům o možnosti individuálního využití informačních služeb těchto středisek.

2) Vyhledávání a orientační šetření žáků, jejichž vývoj a vzdělávání vyžadují zvláštní pozornost a příprava návrhů na další péči o tyto žáky.

3) Zajišťování nebo zprostředkování diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb (vstupní a průběžné) a intervenčních činností pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

4) Příprava podmínek pro integraci žáků se zdravotním postižením ve škole, koordinace poskytování poradenských služeb těmto žákům školou a školskými poradenskými zařízeními a koordinace vzdělávacích opatření u těchto žáků.

5) Poskytování služeb kariérového poradenství žákům/cizincům se zřetelem k jejich speciálním vzdělávacím potřebám.

Metodické a informační činnosti

1) Zprostředkování nových metod pedagogické diagnostiky a intervence.

2) Metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy v otázkách kariérového rozhodování žáků, integrace, individuálních vzdělávacích plánů, práce s nadanými žáky apod.

3) Předávání odborných informací z oblasti kariérového poradenství a péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami pedagogickým pracovníkům školy.

4) Poskytování informací o činnosti školy, školských a dalších poradenských zařízeních v regionu, o jejich zaměření, kompetencích a o možnostech využívání jejich služeb žákům a jejich zákonným zástupcům.

5) Shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči dalších poradenských zařízení a jejich zajištění v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů.

6) Vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti výchovného poradce, navržená a realizovaná opatření.

II. Standardní činnosti školního metodika prevence

Metodické a koordinační činnosti

1) Koordinace tvorby a kontrola realizace preventivního programu školy.

2) Koordinace a participace na realizaci aktivit školy zaměřených na prevenci záškoláctví, závislostí, násilí, vandalismu, sexuálního zneužívání, zneužívání sektami, prekriminálního a kriminálního chování, rizikových projevů sebepoškozování a dalších sociálně patologických jevů.

3) Metodické vedení činnosti pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence sociálně patologických jevů (vyhledávání problémových projevů chování, preventivní práce s třídními kolektivy apod.).

4) Koordinace vzdělávání pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence sociálně patologických jevů.

5) Koordinace přípravy a realizace aktivit zaměřených na zapojování multikulturních prvků do vzdělávacího procesu a na integraci žáků/cizinců; prioritou v rámci tohoto procesu je prevence rasizmu, xenofobie a dalších jevů, které souvisí s otázkou přijímání kulturní a etnické odlišnosti.

6) Koordinace spolupráce školy s orgány státní správy a samosprávy, které mají v kompetenci problematiku prevence sociálně patologických jevů, s metodikem preventivních aktivit v poradně a s odbornými pracovišti (poradenskými, terapeutickými, preventivními, krizovými, a dalšími zařízeními a institucemi), které působí v oblasti prevence sociálně patologických jevů.

7) Kontaktování odpovídajícího odborného pracoviště a participace na intervenci a následné péči v případě akutního výskytu sociálně patologických jevů.

8) Shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči specializovaných poradenských zařízení v rámci prevence sociálně patologických jevů v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů.

9) Vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti školního metodika prevence, navržená a realizovaná opatření.

Informační činnosti

1) Zajišťování a předávání odborných informací o problematice sociálně patologických jevů, o nabídkách programů a projektů, o metodách a formách specifické primární prevence pedagogickým pracovníkům školy.

2) Prezentace výsledků preventivní práce školy, získávání nových odborných informací a zkušeností.

3) Vedení a průběžné aktualizování databáze spolupracovníků školy pro oblast prevence sociálně patologických jevů (orgány státní správy a samosprávy, střediska výchovné péče, poradny, zdravotnická zařízení, Policie ČR, orgány sociální péče, nestátní organizace působící v oblasti prevence, centra krizové intervence a další zařízení, instituce i jednotliví odborníci).

Poradenské činnosti

1) Vyhledávání a orientační šetření žáků s rizikem či projevy sociálně patologického chování; poskytování poradenských služeb těmto žákům a jejich zákonným zástupcům, případně zajišťování péče odpovídajícího odborného pracoviště (ve spolupráci s třídními učiteli).

2) Spolupráce s třídními učiteli při zachycování varovných signálů spojených s možností rozvoje sociálně patologických jevů u jednotlivých žáků a tříd a participace na sledování úrovně rizikových faktorů, které jsou významné pro rozvoj sociálně patologických jevů ve škole.

3) Příprava podmínek pro integraci žáků se specifickými poruchami chování ve škole a koordinace poskytování poradenských a preventivních služeb těmto žákům školou a specializovanými školskými zařízeními.

III. Standardní činnosti školního psychologa

Diagnostika, depistáž

- 1) Spolupráce při zápisu do 1. ročníku základního vzdělávání.
- 2) Depistáž specifických poruch učení v základních a středních školách.
- 3) Diagnostika při výukových a výchovných problémech žáků.
- 4) Depistáž a diagnostika nadaných dětí.
- 5) Zjišťování sociálního klimatu ve třídě.
- 6) Screening, ankety, dotazníky ve škole.

Konzultační, poradenské a intervenční práce

- 1) Péče o integrované žáky (pomoc při sestavování individuálního vzdělávacího plánu, vedení).
- 2) Individuální případová práce se žáky v osobních problémech (konzultace, vedení).
- 3) Krizová intervence a zpracování krize pro žáky, pedagogické pracovníky a zákonné zástupce.
- 4) Prevence školního neúspěchu žáků (náprava, vedení, apod.).
- 5) Kariérové poradenství u žáků.
- 6) Techniky a hygiena učení (pro žáky).
- 7) Skupinová a komunitní práce s žáky.
- 8) Koordinace preventivní práce ve třídě, programů pro třídy apod.
- 9) Podpora spolupráce třídy a třídního učitele.
- 10) Individuální konzultace pro pedagogické pracovníky v oblasti výchovy a vzdělávání.

11) Konzultace se zákonnými zástupci při výukových a výchovných problémech dětí.

12) Pomoc při řešení multikulturní problematiky ve školním prostředí.

Metodická práce a vzdělávací činnost

1) Participace na přípravě programu zápisu do 1. ročníku základního vzdělávání.

2) Metodická pomoc třídním učitelům.

3) Pracovní semináře pro pedagogické pracovníky (konzultace a metodické vedení).

4) Účast na pracovních poradách školy.

5) Koordinace poradenských služeb poskytovaných ve škole (výchovný poradce, školní metodik prevence, třídní učitelé).

6) Koordinace poradenských služeb mimo školu a spolupráce se školskými poradenskými zařízeními, zdravotnickými a dalšími zařízeními.

7) Metodické intervence z psychodidaktiky pro učitele, včetně podpory při tvorbě školního vzdělávacího programu.

8) Besedy a osvěta (zákonným zástupcům).

9) Prezentační a informační činnost.

10) Participace na přípravě přijímacího řízení ke vzdělávání ve střední škole.

IV. Standardní činnosti školního speciálního pedagoga

Depistážní činnosti

Vyhledávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich zařazení do speciálně pedagogické péče.

Diagnostické a intervenční činnosti (péče o žáka/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami)

1) Diagnostika speciálních vzdělávacích potřeb žáka (shromažďování údajů o žákovi, včetně anamnézy osobní a rodinné), analýza získaných údajů a jejich vyhodnocení.

2) Vytyčení hlavních problémů žáka, stanovení individuálního plánu podpory v rámci školy a mimo ni (druh, rozsah, frekvenci, trvání intervenčních činností).

3) Realizace intervenčních činností, tj.

a) provádění, event. zajištění krátkodobé i dlouhodobé individuální práce se žákem (speciálně pedagogické vzdělávací činnosti, činnosti reedukační, kompenzační, stimulační),

b) provádění, event. zajištění speciálně pedagogické vzdělávací činnosti, činností reedukačních, kompenzačních, stimulačních se skupinou žáků,

c) participace na vytvoření individuálního vzdělávacího plánu (v kooperaci s třídním učitelem, učitelem odborného předmětu, s vedením školy, se zákonnými zástupci žáka, se žákem a s ostatními partnery podpůrného týmu uvnitř i vně školy),

d) průběžné vyhodnocování účinnosti navržených opatření, dle potřeby navržení a realizace úprav,

e) úpravy školního prostředí, zajištění speciálních pomůcek a didaktických materiálů,

f) zabezpečení průběžné komunikace a kontaktů s rodinou žáka (se zákonným zástupcem),

g) speciálně pedagogické poradenské intervence a služby pro žáky, zákonné zástupce a pedagogické pracovníky školy,

h) participace na kariérovém poradenství - volba vzdělávací cesty žáka - individuální provázení žáka,

i) konzultace s pracovníky dalších poradenských zařízení.

Metodické a koordinační činnosti

1) Příprava a průběžná úprava podmínek pro integraci žáků se zdravotním postižením ve škole - koordinace speciálně pedagogických poradenských služeb na škole.

2) Kooperace se školskými poradenskými zařízeními a s dalšími institucemi a odbornými pracovníky ve prospěch žáka se speciálními vzdělávacími potřebami.

3) Participace na vytváření školních vzdělávacích programů a individuálních vzdělávacích plánů s cílem rozšíření služeb a zkvalitnění péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

4) Metodické činnosti pro pedagogické pracovníky školy - specifika výuky a možnosti žáků dle druhu a stupně zdravotního postižení, návrhy metod a forem práce se žáky - jejich zavádění do výuky, instruktáže využívání speciálních pomůcek a didaktických materiálů.

5) Koordinace a metodické vedení asistentů pedagoga ve škole.